

PROLETAREC

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

OFFICIAL ORGAN OF JUGOSLAV FEDERATION, S. P.

Svojega znanja ne more nihče pomnožiti z ugibanjem, ampak le z učenjem. Citajte "Proletarca".

"Proletarec" je razširjen med najrazumnejšimi čitatelji slovenskega tiska v Ameriki. Citajte ga tudi vi.

STEV.—NO. 1128 Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879. CHICAGO, ILL., 25. APRILA (APRIL 25,) 1929 LETO—VOL. XXIV.

POVSOD RAZVESELJIVI IZGLEDI

VELIKE MANIFESTACIJE V SKORO VSEH DEŽELAH

Mednarodni delavski praznik dobiva vedno jačji svetovni značaj

Največji agitatorični značaj ima letošnji Prvi maj v Angliji, kjer je v teku ljuta volilna borba. Delavska stranka, ki je sedaj druga najjačja stranka v Veliki Britaniji, je ne samo moč na britskih otokih, pač pa je že stranka velikega svetovnega vpliva. V raznih dopolnilnih volitvah tekom prošlih par let je delavska stranka dosegla velike uspehe na račun konservativne in deloma Lloyd Georgeove liberalne stranke. Možno je, da pride delavska stranka iz bližnjih volitev v parlament najjačja in prevzame vlado, če pa se to še ne zgodi, je gotovo toliko, da pride iz borbe zelo pojačana. Kapitalistično časopisje v tej deželi je začelo širiti o nji konfuzne vesti, predvsem v namenu, da bega ameriške delavce, katere hoče kapitalizem za vsako ceno ohraniti dvojčici republikanski - demokratiški stranki.

svobodščin, do katerih je upravičeno, a razredna zavest kitajskega delavca se dviga in si jih bo izvojevalo kakor si jih bo na Japonskem. Ena dežela na svetu, kjer je prvi maj ovit v črno, je Italija. Fašizem ne trpi ničesar organiziranega proti sebi. Razredne delavske organizacije in delavsko politično gibanje je docela zatrl. Stotisoče italijanskih delavcev v evropskih in drugih deželah izven Italije pa praznuje ta dan s toliko večjo ognjevitostjo, in je uverjeno, da pride čas, ko bo zopet praznovan tudi v Italiji. Na Madžarskem je delavsko gibanje istotako zelo ovirano, vendar pa ne toliko zatrto kakor v Italiji. Ogrski proletarijat praznuje svoj dan pod pezo diktature in kratenih ter odvzetih pravic. V Jugoslaviji so bile v tem letu delavske stranke razpuščene. To pa ne znači, da bo šel letošnji Prvi maj neopaženo mimo. Delavstvo po Slovenskem, Hrvaškem in v Srbiji ga bo praznovalo v znamenju raznih priredb v kolikor bo v danih razmerah sploh mogoče, v duhu pa podaja roko proletarijatu vsega sveta. Ni je dežele, kjer ne bi vedeli o delavskem prazniku, in tudi v Mussoliniji se ga čuti—vzlic temu da je prepovedan.

V Nemčiji, kjer je socialistična stranka najjačja, delo prvega maja skoro docela počiva. Manifestacije nemškega proletarijata ta dan so impozantne. V mestih avstrijske republike, posebno na Dunaju, je Prvi maj kakor zapovedan praznik. "Rdeči Dunaj" je vzor delavskega gibanja in njegov Prvi maj je delavska Velikanoč.

Zedinjene države so edina velika industrialna dežela, kjer delavstvo v splošnem ne praznuje Prvega maja, kajti tukaj je uradni delavski praznik prvi ponedeljek v septembru. Vzlic temu se posebno v velikih ameriških mestih vrše mnoge prvomajske slavnosti in manifestacije. Unije oblačilne industrije praznujejo Prvi maj stoodstotno, in istotako nekatere druge stroke. Prvi maj praznujejo v velikem obsegu tudi premogarji. Vodstvo Ameriške delavske federacije ga ne priznava, kar je unijam in splošnemu delavskemu gibanju samo v škodo. Ameriško delavsko gibanje postane močno šele tedaj, kadar se otrese starih predsodkov in sprejme Prvi maj ter vse kar ta dan reprezentira za svoj praznik in inspiracijo.

V Belgiji, Franciji, Češkoslovaški, na Danskem, Švedskem, Norveškem, Finskem itd. je prvi maj delavčev dan. Vseposvobodne velike manifestacije, shodi, delavske predstave itd. Kapitalisti teh dežel delavstvu nič več ne branjajo praznovati Prvi maj, ker bi nič ne izdalo. Delavstvo ga praznuje po svoji volji in njegova moč je že tolikšna, da se je moral kapitalizem že v marsičem ukloniti.

V Uniji Sovjetskih Socialističnih Republik, ki jo navadno imenujemo sovjetsko Rusijo, je Prvi maj impozanten državni praznik. Delavstvo, mladina, armada, uradništvo in vsi člani vlade sodelujejo v prvomajskih manifestacijah.

Delavstvo v Južni Ameriki in Mehiki praznuje za svoj dan Prvi maj, in delavsko gibanje v teh deželah postaja jačje.

Delavstvo na Japonskem je sedaj v razmerah, v kakršnih je bilo evropsko pred tridesetimi in štiridesetimi leti. Oblasti ga preganjajo, zatirajo mu organizacije, svoboda tiska je delavstvu odrekana, zborovanja so motena po komisarijih in cenzorjih, in aretacije delavcev so dnevni običaj. Kakor v Evropi in drugod, bo tudi delavstvo v mikadovi deželi premagalo reakcijo ter triumfiralo. Prvi maj na Japonskem je sedaj praznovan še v senci bajonetov. Delavske manifestacije in zborovanja so smatrana za uporniške čine in oblasti se trudijo, da jih kolikor največ mogoče ovirajo.

Na Kitajskem se delavstvo šele probuja. Nacionalistična vlada v Nankingu mu ni dala

PRVI MAJ--ZANITELJ NOVE CIVILIZACIJE

HOVER ZA FARMARJE PRED VOLITVAMI IN PO VOLITVAH NAJ BO ZANJE — KONGRES

Lansko leto, ko se je šlo za glasove, so farmarji zelo grozili republikanski stranki. "Smo v stadiju ekonomskega propadanja, bankroti se množijo, življenske razmere med nami se slabšajo—zahtevamo od pomoči!" Republikanski poglavarji so dali nagrade, ostale so odpravili z obljubami. Ena glavnih je bila, da bo takoj ko nastopi novi predsednik, če bo republikanec, sklical kongres k izrednemu zasedanju, da sklepa samo o odpuščanju farmarjem.

Kot veste, je bil Hoover izvoljen, farmarji pa so tam kakor so bili pred lanskim novembrom. Sedaj čaka, kaj bo postopal, da zadovolji volka in ovco. "Če je znal Coolidge, čemu ne jaz," si misli Hoover, in bržkone bo uspel, kajti med "svobodnim" ameriškim ljudstvom to ni težko. Težje je uspeti ljudstvu, ker vzlic takozvani svobodi, ki jo ima, ni v stanju ločiti laž od resnice. Obljube od vladajočih slojev sprejema "v dobri veri" že leta in leta, ne da bi se izpametovalo, in to je tista uganka, ki ni še rešena in ne bo, dokler jo to ljudstvo ne razreši.

ITALIJANŠKA DUHOVŠČINA IN VOLITVE

Ko sta sveta stolica in kvirinal podpisala pogodbo, a katero je papež prestal biti "vatičanski jetnik" in je Italiji odpuščen "božji rop", je nastalo odprto ljubimkanje med njima—tako odprto in tako prisrčno, da je mnoge demokratične katoličane v drugih deželah kar strah.

Katoliška duhovščina v Italiji s papežem na čelu je bila do tega leta v politiki nekako zunaj—to se pravi, delala se je, kakor da ni v Italiji. Le posamezniki med katoliškimi laiki ter duhovniki so politizirali ter skrbeli, da so Italijani ostali zvesti svoji cerkvi. Ko pa je bila pogodba za odpravo takega razmerja sprejeta, so se duhovni od kardinalov navzdol nasmehnil, in dne 24. marca so šli na volišče ter oddali svoje glasove za fašistično poslansko listo. Celo agitrali so zanjo—kajti čimveč glasov dobi Mussolini, toliko večja bo "zaupnica" njegovemu prizadevanju za "pomirjenje z Vatičanom"—Čudna so božja pota in še bolj čudna so pota papeževe nezmotljive politike.

NAD DEVET MILIJARD DAVKA V ENEM LETU.

Davkoplačevalci v Zedinjenih državah so v prošlem letu plačali \$9,169,000,000 davka zveznim, mestnim, državnim in okrajnim oblastim. Na vsako osebo pride \$76.50 davka, leto poprej pa \$64.77.

KAJ JE Z NEMSKO VOJNO ODSKODNINO

Zavezniki zahtevajo nad devet milijard dolarjev

Nemčija hoče, da zavezniki njeno vojno odškodnino definitivno določijo, toda v taki vsoti, da bo za Nemčijo sprejemljiva. Zahtevajo, da se uredi sistem letnega plačevanja tako, da ga bo Nemčija zmogla brez prevelike škode za svoje gospodarstvo. Ker je takozvanemu Dawesovemu planu, po katerem je Nemčija v prošlih letih plačevala vojno odškodnino, potekel termin, je treba novega dogovora. Konferenca med zastopniki zaveznikov in Nemčije se je vršila več tednov v Parizu. Zavezniki zahtevajo, da jim Nemčija plača nad devet milijard dolarjev v visokih letnih obrokih, zastopniki Nemčije pa so izjavili, da te vsote nikakor ne sprejmejo, pač pa so pripravljeno plačati nad šest milijard v obrokih po \$392,700,000 letno skozi 37 let. Francozi so nemški protipredlog z zgražanjem odklonili, trdeč, da ako ga sprejmejo, ne pokrije tisti del nemške vojne odškodnine, ki bi ga dobila Francija, niti obresti francoskih medvojnih dolgov, medtem ko znaša škoda, ki jo je trpela Francija v vojni na svojem ozemlju, milijarde. Za obnovo teh razdejanih krajev je Francija po zatrdilih svojih zastopnikov potrosila že okrog sedem milijard in bo še mnogo stroškov ter težkega dela, predno se škodo popravi. Za posredovalce med zastopniki zaveznikov in Nemčije so bili na konferenco pozvani ameriški velebankirji, med njimi J. P. Morgan in Owen D. Young, katerima je bilo poverjeno vodstvo konference. Nemčija je poslala na čelu svoje delegacije dr. Hjalmar Sachta, predsednika državne banke, ki se ni podal nikakemu pritisku. Francoski listi so obdolžili ameriške mednarodne bankirje, da pomagajo Nemčiji v svojo korist, da iztirjajo od nje čimprej svoja posojila. Po devetih tednih zborovanja so bila pogajanja toliko narazen kakor v začetku in vprašanje vojne odškodnine ostane vprašanje, ki bo skrbelo za nadaljevanje vzrujanja duhov ter napetosti odnošajev med prizadetimi deželami.

DUNAJČANKE ZAHTEVAJO UKINJENJE ZAKONA PROTI PORODNI KONTROLI.

V nedeljo 14. aprila je na Dunaju demonstriralo okrog sto tisoč žensk proti zakonu, ki zabranjuje zdravnikom dajati nasvete in pomoč pri rodni kontrolni. Zakon je verskega značaja, kakor mnogo drugih v Avstriji, in vsled njega je prizadeto le delavsko ženstvo, kajti za bogatine, ki lahko plačajo, ne velja. Mnoge ženske so imele v demonstraciji s seboj otroke. Nosile so napise, s katerimi so opozarjale ljudstvo, da je poštena porodna kontrola v korist materam in otrokom in da svetohilnski zakon proti nji povečava trpljenje ženskam, mizerijo v delavskih družinah in slabšanje razmer v splošnem.

NOV FIASKO RAZOROŽITVENE KONFERENCE

Neiskrena igra se nadaljuje

V tednu z dne 15. aprila je bila v Genevi, Švica, otvorjena razorožitvena konferenca, ki je nadaljevanje prejšnjih. Se na vsaki so diplomate vodilnih dežel naglašali svojo naklonjenost svetovnemu miru ter obsodili vojno, in potem so vselej nekaj dni razpravljali, kako omejiti oboroževanje, pri tem pa so vselej prišli na velike "tehnične" in diplomatične težkoče, nato radi lepšega o njih nekaj dni razpravljali, potem sklenili, da je potrebno izvoliti komisijo za to, in komisijo za ono, da bo preiskavala, čez toliko mesecev pa se konferenco zopet obnovi.

Neprilike na teh razorožitvenih zborovanjih dela sovjetska Rusija, kateri so že na prošli konferenci očitali, da ni iskrena s svojimi drastičnimi predlogi in da ji je le za propagando. Tedaj je predlagala razpustitev vseh armad in odpravo vojnih mornaric, v policijske svrhe pa naj bi se organiziralo posebne čete. Na poslednji konferenci je pa zastopnik ruske vlade Maksim Litvinov predlagal, da naj se takoj vse stalne armade, vojne mornarice in vojne zračne flote polovico zmanjša, potem naj pa komisije študirajo, v koliko naj bi se jih zmanjšalo v nadalje. Govoril je v prilog svojega načrta par ur in dokazoval, da so take konference brez pomena, če nimajo resnega namena delati praktično in efektivno za razorožitve. Za takojšnje sklepe v prilog razoroževanja so bili na konferenci le zastopniki Nemčije in Turčije ter glasom enega poročila deloma tudi jugoslovanski ter zastopniki nekaterih drugih manjših dežel. Vsi drugi zastopniki vodilnih držav so načrt predstavnik ruske vlade molče pokopali. Litvinov jih je skušal pripraviti v debato in razpravo o svojem predlogu, a se mu ni posrečilo.

Zastopnik italijanske vlade je dejal, da je Italija pripravljena zmanjšati armado na najnižjo mogočo stopnjo, pod pogojem, da store druge dežele isto. V tem pa je vsa skrivnost. "Mi bomo, če bodo tudi drugi." Ameriški zastopnik poslanik Hugh S. Gibson je dejal, da so Zedinjene države odkrito za razoroževanje in je izrekel upanje, da se bodo našle metode, ki dovedejo do tega cilja. In tako naprej. Med tem se države oborožujejo na suhem, na morju in v zraku dalje.

V prihodnjih številkah

Kdo je kdo v glavnem odboru S. N. P. J. Kdo bodo kandidatje v glavni odbor S.N.P.J.? Kdo stremi po kontroli nad S.N.P.J. in njeno imovino. Kakšne so "frakcije" in "stranke" v S.N.P.J.

Ako ste prejeli "Proletarca" na ogled in vam ugaja, prosimo, pošljite naročnino.

Glasovi iz Našega Gibanja

Drobiž iz uredništva in upravnštva

Ta številka Proletarca ima veliko večjo cirkulacijo kakor majske številke prejšnjih let. Zanašamo se na zastopnike, naročnike, sodruge in somišljenike, da bodo to priliko izrabili ter agitirali, da pridobe čimveč novih naročnikov.

V izkazu "Agitatorji na delu" smo beležili naročnikov, ki so jih poslali agitatorji:

V izkazu dne 28. marca . . . 55
Dne 11. aprila 67
V tej številki 74

Izkaz naročnin, ki jih pošljejo agitatorji, pričbujejo v vsaki drugi številki, torej na 14 dni. Tu navedeni trije izkazi dokazujejo, da so agitatorji res postali živahnejši in upamo, da se bo njihovo število in s tem število naročnin večalo. Tudi število onih, ki pošiljajo naročnino direktno v urad, se veča.

Za objavo v tej številki smo prejeli okrog petdeset dopisov in mnogo člankov. Zal, da nam ni bilo mogoče priložiti vseh, ker bi vzeli nad polovico vsega lista. Prosimo jih, da nam to nepriliko oprostite. Ako bi mogli izdati poleg teh še štiri strani, bi se ji odpomogli, toda sredstva in čas tega niso dopustila. Vse ostalo porabno gradivo bo objavljeno v naslednjih številkah.

"Proletarce" poseduje veliko knjigarno, v kateri dobite slovenske in tudi angleške knjige. Vseled stiske za prostor nismo mogli priložiti seznama ter cenika knjig v tej izdaji. Bo zopet v prihodnji. Kdor ni naročnik in želi cenik knjig, naj nam sporoči z dopisnico, da mu ga pošljemo.

Potrebujemo zastopnike v naselbinah, kjer jih Proletarce še nima. Priglasite se. Po listine in informacije pišite upravnštvu.

V našem uradu sta samo dve stalno vposljeni osebi. Številka kakor je ta, da uredniku in upravniku izredno mnogo dela, zato se korespondenco in tem

času ne rešuje tako točno kot bi bilo potrebno. Prosimo, da prizadeti to upoštevajo in nam zakaselnosti ne štejejo v zlo.

Ako še nimate Ameriškega družinskega koledarja za l. 1929, ga se lahko dobite. Stane \$1, vezan v platno. Naročite ga takoj.

Kakšne so delovne ure v našem uradu? V prejšnjih par tednih so bile povprečno od 8. zjutraj do 11. zvečer. Eden ali drugi mora večasi delati pozno v noč, tudi do 2. ponoči, in od zgodnje jutranje ure. Razen pri listu je treba opravljati delo v tajništvo JSZ., voditi številno korespondenco, izvrševati delo v zvezi z Izobraževalno akcijo, sodelovati na številnih sejah, pomagati v naših kulturnih odsekih itd. Dr. Green je zadnjič na konferenci čikaških socialistov dejal, da so socialisti najboljši agitatorji za unije, toda zase ne poznajo unijskih ur.

Proletarce zahaja več ali manj v skoro vse slovenske naselbine v Zedinjenih državah in pošiljamo ga precej tudi v Jugoslavijo in po nekaj številk v razne druge dežele, največ v Kanado. Enega naročnika imamo tudi v Moskvi. Ta prvomajska številka pa je romala v vse dežele po svetu, kjer žive Slovenci.

Angleška stran Proletarca zelo ugaja in o nji se pohvalno izražajo posebno ameriški sodruzi. Prinaša izbrano gradivo v ponatisu in izvorno. Vsakdo, ki zna angleško, naj jo čita. Priporočite jo v čitanje svojim odraščanim otrokom.

V prejšnjih tednih smo poslali precej izvodov rojakom na ogled. Prosimo jih, če jim list ugaja, da se nanj naroče. Stane za celo leto \$3, pol leta \$1.75 in četrt leta \$1.

Vsled pomankanja prostora za vse dopise, so priredbe društev in klubov navedene pod naslovom "RAZNE PRIREDBE".

grama pa bo tvorila uprizoritev Cankarjeve drame "Kralj na Betajnovi". Govornik ta dan bo S. Joško Oven. Sodruzi, somišljeniki, delavci! Proslavimo dostojno praznik delovnega ljudstva!

Volitve, ki so se vršile dne 2. aprila, so prinesle socialistični stranki velike uspehe. Izvoljeni so bili trije socialistični kandidati v šolski odbor. V sedmi wardi, kjer so se vršile dopolnilne volitve, je bil za koncilarna izvoljen socialist. Istotako je zmagal socialistični kandidat za mirovnega sodnika. Vršil se je tudi referendum o vprašanju prohibicije, in ljudstvo je o tem vselej pravočasno obveščeno, da se lahko udeleži seje. Drugo vprašanje je, ali se sodruzi in sodruzinje kaj potrudijo v agitaciji za pridobivanje novih članov? Zeleti je v tem oziru več življenja.

Društvo "Sloga" št. 1, ki je eno največjih društev v J. P. Z. Sloga, je sklenilo na svoji seji, da naroči 400

izvodov prvomajske številke Proletarca. Svoj sklep je seveda izvršilo. Pošlje se ga vsakemu članu na dom. Ob enem je to društvo kupilo iz svoje blagajne 50 vstopnic na omenjeno prvomajsko priredbo. S temi čini je društvo "Sloga" ponovno pokazalo, da zna ceniti delavsko in kulturno delovanje in da se zaveda dolžnosti sodelovanja. Najlepša mu hvala od strani "Napreja" in socialističnega kluba.

Prišel je v novi, praznični obleki—ali če hočete—in obliki. Razveselil sem se, ko sem zagledal takega kot je bil pred enajstimi leti. Obleka nova, oziroma oblika spremenjena, duh in princip isti. Šel je skozi boje, vedno na strani pravice. Stopil je v novo obleko neoskrunjen. Cilj povečanja je dosežen, ampak ledino bo še treba orati, da postane Proletarce eden največjih časopisov v cirkulaciji.

RAZNO IZ WAUKEGANA.
Waukegan, Ill.—Bilo je poročano, da tukajšnji klub št. 45 JSZ. priredi prvomajsko slavnost v nedeljo 5. maja. Ker pa se isti dan vrši žogometna igra športnega kluba SNPJ., kateri žele mnogi prisotnost, je naš klub to upošteval ter spremenil datum svoje priredbe na večer prej, torej na soboto 4. maja. Vprizorjena bo Seličkarjeva socialna drama "Kamno-lom", ki je objavljena v letošnjem Am. druž. koledarju. Marsikdo jo želi videti na odru, in to priliko imamo omenjeno soboto. Po predstavi sledi zabava v spodnjih prostorih.

Na westalliskih konferenci JSZ. je bilo določeno, da se vrši prihodnja enkrat septembra v Waukeganu. Klub št. 45 je o tem razpravljati ter zaključil da bo za to zborovanje najugodnejši dan nedelja 29. septembra. Vršila se bo v Slov. nar. domu. Po konferenci bo veselica z bogatim sporedom, da bo nudila tudi obilo duševnega užitka. Klub je apeliral za sodelovanje pri programu na Izobraževalni dramski odsek S. N. D. in na Slovensko narodno igralsko S. N. D. Obe ti ustanovi sta članici Izobraževalne akcije in sta objavili sodelovalne akcije in sta objavili sodelovalne akcije. Slov. nar. igralska ima svoj pevski zbor, ki bo nastopil v glasbenih komadi, Izobraževalni-dramski odsek pa vprizori primerno igro.

Kako nam ugaja nova oblika "Proletarca"? Marsikdo je nestrno pričeval prve spremenjene izdaje, ki je izšla v začetku aprila. Od tedaj smo imeli v rokah že tri številke. In kaj je naše mišljenje o novem Proletarcu? Ne vem, če je kdo med naročniki, da bi ga ne pohvalili. Urejen je lepo. Marsikdo se je že izrazil, da to pa je list! Upam, da postanejo sedaj naročniki vsi tisti, ki so prej igrali revijo ter pripravljali spremembo. Sedaj je tukaj in imajo priliko izvršiti obljubo.

Društvo "Sloga" št. 14 SNPJ. je izvolilo za delegata devete redne konvencije John Mahnič in Frank Brenčeta. Prvi je član tukajšnjega kluba, drugi pa je bil član pred leti. Žensko društvo št. 119 SNPJ. je izvolilo s Frances Zakovšek, ki je tudi aktivna članica kluba.

Konvencija je pred durmi. Stara in provizorična pravila se dobro pretehtajo v Prosveti in upam, da bo delegacija napravila o vsem najboljšje zaključke za jednoto. Da je SNPJ. bila zgrajena na zdravem temelju, je dokaz v tem, da neprestano napreduje.

Seje kluba št. 45 se vršijo vsako drugo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne. Včasih jih je treba radi zaposlenosti članov ob nedeljah preložiti na kak večer čez teden, ampak članstvo je o tem vselej pravočasno obveščeno, da se lahko udeleži seje. Drugo vprašanje je, ali se sodruzi in sodruzinje kaj potrudijo v agitaciji za pridobivanje novih članov? Zeleti je v tem oziru več življenja.

Anna Mahnič, tajnica.

ČLANSTVU J. S. Z. IN SOMIŠLJENIKOM V WEST ALLISU.
West Allis, Wis.—Iz vrst tajnikov in organizatorjev klubov so zelo pogosti apeli: Člani, prihajajte na sejo! Sodruzi, tudi jaz apeliram. Začetek našega novoustanovljenega kluba št. 180 JSZ. je lep, kajti v teku dveh mesecev šteje že 28 članov. Važno pa je, da se člani in članice udeležujejo vsaj v teh mesecih obnovljenega kluba sej polnoštevilno. Na marčevski seji je bila precej lepa udeležba. Sklenili smo, da se povabi člané na aprilsko sejo z dopisnicami. Navzoči so izjavili, da jih njim ni treba pošiljati, ker bodo prišli tudi brez pomb. Pisal sem vzile temu dopisnice o seji vsem, a vendar niso prišli. Izostali so celo nekateri tisti, ki so na marčevski seji obljubili priti. Sporočil sem o seji tudi somišljenikom, ker je moja želja, kakor želja vseh članov, da so klubove seje živahne in da napreduje v članstvu. Udeležba na sejah je za socialistične klube življenjski pogoj. Pri podpornih organizacijah to ni važno, kajti glavno je, da član plača assessment. Napredek podpornih organizacij je odvisen od

števila članov in assessmenta, socialistična pa ne odvisi od članarine, pač pa od aktivnosti. Morda ima kdo pomislek: Čemu bi hodil na sejo, saj me klub ne more ničesar naučiti! Ni prav, kajti človek se učí povsod. Klubovi odberniki niso učenjaki, imajo pa voljo pomagati pri delu za skupno stvar, in pri tem žele sodelovanja članstva. Somišljeniki, pridite v naš krog tudi vi. V zmerni družbi s prametnimi besedami spodbujamo drug drugega. Ako se udeležite seje 30 članov, pa pride s pametnimi nasveti in predlogi pred članstvo deset sodrugov, je to že nekaj šole, kajti ko hitro klub pove kaj pametnega, postane to last vseh. Pomagajmo pri izobraževanju drug drugemu, pa bo uspeh.

Prihodnja redna seja bo v nedeljo 12. maja. Če se vam zdi, da nedelje v pomladnih in poletnih mesecih niso prikladen čas za seje, se bomo o tem pogovorili ter jih prestavili na kak drug dan. Vsi tisti somišljeniki, ki so dobili vabila za pristop, so prošeni, da pridejo na prihodnjo sejo, enako so vabljeni vsi drugi z željo, da se nam pridružijo. Če hočete vi, bo naš klub kmalu šte 100 članov.

Kmet, ki vsadi drevesce, ga bo prvo leto skrbno negoval. Varujmo mi enako skrbno naš klub, da zraste v močno drevo.

S. Benson, tajnik soc. stranke za državo Wisconsin, je nam obljubil, da če hočemo, nam pošlje govornika na vsako sejo; bil bi seveda angleški. Rekel je: Če sedaj še nimate sposobnih mož, da bi kandidirali v mestne urade, jih v treh letih socialistični predavatelji izučijo toliko število, da ne bomo v zadregi, kadar se bo šlo za nominacije. V West Allisu bi Slovenci lahko dosegli marsikaj, je dejal Benson, ako se organizirajo v socialistični stranki. Ker to vemo vsi, izvajajmo iz tega, da je potrebno sgraditi močan socialistični klub.

MAJSKI GLAS IN APEL IZ VZHODNEGA OHIO.
Bridgeport, O.—Klub št. 11 JSZ. je šel tekom prošle premožarske stavke skozi veliko krizo. Še sedaj imamo člani, ki niso zaslužili centa od 1. aprila 1927. Klub smo vendar oddržali na stopnji aktivnosti. Imeli smo par povoljno uspeših priredb in agitirali smo v lanskoli volilni kampanji za socialistično listo, kolikor je bilo v naši moči.

Zadnje čase pa je zavladala nekakša trudnost in mrtvilo. Ne vem, kaj pravzaprav je vzrok—najbrž jih je več. Nekaj bo skorogotovo kriva tudi osebnost, vsaj meni se tako vidi. Rokaji in sodruzi, to je potrebno opustiti, kajti nesoglasja radi osebnosti ne vodijo nikamor razen v mrtvilo in v škodo za naselbino.

Bridgeport naj nosi zastavo napredka med prvimi izmed slovenskih naselbin v Ameriki. Člani, sodruzi, bodite aktivni člani kluba. Rokaji, vabljene ste, da se mu pridružite. Klub št. 11 obdržava svoje redne seje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 10. popoldne v društveni dvorani. To vabilo velja tudi tistim, ki so že bili klubovi člani. Radi ene osebe ga ni treba puščati, pa naj bo to tajnik ali krdorkoli. Ena oseba ni klub, ne socialistična stranka, ampak samo posameznik. Pravi sodrug ne bo pustil organizacije radi osebnosti. Bo ji ostal zvest, proti članu pa, s katerim se ne strinja, bo argumentiral stvarno, če pa je kaj zakrivil, ga bo obtožil kakor določajo pravila. Ako je želja članstva, da tajništvo pustimo, to v interesu klubovega napredka storim radevolje. Rad bom pomagal drugemu.

Če je vzrok indiferentnosti slab položaj, bi moralo biti ravno obratno. Saj vidite, kako smo izkoriščani. Kapitalizem nam ne bo pomagal, torej si moramo sami. Prišedši sem pred 11 leti bil človek sodil iz razprav na društvenih sejah, da bi bilo tukaj

LISTU V PODPORO
VII. izkaz.
Detroit, Mich.: Jos. Oceppek, \$2; po \$1: Paul Oceppek, Thomas Petrich, Anton Jurca in John Spolyer; po 50c: John Zornik, L. Sluga, Fr. Oblak, M. Mentony, J. Jane; Mary Jurca, 40c; po 25c: A. Veslič, J. Jelovčan, V. Bophinc, R. Potochnik, Neimenovan, Mrs. Oblak, skupaj \$12.15 (poslal Paul Oceppek).

Utica, N. Y.: Jos. Simončič, \$50c.
Homer City, Pa.: Andy Obed, 50c.
Park Hill, Pa.: Mary Zabric, \$1.50.
Milwaukee, Wis.: Pauline Vogrich, \$2.00.
Detroit, Mich.: Anton Jurca, \$2.00.
Cincinnati, O.: Frank Sedmak, 30 cents.
Barberton, O.: J. Jankovih, 50c.
Wadsworth, O.: A. Pečnik, 50c.
Girard, O.: Klub št. 222, JSZ., \$10.00.
West Newton, Pa.: Joseph Zorko, 60c.
Lyons, Ill.: Frank Molan, 25c.
Scottfield, Utah: Peter Zmerzlikar, 70c.

Cleveland, O.: Anton Hren, \$2.00.
Kenosha, Wis.: Frank Zerovec, 60c.
Waukegan, Ill.: Neimenovan, \$1; A. Valentincič, 25c. Skupaj v tem izkazu \$35.35; prejšnji izkaz \$106.87, skupaj \$142.22.

lahko ustanoviti klub s 30 člani. A temu ni tako.

Tu imamo nekaj dobrih sodrugov, a so do kraja izčrpani. Ako se razmere zanje obrnejo kolkaj na bolje, bodo postali aktivni. Prosil pa bi klubove uradnike, da postanejo aktivnejši v agitaciji. Naj bo tajnik kdor hoče, vsega ne more opraviti. Voditi klub pravilno, je za vse zadosti dela. Prihajajmo redno na seje. Ne zadostuje, da si samo član, kajti potrebno je, da si aktivni.

Prihodnja konferenca JSZ. za vzhodni Ohio se vrši 23. junija zopet v Bridgeportu. Dobro bo, če pošljejo zastopnike vsa napredna društva in klubi, ne samo po enega ali par, ampak kolikor mogoče. Klubi, ki so med stavke prenehali, naj ožive, in apeliraj na somišljenike v onih naselbinah, da se lote te akcije. Ravno tako klub na Blaine, ki je reorganiziral pred časom, naj postane aktiven. Pozabimo na zapreke in težkoče, ki smo jih imeli med stavko, in delujmo skupno. Unije ni tukaj več, a organizacija, ki nam bo dajala več ter upanje, je potrebna, in to je socialistična stranka. Tudi unija še pride, kajti premožar bo v sled silne peze kompanjake more prisljati, da se postavi v bran. Izobražujmo se! V ta namen čitajmo liste in knjige. Slednje dobite pri Proletarcu in tudi pri meni. V ta namen bom ob prilikah obiskal bližnje naselbine, da boste lahko vzeli knjige ter naročili Proletarce. To je list, ki bi ga slovenski delavci moral čitati. Sedaj ima tudi angleško stran, kar bo v veliko korist naši mladini, katero je treba navajati, da jo bo čitala. Mladina potrebuje tudi delavskega pouka. Priznam, da je mlademu svetu potreben sport, a pri tem nikar pozabiti, da mora delavec vedeti nekaj tudi o svojem razrednem gibanju, ne samo o sportu. Skušajmo pridobiti v naše klube tu rojene Slovence. Zelo razveseljivo bi bilo, če bodo zastopali na prihodnji konferenci. Bilo bi lepo, če bi imeli nekaj teh mladih fantov, o katerih bi lahko rekli, to in to so naši sodruzi. Dne 4. julija bosta tukaj govorila, kot čujemo, na slavnosti 25-letnice SNPJ., Frank Zaitz v slovenskem in Donald J. Lotrich v angleškem jeziku. Oba sta ne samo dobra, aktivna člana SNPJ., ampak tudi aktivna sodruzi. Če bi lahko rekli: Ti in ti naši mladi člani so tudi aktivni sodruzi in delujejo za SNPJ. po nji začrtanih načelih, ali ne bi bilo lepo? Očetej, povejte svojim sinovom to sugestijo in jim priporočite pristop v klub. Brezposelnim članom dajemo izjemne znanke. Vzile slabim delavskim razmeram ste torej lahko člani. Če pa delate, plačate le 40c. na mesec članarine.

Delujmo, da bo naselbina Bridgeport, ki je središče slovenskih naselbin v vzhodnem Ohiju, res napredna in v vzpodbudo drugim. Priliko imamo, dvorano za naše aktivnosti tudi. To so moje misli, nasveti in apeli k temu našemu prazniku, in kličem: "Živel Prvi maj!"

Joseph Snoy.

NA DELO ZA VEČJO STRANKO IN VEČEJA "PROLETARCA".
Cleveland, O.—K napredku vodi trdo, močna volja in agitacija. Uspehi naše stranke so odvisni od teh treh reči. Deset dobrih agitatorjev je le deset, če pa jih je še enkrat toliko, pomeni še enkrat več dela in dvakrat toliko uspeha.

Ako bi imeli v JSZ. štiri sto agitatorjev, pa bi štela par tisoč članov in Proletarce mnogo več naročnikov. Gotovo je, da bi vsakdo lahko dobil recimo dva nova naročnika na let-Proletarcu. In od leta do leta bi to pomenilo naraščanje naročnikov, dohodkov in vpliv lista. Og nem bi to značilo večjo in aktivnejšo J. S. Z. Sodruzi! Vzemimo si to resnico k srcu, in začnimo z agitacijo. Vsakdo ima prijatelje in znance. Čemu bi o mahovali, čemu se bali zamer pri agitaciji za pošteno stvar, kakor je naše časopise in naše gibanje? Seznan naročnikov Proletarca bo potem vidoma raste. Ne trdim, da bomo uspeli pri vsakem. So ljudje, ki jih nikakor ne prepovirajo, ali pridobijo, da bi se naročili. Ali dejstvo je, da bo prijatelj dosegel pri marsikomu več kakor pa dotičnemu osebno nepoznan agitator. Naročil se bo na list "iz prijaznosti" do prijatelja, potem ga začel čitati, in če ga bo vzljubil, pa ima list enega stalnega naročnika več, in tako pri drugem, tretjem itd.

Sedaj imamo najlepšo priliko, ko imamo prvomajsko številko Proletarca. Dajte jo prijateljem in znancom na ogled. Če jo nočejo kupiti, ponudite jim jo brezplačno. Vprašajte jih, da se naj naroče. Če bodo izgovorili, da se bo, ali ne še sedaj, opomnite jih čez nekaj časa na obljubo. Imejte vse take zapisane v notesu in nagovorite še druge naročnike, da vplivajo nanje. Najboljša prilika dobiti naročnike je na plačilih dneve. Kadar ima človek denar pri rokah, bo lažje odšel par dolarjev, kot tedaj, ko ima samo še za sproti do prihodnje plače, ostalo pa že porabljeno ali shranjeno.

Brez razžirjenega Proletarca ne moremo pričakovati močne JSZ. Čimveč naročnikov, toliko več se bo

iz njihovih vrst rekrutiralo agitatorjev. Prilik za agitacijo imamo mnogo: med prijatelji in znanci, na zabavah in vseh drugih priredbah, pred in po sejah društev med člani itd. Zelo priporočljivo je, da sodruzi prevzamejo odborniške službe v društvih. Šp prvi sposobni, so vestni pri svojem delu in ob enem skrbje, da ostané društvo napredno. Vodstvo organizacij je silno važno. Kakršno je vodstvo, tako je društvo po duhu. Tisti, ki mu načeljujejo, pojasnujejo vsako stvar po svojem prepričanju. In čim bolj so ljudje nam naporotni, toliko bolj skrbje, da organizacija, katero vodijo, ne stori ničesar v prilog delavskega gibanja.

Omeniti moram še nekaj, kar se mi zdi važno. Sodruzi bi morali paziti, da poskrbe listu, ki je njihov, oglašje. Trgovci in drugi, ki oglašajo v naših publikacijah, so vredni naše naklonjenosti, kajti ako postrežejo enako dobro kakor drugi, čemu ne bi šel k tistim, ki na svoj način pomagajo našemu listu? Ko sem nabiral oglašje za to številko Proletarca v Clevelandu in okolici, so se nekateri pritoževali, da jih naši sodruzi in somišljeniki ne patronizirajo. "Saj bi oglaševali pa kaj ko ni nobenega teh ljudi blizu," so eni zatrjevali. Ne vem, koliko je v tem resnice, vendar pa pripravljamo, da upoštevamo oglaševalce Proletarca in da jim to tudi povemo. Pojdimo k našim simpatičarjem ter jim dajmo razumeti, da vračamo naklonjenost z naklonjenostjo.

V obveščanju z ljudmi bodimo kolikor mogoče vpludni, tudi če je nam oni ne vračajo. Lepa beseda več o pravi kakor stroga. Človek je morda nam neprijazen, najbrž ima predsojde, s katerimi so ga prepajali, ko pa bi videl, da nisi tak kakršnega se te je predstavljal, in ko mu boš pojasnil njegovo napačno mišljenje, bo polagoma, če ne že ob prvi priliki, dobil o tebi dobro mišljenje in s časoma ga boš pridobil. Ogibati se moramo taktike, ki bi delala iz naših nasprotnikov še večje nasprotnike.

Anton Jankovih, organizator.

KAKO NAPRAVITI LIST ČIMBOLJ ZANIMIV.

Sheboygan, Wis.—Veliko se je pisalo v razpravi radi oblike Proletarca. Meni je bil prej, ko je bil še revija, zelo priljubljen, in če bi imeli referendum čitateljev in naročnikov, bi glasovala proti spremembi. Uvideli pa smo, da ne bi bilo koristno za list, če bi vztrajali proti spremembi, ker so mnogi zatrjevali, da bo agitacija veliko lažja in uspešnejša, če začne izhajati kot časopis. Pristali smo njihovi zahtevi, ker smo pač naročeni na Proletarca radi vsebine, ne pa valed oblike. Sedaj smo lahko vsi zadovoljni: Mi, ker smo dobili večji list, in drugi, ker so dobili novo obliko. Večji list pa bo lažje ustrežal tudi pri izbiri gradiva.

Proletarce je res list, na katerega smo lahko ponosni. Je pravi delavski list in zasluži vso našo podporo. Le škoda, da je še veliko premalo zanimanja zanj. Moje mnenje je, da bi bilo več zanimanja, ako bi se v naselbinah bolj potrudili za dopisovanjem v Proletarca. Ni treba, da bi bili čepisi dolgi, toda potrebni so. Kratka poročila o razmerah in dogodkih v naselbinah čitateljem ugajajo. Ker je Proletarce sedaj zelo povečan, ima gotovo tudi več prostora za dopise. Priporočljivo je, da se priobčuje v njemu tudi kaj smešnega. To ljudje ljubijo, kajti preveč resnosti tudi ni dobro. Veliko dobrega lahko store za list klubi na svojih sejah. Z razpravami in nasveti zainteresirajo marsi-

Anton Terskan, organizator.

PRVI MAJ KLUBA ŠT. 1 J. S. Z., CHICAGO, ILL.
V SREDO DNE 1. MAJA OB 8. ZVEČER priredi klub št. 1 v dvorani SNPJ., 2657 S. Lawndale Ave., prvomajsko slavnost z bogatim sporedom. Vprizorjena bo angleška enodejanka "What Price Coal?" v kateri imajo vloge sledeče osebe:

Jack Smith, premogar ..... John Rak
Ellon Smith, njegova mati ..... Angelina Tich
Mary, dekle, ki pomaga Jackovi materi ..... Helen Arko
Polly ..... Anna Ciganich
Sosed ..... Frances Vidar

Rudarji, vposljeni pri reišnih delih ..... Jack Greer
..... Joe Golob
..... John Kochevar

Režiser John Rak.

Soc. pevski zbor "Sava" bo izvajal selekcij, orkestralne komade pa bo igral tamburaški zbor "Zrinjski". Govori bodo v angleškem, slovenskem in srbskem jeziku.

VSTOPNINA 35c.
Po programu plesna zabava; igrali bodo tamburaši.

Pridite na to proslavo v čimvečjem številu. Privedite s seboj prijatelje in znance!

koga, in tako bo zanimanje za Proletarce bolj in bolj raslo.—Frances Skrbce.

MAJSKA PROSLAVA CLEVELANDSKEGA IN COLLINGSWOODSKEGA KLUBA.

Delavstvu v Clevelandu in Collingswoodu naznanjamo, da priredita klub št. 27. in 49 JSZ. skupno prvomajsko proslavo v Slov. delavskem domu Waterloo Rd. Proslava se vrši na dan prvega maja ob 8. zvečer v spodnji dvorani. Program vključuje petje in govore, potem sledi ples. V slovenskem jeziku bosta govorila sodruzi Matt Petrovih in A. Garden, v angleškem jeziku pa Clarence O. Senor. Zadnji je eden izmed najinteligentnejših ameriških socialistov; je še mlad, zelo energičen človek. Doprtil je Columbia vseučilišče pred par leti in se po izpitu posvetil karjeri delavskega izobraževalca. Sedaj je direktor Adult Educational Association in instruktor delavske šole tukajšnjih strokovnih organizacij. Petrovih in Garden tu ne potrebujejo posebne inrodukcije, ker sta nam dobro znana.

S par pesmi nastopita "Zarja" in pevski zbor Zadrudne zveze, ki se je nedavno ustanovil. Za ples bo igrala Barbičeva skupina. Slovenski delavci širšega Clevelanda! Pridite na to proslavo, ker le s tem pokažete, da plapola v vaših srcih še vedno delavska kri. Z vašo navzočnostjo se bodele pridružil mednarodnemu proletarijatu, ki bo na ta dan SVOJEJA PRAZNIKA demonstriral proti kapitalističnemu družabnemu redu in njegovim krivicam in ob enem sejal seme Nove Slovske družbe. Prvi maj naj bo NAŠ DAN. Praznujmo ga skupaj in dostojno. Odbor.

LISTNICA UREDNIŠTVA.
Prispevatelje, ki so poslali svoje spise za objavo v tej številki, obveščamo, da ni bilo mogoče uvrstiti vseh. Več teh, ki so izostali, so zanimiva dela, ki bi zaslužila priložitev v prvomajski številki, a ni bilo mogoče. Sotrudnike prosimo, da vzamejo to obvestilo blagohotno na znanje. Spisi, ki se ne nanašajo direktno na Prvi maj, bodo priloženi v naslednjih številkah.

ANTON TERSKAN
Grocerija in mesnica
Sveže in doma prekajeno meso, Kloubase in perutnina vedno v zalogi.
453 54th Ave., West Allis, Wis.
Phone West Allis 1681.

VICTOR NAVINSHEK
331 Greeve St., Conemaugh, Pa.
Trgovina raznih družstvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.
Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodislovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.
V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.
Moje geslo je: Zmerne cene in točna potrožba. Pišite po moj veliki cenik. Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo pripravam.

DOPISI

TO IN ONO IZ MILWAUKEE, WISCONSIN.

Sezona naših priredb v dvoranah se bliža h koncu. Imeli smo jih mnogo in različnih—dobre in slabe. Najbolj je še menda uspel vseskozi koncert, na katerem sta pela ga. Lovševova in Tone Šubelj.—Ker sem že pri priredbah, moram omeniti, da se soc. pevski zbor "Naprej" pridno pripravila na skupno prireditev s socialističnim klubom JSZ. v proslavo Prvega maja, ki se vrši v nedeljo 28. aprila v S. Side Turn dvorani. Kakor običajno, bo popoldne koncert. Mešan in moški zbor bosta izvajala narodne popevke, nastopijo naši znani pevci in pevke v solospelih, nekaj posebnega na tem koncertu pa bo arja iz četrtega dejanja slovite Verdijeve opere "Trubadur". Večerni del pro-

Tole mi ne gre v glavo:

Toliko je učitelj in profesorjev, ki nas uče, pa vseeno dan na dan čujemo, da smo nevedni. Kako to, da se pri tako ogromni učenosti tako malo naučimo?—Vse polno ljudi zatrjuje, da delajo za narod, a narod mora vzlic temu delati sam in v mnogih slučajih tudi za tiste, ki delajo zanj. Čemu se narod ne nauči delati zase tako, da bo zanj dobro?—Tisoče ljudi zatrjuje, da je vera humbug in da so duhovniki profesija kakor igralci, ki trdijo, da so kar niso, pa jim ti ljudje, "ki ne dajo nič za cerkev", vendarle dajejo za maše, krste, poroke itd. Kako morejo biti tako nelogični—to mi ne gre v glavo!

COLLINSBURG-WEST NEWTON JE NASELJENA DE-LA IN NAPREDKA.

Collinsburg, Pa.—Slovenci so se začeli naseljevati v ta kraj pri West Newtonu oziroma v West Newtonu, leta 1883. Torej živo tukaj že 46 let. Collinsburg je zelo lepa vasica. Kakor drugod, tudi tukaj v začetnih letih naseljevanja ni bilo društvenega življenja. Šele 2. feb. 1902 se je ustanovilo samostojno podporno in pevsko društvo "Savica". Izplačevalo je \$5 tedenske podpore v služaji bolezni člana, drugih podpor pa v tistih časih ne bi zmoglo plačevati. Slušilo je, kot razvidno iz celote imena, tudi v družabne svrhe. Veliko njegovih ustanoviteljev že krije zemlja.

Aprila 1907 je bilo ustanovljeno društvo "Slovenska zastava", ki se je pridružilo SNPJ., v kateri ima št. 64. Avgusta 1910 se je ustanovilo društvo "Orel" št. 40 SDPZ., katere se je l. 1920-21 združila z vsemi svojimi društvi s SNPJ. Na polju podpornih društev smo bili torej že dobro podprti. Začeli smo misliti na politično organizacijo in na sestanku decembra 1910 smo ustanovili socialistični klub, kateri ima v JSZ številko 32. Število članov kluba se je menjalo po političnem barometru. Včasih jih je bilo mnogo, včasih manj. Klub, kot tudi naše društveno življenje v splošnem je zelo prizadela stavka premogarjev, katere je bila v glavem končana prošlo leto. V tem kraju je trajala v pravem pomenu besede 39 mesecev. Premogari so se preživljali s delom po nekaj dni na mesec v oddaljenih unijskih rovih, s delom na cestah in kakor so se pač mogli. V tej borbi smo mnogo izgubili ne le kar se dela v rovih tiče, nego tudi v družabnem, gospodarskem in političnem oziru. Naj še omenim, da smo l. 1918 dobili še eno društvo, katero se je preimenovalo iz Louberna, Pa.

Meseca maja 1918 je prišla zelo v zamah akcija za Slovenski dom. Bilo je na prodaj poslopje, ki je prej služilo za štirirazredno ljudsko šolo. Kupili smo jo na javni dražbi ter jo predelali, da ima veliko dvorano, ki služi predvsem za veselice, v nji je stanovanje za hišnika, soba za društvene seje, prostor za večjo trgovino in več drugih pritliklin. To poslopje je tako postalo Slovenski dom. Marca leta 1920 smo ustanovili združeno prodajalno. S to kooperativo smo imeli v začetku velike težave. Bilo je tudi težko dobiti zadosti denarnih sredstev, ker so se ljudje včasih izgovarjali, da ne bo nič "iz tega". V nad devetletnem obdobju je morala ta zadruga res skozí težke krize, toda je bila ohranjena in izkazalo se je, da je bila njena ustanovitev ne le potrebna pač pa odjemalcem v veliko korist. Zadruga ima grocerijo, mesnico, in prodaja tudi razne druge reči. Izplačala je včasih že precej visoke dividende članom in tudi nečlanom.

Tako sem na kratko podal nekaj sliko o tej naselbini, ki v javnosti ni ena najglasnejših, je pa aktivna, kolikor v sedanjih razmerah mogoče.

Joseph Zorko.
Tel. Crawford 2893.
Tel. na domu Rockwell 2816
Dr. Andrew Furlan
SI OVENSKI ZOBOZDRAVNIK
3341 W. 26th St., Chicago, Ill.
Urađuje ure: Od 9. do 12. dop. od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob eredah od 9 do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

ROYAL BAKERY
SLOVENSKA UNJSKA PEKARNA
ANTON F. ŽAGAR, lastnik.
1724 S. Sheridan Rd., No. Chicago, Ill.
Gospodinjje zahtevajte v trgovinah kruh iz naše pekarnice.

FRANK MIVŠEK
COAL, COKE AND WOOD.
GRAVEL
Waukegan, Ill.
Phone 2726

RAZNE PRIREDBE

PRVOMAJSKA SLAVNOST CLEVELANDSKIH KLUBOV JSZ.
Kluba št. 27 in 49 JSZ. priredita skupno prvomajsko slavnost v Slov. del. domu v Collinwoodu v sredo 1. maja zvečer. Spored vključuje pevске točke ter slovenske in angleške govore. V pevskih točkah nastopita "Zarja" in zbor Zadrugne zveze. Po programu plesna zabava.

ANGLEŠKA ENODEJANKA NA PRVOMAJSKI PRIREDBI KLUBA ŠT. 1.
Na prvomajski slavnosti kluba št. 1 v Chicagu, ki se vrši v sredo 1. maja ob 7:30 zvečer v dvorani SNPJ., bo vprizorjena angleška socialna drama v enem dejanju, zbor "Sava" in tamburaški zbor bosta izvajala glasbene selekcije, govori pa bodo v angleškem, slovenskem in srbskem jeziku. Vstopnina je 25c.

VAŽNA DISKUZIJA V KLBU ŠT. 1.
V petek 26. aprila zvečer bo po seji kluba št. 1 v dvorani SNPJ. diskuzija o predmetu, "Česa potrebujemo, da bo več živahnosti na naših sejah?" Kratke referate bodo imeli Fr. Margole, V. Ločniškar, J. Rak, Angelina Tich in Fr. Alesh.

V NEDELJO 28. APRILA KONFERENCA V PITTSBURGHU.
Konferenca JSZ. za zapadno Pennsylvanijo se bo vršila v nedeljo 28. aprila v Slovenskem domu na Butler St. v Pittsburghu. Prične se ob 9. dopoldne. Popoldne v istem Domu shod pod avspicijo konference. Nastopijo slovenski in angleški govorniki. Na sporedu bodo tudi glasbene točke.

BELLE, EPPICH IN PLUT NA KONCERTU V CHICAGU.
V nedeljo 28. aprila bodo peli na koncertu v Chicagu, ki ga je aranžiral klub št. 1, znani clevelandski pevci Belle, Plut in Eppich. Spored je v oglaš. v drugem delu te številke. Koncert bo v dvorani SNPJ. Vstopnina je \$1.

"KRALJ NA BETAJNOVI" NA MILWAUŠKEM ODRU.
V nedeljo 28. aprila priredita soci. pevski zbor "Naprej" in klub št. 37 JSZ. veliko majsko prireditev, na kateri bo popoldne koncert in zvečer predstava "Kralj na Betajnovi". Vrši se v So. Side Turn Hall. Govornik bo sodrug Joško Oven.

SLAVNOST 25-LETNICE CLEVELANDSKIH DRUŠTEV S. N. P. J.
V nedeljo 28. aprila priredi clevelandska Federacija SNPJ. veliko slavnost petindvajsetletnice SNPJ. v avditoriju Slov. nar. doma. Program se prične ob 2:30 popoldne. Spored

TRPEL JE 8 MESECEV.
Trpel sem valed neprebave in kisline v želodcu osem mesecev, predno sem pokušal Trinerjevo grenko vino. Pronašel sem, da je to čudovito sredstvo za odpravo moje neprebave. Sedaj imam vedno eno steklenico pri roki.
Herbert Curry,
2517 W. Madison St., Chicago, Ill.

NEJEVOLJNOST OČETA — VZROK ŽELODEC

Slaba prebava lahko uniči otroško ljubezen.
Oče, katerega želodec je v vednem boju s samim seboj, večkrat sáteje in kaznuje svoje otroke brez potrebe. Ako bi on vedel, kako si otroci to dobro zapomnijo, tedaj bi imel več pažnje za svojo prebavo. Ako je oče žrtev želodčnih nerodov, mu svetujeta, da pred vsako jedjo vzame eno žlico Trinerjevega grenkega vina, to bla-

TRINER'S BITTER WINE
Steklenica za poskus prosto
Pišite na Jos. Triner Company, 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill., za BREZPLAČNI vzorec.
Ime .....
Naslov .....
Mesto ..... Država .....

vključuje različne zabavne točke in govore.

PRVOMAJSKA SLAVNOST NA UNIVERSALU, IND.
Kluba JSZ. v Clintonu in Universalu, Ind., priredita prvomajsko slavnost v sredo 1. maja na Osepolvi farmi na Universalu. Prične se že dopoldne.

"KAMNOLOM" BO VPRIZORJEN V WAUKEGANU.
Pod avspicijo kluba št. 45 JSZ. bo v soboto 4. maja zvečer vprizorjena Seliškarjeva drama "Kamno lom". Po predstavi bo zabava v spodnji dvorani.

"LUMPACIUS VAGABUNDUS" NA ODRU DRAMSKEGA ZBORA "NADA" V CHICAGU.
V nedeljo 28. aprila ob 3. popoldne vprizori hrvatski dramski zbor "Nada" v dvorani ČSPS. komedijo v treh dejanjih "Lumpacius Vagabundus". Vstopnina je predprodaja je 75c. in pri blagajni \$1.

PRVOMAJSKA SLAVNOST V SPRINGFIELDU.
Klub št. 47 JSZ. bo imel prvomajsko slavnost v sredo 1. maja zvečer v Slovenskem domu. Na sporedu govori, potem plesna zabava.

AGITATORJI NA DELU

Naročnin na "Proletarca" so poslali:
Anton Jankovich, Cleveland 16
Jacob Rožič, Milwaukee, Wis. 7
Rose Jerob, Rock Springs, Wyo. 5
Joseph Radel t., West Allis, Wis. 5
Louis Zorko, Cleveland, O. 4
Max Martz, Buhl, Minn. 4
James Dekleva, Gowanda, N. Y. 3
Johh Teran, Ely, Minn. 3
Lawrence Selak, Star City, W. Va. 2
Martin Krasovetz, Seator, Pa. 2
Joseph Koenig, San Francisco, Calif. 2
Peter Bukovec, Bon Air, Pa. 2
Frances Zakovšek, No. Chicago, Ill. 2
Joseph Snoy, Bridgeport, O. 2
Tony Zupančič, Point Marion, Pa. 2
John Krebelj, Cleveland, O. 2
Nace Ziemberger, Glencoe, O. 1
Joseph Briz, Export, Pa. 1
Anton Mravlje, Collinwood, O. 1
Ludvik Medveshek, Cleveland, O. 1
Louis Britz, Lawrence, Pa. 1
Tony Zaitz, Forest City, Pa. 1
Joseph Zorko, West Newton, Pa. 1
Frank Žerovec, Kenosha, Wis. 1
Joseph Paulich, Delmont, Pa. 1
John Virant, Imperial, Pa. 1
K. Erzožnik, Red Lodge, Mont. 1

Skupaj v tem izkazu 74
Prejšnji izkaz 67

Oglašajte priredbe društev in drugih organizacij v "Proletarcu".

KONCERT "ZARJE" V CLEVELANDU DOBRO USPEL.

Cleveland, O.—Koncert "Zarje" dne 7. aprila je precej dobro uspel. Kar se tiče programa, je bil izvajan prvovrstno, da je bil v tem oziru res eden najboljših njenih koncertov. Občinstvo je bilo prav zadovoljno, le škoda, da ga v dvorani ni bilo toliko kot bi tak koncert zaslužil.

Socialistična organizacija mesta Cleveland je nominirala kandidate za volitve mestnih odbornikov ali kon-

cilmanov, ki so: 1. distrikt, John Wilbert; 2. distrikt, Joseph Martinek in Solomon; 3. distrikt, Henry Kullman; 4. distrikt, Sidney Yellen. Letos Slovenci nimamo nobenega kandidata, ker nihče naših sodrugov ni hotel sprejeti kandidature. Sicer pa se razredno zavedno delavstvo ne ozira na narodnost kandidata. Glavno je, da je poštenjak, da je značajan in da je sposoben zastopati ljudske interese. Peticije za nabiranje podpisov so razdeljene. Sodrugji, napolnite jih, če ste za nominiranje svoje liste.—John Krebelj.

Compliments of
Dr. and Mrs. John J. Zavertnik

Milwaukee, Wisconsin
Prvomajska proslava
SOC. PEV. ZBORA "NAPREJ" in KLUBA ŠT. 37, J. S. Z.
S koncertom in igro
V NEDELJO 28. APRILA
V SO. SIDE TURN DVORANI.
Pričetek koncerta ob 2:30 pop.,
igre ob 7:30 zvečer.
Vstopnina 75c za osebo.

VSPORED:

- "Marseljeza", igra orkester ..... E. E. Heim
- "Venček narodnih pesni", poje moški zbor....."Naprej"
- "Sava", poje ženski klub ..... "Planinska roža"
- "Just a Little Love and a Little kiss", sopran solo poje ..... M. Samonig
- "Venček narodnih pesni", poje mešan zbor....."Naprej"
- "Overtura", svira orkester ..... E. E. Heim
- "Vilnalle", sopran solo, poje ..... M. Samonig
- "Na Gorenjskem je fletno", poje mešan zbor ..... "Naprej"
- Arija iz opere "Trubadur", poje mešan zbor "Napreja"; sopran solo M. Samonig, tenor solo Tom Petek.

Večerni program vsebuje govor "O pomenu Prvega maja", govori s. Joško Oven iz Chicaga in dramo v treh dejanjih, "Kralj na Betajnovi", delo našega slavnega pisatelja Ivana Cankarja.

Frank Belaj Moška deška modna trgovina.
6205 ST. CLAIR AVE. CLEVELAND, OHIO.
TRGOVINA
Prvovrstne kvalitete
Sezonska posebnost:
Letošnja zaloga slamnikov nadkriljuje vse druge v izbiri, modi, kvaliteti, trpežnosti, barvah in ugodnosti. Predno kupite slamnik, oglejte si to izredno bogato zalogo.

"PROLETAREC" NAJ POSTANE NAJBOLJ RAZŠIRJEN JUGOSLOVANSKI LIST

DELAVEC RABI SVOJ TISK, da ga brani, da ga uči in da mu predočuje točen pregled ter sliko položaja. Tak list za delavce je "Proletarec". Sedanji sistem je delavstvu sovražen, kar priča ne le izkoriščanje pri delu, ampak tudi oblast. Ta postane delavcu naklonjena šele tedaj, kadar bo on OBLAST.

V tej smeri ga vodi socialistični tisk. "Proletarec" bo v bodoče laglje in v večji meri vršil svoje funkcije kakor doslej, in da bo čim učinkovitejši, potrebuje vašega sodelovanja, kajti potrebno ga je razširiti.

"Proletarec" izhaja sedaj vsak teden povečen za 13 strani prejšnje oblike, kakršno je imel do konca marca to leto, kar znači **676 STRANI POVEČANJA NA LETO, AKO GA OHRANIMO V TEM OBSEGU.**

676 dodatnih strani pomeni, da dobite štiriintrideset številok obsega kakor je bil Proletarec dozdaj **VEČ na leto**, kar je resnično povečanje lista.

"Proletarec" v tem obsegu je **OSEM KOLON VEČJI** kakor je bil do decembra 1918, ko je spremenil obliko iz časopisa v revijo.

Osem kolon vsak teden več pomeni v teku leta povečanje **sedem številok obsega** kakor ga ima sedaj regularna izdaja in poleg tega še 26 kolon.

"Proletarec" je povečen v toliki meri, ker so bile okolščine pri tej spremembi za list ugodne, vprašanje pa je, če bomo mogli to povečanje tudi ohraniti.

BOMO, če izpolnimo obljubo, da se vsi lotimo z vso močjo agitacije za razširjenje lista takoj, ko mu bo oblika spremenjena.

"Proletarec" bo v bodoče prinašal redno tudi ilustracije in mnogo več gradiva kakor dosedaj. Cmilagljeji bo njegov boj za obstanek, toliko več pozornosti bomo lahko posvetili nalogi za izboljšanje lista.

Pridobite mu naročnikov. V svrhu, da bo klubom agitacija olajšana, jim priporočamo, da naroče večje število izvodov ter jih razdele in tako seznanijo nenaročnike s Proletarcem. **Cena listu od deset izvodov naprej za razdajo je samo 2c iztis. Torej deset iztisov 20c, 50 iztisov \$1 itd.** Naročite jih takoj, kajti ta znižana cena ostane v veljavi le še nekaj tednov.

"Proletarec" bo v tej kampanji za svojo razširjenje potreboval tudi gmotno pomoč. Ako nimate prilike, da bi mu pridobili novih naročnikov, mu lahko pomagate v agitaciji s kako vsoto, katere izkazujemo pod rubriko "Listu v podporo". Vprašajte za prispevke v ta namen tudi druge naročnike in somišljenike.

Pomoč listu so tudi oglašali. Pridobite trgovce, profesionalce ter razna podjetja, s katerimi imate opravka, da bodo oglašali v "Proletarcu".

Naša agitacija za povečanega "Proletarca" naj ne bo podobna teku starinske lokomotive, pač pa naj bo jaka, kakor je jaka moderna lokomotiva. "Proletarca" ojačajmo toliko, da bo pokrival redne izdatke z rednimi dohodki, potem bomo lahko ustanovili še mesečno revijo—in to bo triumf delavskega tiska med Jugoslovani.

Vsak klub naj se loti naloge—nič odlašati! Kjer kluba ni, naj se snide skupaj v svrhu agitacije več posameznikov. Kjer je le eden, ki je pripravljen agitirati za ta list, naj **AGITIRA!** Seznam "Agitatorji na delu" je priobčen vsaki drugi teden. Pazite nanj! In skrbite, da boste zastopani v njemu redno—kajti rubrika "Agitatorji na delu" je Proletarčev barometer.

Najvarnejše shrambe za vaše prihranke

LAWDALE BANKS

Under United States Supervision
Under Supervision of the State of Illinois

West 22nd Street
West 26th Street

Chicago, Illinois
Članice Chicago Clearing House Association

Največja in najstarejša državna banka v Lawndale Največja in edina Narodna banka v Lawndale
Pošiljamo denar v vse kraje sveta hitro, Prodajamo parobrodne listke za vse prekomorske črte.
varno in po najnižji ceni.

PROLETAREC

List za interese delavskega ljudstva

Izhaja vsak četrtek

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

Glasilo Ju. slovenske Socialistične Zveze

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado, za celo leto 3.00; za pol leta 1.75; za četrt leta 1.00 — Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906

Editor ..... Frank Zaitz
Business Manager..... Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year 3.00; Six Months 1.75; Three Months 1.00—Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address:

PROLETAREC

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Telephone Rockwell 2864

546

S. N. P. J. ob svoji petindvajsetletnici

To leto praznuje Slovenska narodna podporni enota svojo petindvajsetletnico. Za člane, ki so se ji pridružili v poslednjih letih, take obletnice nimajo kakega večjega pomena, niti toliko ne, kot ga ima rojstni dan za povprečnega posameznika. Ima pa pomen za njene pionirje. Samo oni vedo, kaj znači v zgodovini in razvoju ameriških Slovencev petindvajsetletnica SNPJ. Danes močna organizacija ni bila močna pred petindvajsetimi leti. Nasprotniki so gledali nanjo s pomilovanjem ter prezirno, prerokovali so ji smrt še predno je začela živeti, ko pa so uvideli, da bo živele, so zahrumeli in v boju proti nji niso prizanašali.

V ognju je rasla in postala prva. Razvila se je v organizacijo načel in kar je bilo zanjo vitalno—delovala je v duhu delavstva za delavstvo. Mnogi njeni novejši člani, ki so se usedli že na pripravljene sedeže k njeni mizi, tega ne morejo zapopasti in hočejo, da si izpuli program in principe, ki so ji dajali življenjsko silo.

V interesu vsega članstva in delavstva vobče je, da jo duhovno ohranijo kakor je bila v dobi njene največje vitalnosti.

Proletarec z vsem krogom svojih sodrušnikov in agitatorjev se lahko po vsej pravici prišteva k pionirjem ter graditeljem SNPJ. Mi nismo nikoli iskali, in ne iščemo danes v nji nikakih koristi zase, ne za posameznike, je pa nam veliko lažje na tem, da podporni organizacija kakor je SNPJ, ostane ne le podpornica, nego tudi duhovna vodnica svojemu članstvu v duhu naprednega delavstva. Stališče našega pokreta z ozirom na podporne organizacije označuje sledeča resolucija, katero je sprejel VII. redni zbor JSZ. meseca maja 1928 v Chicagu:

J.S.Z. IN JUGOSLOVANSKE PODPORNE ORGANIZACIJE.

Podporne organizacije so najvažnejše ustanove našega ljudstva v tej deželi. Naš pokret nad njimi ne išče kontrole, niti ne zasleduje v njih koristi, ki ne bi bile kazivši njih samih.

Delavstvo, organizirano posredno in neposredno v JSZ, deluje v podpornih organizacijah s stališča interesov skupnosti. Glasilo JSZ. je pisalo o podpornih organizacijah vedno s prej navedenega vidika, in sedmi redni zbor zaključuje, da naj ostane pri tej taktiki tudi v bodoče.

Boj, ki ga povzročajo interesi katerim ni za dobrobit podpornih organizacij, nas silji, da posegamo vanj, toda ne kot zunanji element, ki se umešava v notranje zadeve podpornih organizacij, ampak kot pokret, ki ima z njihovim naprednim članstvom najvišje stike in s tega stališča skupnosti sodeluje z njim v obrambo njegovih pravih interesov.

Ta borba je v prvi vrsti boj proti nazadnjaštvu, ki nastopa z različnimi pretevezami pod različnimi krinkami, nadalje borba proti elementu ali strujam ter skupinam in posameznikom, ki zasledujejo vedno in povsod le svoje posebne interese, ki nimajo z interesi članstva nikake skupnosti.

Z ozirom na podporne organizacije obdrži J. S. Z. svoje sedanje taktiko tudi v bodoče, ker se je izkazala za pravilno in koristno.

V tem smislu je bil Proletarec na strani SNPJ. v prošlosti in ostane v bodoče. Ta resolucija jasno označuje naše stališče z ozirom na jugoslovanske podporne organizacije. Čas je dokazal, da je taka taktika našega pokreta pravilna in podpornim organizacijam v vseh ozirih koristna.

Naše prvomajske številke

Letošnja prvomajska številka Proletarca, ki jo imate v rokah, je izšla po 12 letih zopet v formi časopisa. Obsega 16 strani v dveh delih. Vzrok, da je nismo izdali separatno v obliki revije je, ker želimo, da pride Proletarec kot tak med ljudstvo v čimvečjem številu izvodov. Letošnje prvomajske številke je bilo tiskane precej več kakor prejšnja leta, prvič ker so bili odzivi boljši, in drugič, ker je cenješa kakor pa v obliki revije.

"Proletarec" je izdal za prvi maj 1. 1917 in 1918 separaten list v formi "magazina", potem pa, ko je tudi list sam spremenil obliko, je izhajal za prvi maj povečan, da smo čitateljem nudili krasno publikacijo v obsegu

do 84 strani. Bila je največja te vrste v jugoslovanski literaturi, in tudi Proletarec v tej obliki ter obsegu je največji jugoslovanski prvomajski delavski list.

Uredništvo izreka zahvalo sodrušnikom, agitatorjem in prijateljem, ki so pomagali s prispevki ter v agitaciji, in upamo, da listu naklonjenost ohranijo.

Umetnik, ki je odkril ameriške Slovence

Od kar prireja s tolikšnim uspehom koncerte po slovenskih naselbinah Tone Subelj, se je vprašal že marsikak umetnik, ali pa kandidat za umetnika, če ne bi bilo dobro poskusiti srečo. Imeli smo na koncertni turo izmed došlecev iz domovine najprvo Sublja, ki je oral ledino. Pozneje je prišla ga. Pavla Lovšetova. Oba sta priznana pevca, in ameriški Slovenci so ju prisrčno sprejeli. Oba sta delovala med Slovenci in na svojih tukajšnjih nastopih sta se tudi pred drugorodci predstavila za Slovence. Narodu nista škodovala na ugledu, pač pa mu koristila.

Svoječasno je prišel v naš urad rojak, ki je pripovedoval, da je dober, šolan pevec, in je vprašal, če bi mu mogli prirediti koncert med Slovenci. Pojasnjeval je, da je izdal že mnogo denarja učiteljem glasbe, ki mu zatrjujejo, da ima velik dar in da že sme pred publiko na svoj koncert. Rekli smo mu, da naj se najprvo predstavi skupno s kakim zborom s par solospeli, in če ga bo publika dobro sprejela, potem že sme upati na svoj koncert. Izkazalo se je, da učiteljem ni še znilo vsega denarja in pa, da mu niso povedali resnice.

Nedavno smo čitali v par slovenskih listih o novoodkritem rojaku-umetniku, ki je po dolgih letih zopet izvedel; da so v Ameriki Slovenci in da se v njihovih naselbinah prirejajo koncerti, ki donajajo dohodke. Začel je pred več kot dvajset leti s karijero med Slovenci, potem je šel med drugorodce in je pozabil na mile mu rojake. Bilo mu je vseeno, če imajo kaj organizacij ali ne, če imajo kak list ali ne, in ni mu bilo, da bi jim nudil v kulturnem oziru kako pomoč.

Pa je slučajno izvedel, da dela Subelj denar, da ga dela ga. Lovšetova, in si je mislil: Bom pa še jaz poskusil. Obljubuje, da organizira družbo, s katero napravi po naselbinah koncertno turo. Iz "narodnega čuta" tega gotovo ne bo storil. Kajti, ako bi ga kaj imel, ne bi bil stal toliko let stran in se narodu predstavil šele s ponudbo za koncerte. Naše kulturne organizacije vsepovsod so v stiski za tehnično izvežbane moči in zato ni prav, če se jim taki umetniki oziroma glasbeniki odmakajo in odtujujejo in pridejo blizu šele ako upajo na zaslužek.

Vso podporo rojakov pa zaslužijo tisti naši pevci in drugi umetniki, ki se našemu delavstvu ne odmakajo, kadar je treba napraviti kaj "zastonj"—ki ga ne gledajo z viška, in ki ne paradirajo v ameriški javnosti kot Nemci ali Amerikanci. Poslednje mesece prireja po naselbinah tu in tam koncerte skupina cleveandskih rojakov. Njeni člani so aktivni v slovenskih kulturnih organizacijah, šolali so se s svojimi sredstvi in delovali oziroma delujejo med rojaki v naših kulturnih društvih. S takimi ljudmi se vzdržuje v naselbinah kulturno življenje, kolikor ga je, in tem smo dolžni priznanje in podporo, če se more vstopniti, ki jo plačamo na koncerte, sploh reči podpora. Tistim pa, ki se spomnijo na naše delavce le kadar se jim zazdi, da bi se jim izplačalo, ne zaslužijo njihove naklonjenosti, posebno še ne, ko je jasno, da obljubujejo veliko več kot pa so vredni. Vehovcem ni dobro streči, pa naj bodo že pešpotniki ali glasbeniki!

Tone Seliškar:

Trbovlje

Iz zbirke "Trbovlje".

V zraku nad ozko dolino sasiati trak... Črnkast, razvlečen od kraja do kraja, vijoč se ko gibki rep dolgega zmaja: Na kosme snežene pozimi se kuje, poleti se solnčnega dežja sramuje, dokler ne zakrije ga blaženi mrak. Pod njim je stotero težkih in strašnih življenj. V blatni zemlji, pod črnim obokom kruh sečejo sebi in lačnim otrokom, ki vekajo v dolgih barakah lesenih pri materah svojih obrazov vodenih... V jami sta oče in sin, v separaciji hči—na postelji žena sedmo trpljenje rodi... Kadar zatuli fabriška sirena, da se razleže tuljenje ko sluzasti jok od hiše do hiše, se strga iz src stoteri stok: Na delo... Hiše, barake in bajte izmečejo iz sebe v jame, v tovarne, med stroje rohneče mlada in stara telesa—še žene noseče... Na sredi golega griča se zemlja odpira, grobnica strašna življenja požira.

Spala je žena... Po polnoči se je zganila, krvava slutnja jo je v srce poljubila.

Zjutraj so štirji prinesli krvavo telo pred njo...

AFORIZMI

Siromaštvo ni sramotno. — Beseda, ki so jo skovali nalašč za bogataše. Siromaki namreč ne verujejo v to. (Julij Knopf).

Najcenejše blago na svetu sta danes: človeško meso in človeška kri. (Evg. V. Debs.)

AMERIŠKI KONGRES V WASHINGTONU, KI SE JE ZBRAL 15. APRILA K IZREDNEMU ZASEDANJU, DA REŠUJE probleme farmarjev. Prečitan mu je bil Hooverjev govor, ki so ga farmarji širom dežele napeto pričakovali, in nato je sledilo "razočaranje", kot običajno, kadar delavci in farmarji verujejo velikim obljubam, potem pa dobe drobtine. Mnogo več se obeta interesom velikih korporacij, ki zahtevajo povziranje carine na importirano blago iz drugih dežel in druge koncesije.

A. SLABE:

Praznični dan

Budilo se je mlado jutro in od zunaj, skozi široko odprto okno, je dihal vonj mladih rož. Solnce je vzhajalo nad visokimi hišami velikega ameriškega mesta in njegovi žarki so se poigravali v zraku in tkali zlate niti v kopreni meglici, ki so se dvigale nad jezerom. Celo visoki tovarniški dimniki v ozadju, v bližini jezera, niso spuščali oblakov dima v zrak. Vse naokrog je prevladovala neka prazničnost. In tam na postelji, poleg odprtega okna, je sedel France Rūpnik, in njegove misli so plavale "hlače", daleč po vesoljstvu, v neskončnost — bil je prvi maj.

Ze več tednov so se sodrugih raznih narodnosti pripravljali na dostojno in veličastno prazno delavskega praznika. France je bil še mlad, novinec med njimi, stariji borci, ki so imeli skušnje o delavskih bojih, katerih so se udeleževali v stari in novi deželi za pravice proletarijata. France še ni imel teh skušenj, a imel je bistro oko in je kmalu spoznal razliko med izkoriščevalci in izkoriščanimi. Kmalu po njegovem prihodu v novo deželo, o kateri je čul, da poseduje neizmerno bogastva, je opazil veliko razliko med stanovi v deželi demokracije. To razliko je spoznal še globokeje, ko ga je prijatelj napotil, da je pričel čitati socialistično literaturo. Prej je opazil krivico le površno; čitanje ga je privedlo, da je začel razmišljati in tako je postal član organizacije razredno zavednega delavstva. Njegovo sree je bilo prežeto novih blestečih idealov in je sklenil, da bo z drugimi sodrugimi delal na to, da se uresniči.

Zato je bil vesel praznične dneva in je komaj čakal ure, ki je bila določena za pohod politično organiziranega delavstva, čigar namen je bil, da v slavnostni manifestaciji pokaže svojo moč in solidarnost. France je bil vesel ob pogledu na cvetoče jutro, ki je obetalo krasen dan in uspešno prazno. To bo njegov prvi pohod, njegova prva prilika, da bo stopal v vrsti sodrugov raznih narodnosti, sodrugov istega mišljenja in nazorov, bojujočih se za enake interese, za enake pravice in cilje, za katere se zavzema razredno zavedno delavstvo vsega civiliziranega sveta.

France ni mogel več vzdržati v svoji sobici. Prelepo je bilo zunaj; vstal je in stopil na ulico. Čas za manifestacijski pohod se je bližal. Napotil se je proti glavnemu trgu, kjer so se že zbirale vrste sodrugov in naraščale v veliko množico, katera je šla tisoče sorodnih

src, ki so utripala v slavnostnem razpoloženju. France se jim je pridružil z veselim obrazom in žarečimi očmi. Ozrl se je na množico. Gledal je v oči sodrugov. Tam je sijala gorkota, gorko čuvstvo in navdušenje.

Močno in glasno so zazveneli zvoki godbe in akordi delavske himne so odmevali od sten visokih poslopij in se zglobljali v jasni zrak. Vrste so se urejevale in pripravljale na pohod. Velika in močna je bila delavska armada. Korakanje je pričelo. Tisoči so korakali mirno, svečano. Obkrožili so glavni trg. Policija je bila uljudna. Ustavila je promet ulične železnice in avtomobilov, da so imeli tisoči neovirano pot do dvorane na zapadni strani mesta, ki je bila določena, da se v njej z govori zaključijo delavske manifestacije.

Pohod se je vil mimo skromnih hiš, mimo ponosnih palač in katedral, po belih cestah, temno zidovje je raslo navzgor kakor iz sanj. Visoko nad tisoči so plapolali rdeči praporji in lahek veter se je poigraval z njimi.

France je zamaknjen opazoval vse to. Zvoki godbe so sanjali v daljavo, živo, hrepeneče. Sveži mladi glasovi so udarjali ob zidovje, se množili, odbijali in rasli v veličastno himno...

To je bilo pred leti. Politično organizirano delavstvo v Ameriki je bilo takrat močno. Socialistična stranka je šla nad sto tisoč članov in oblasti so imele pred njo respekt. Prišla pa je vojna in z njo preizkušnja, razdor in poptopenje. V stranki so se pojavile struje, oznanjujoč nova pota in taktike. Nastale so levice in desnice. Tam v Evropi, v Rusiji, je zagrmela revolucija in zmešala pojme celo treznim glavam. Orientacija, razumevanje epohalnih dogodkov je bilo v kaosu. V delavskih vrstah v Ameriki so se dvignili oznanjevalci novega evangelija — evangelija direktne akcije in revolucije. Skušali so preobraziti svet čez noč. Uspeha ni bilo, preobrat se ni izvršil, revolucija se ni uresničila.

Izvršen pa je bil poizkus. Glavni voditelj levičarskega krila ga je skušal izvesti v istem velikem mestu, ki je bilo par let nazaj priča solidarne nastopa in veličastnega majniškega pohoda, politično organiziranega delavstva. Tudi ob tej priliki je bila navzoča velika množica, a bila je neorganizirana, nahujkana od nepredvidnih oseb, ki so jo vneli in razpaljali z grmečimi frazami, da je zgubila razum in trezno presojanje. In tako je prišlo da je poizkus končal s fiaskom in človeškimi žrtvami. Policija in vojaštvo je navalo na

množico, količki so padali po glavah in na tleh so obležali mrtvi in ranjeni — žrtve nepremišljenosti in hujskanja. Izvršen je bil zločin, toda krivci so se umaknili v varno zavetje.

Posledice so bile porazne. Tisti, ki so imeli v svojem programu direktno akcijo in so sanjali o barikadah, so doživeli največje razočaranje. Ostala pa je še skupina treznih sodrugov, katerih tudi porazi niso ostrušili pri njih delu za osvobodjenje delavstva. Med temi je bil tudi France. Veličastni majski pohodi se sicer niso vršili več po glavnih mestnih ulicah, ker so bili pokopani z dnem, ko je bila "revolucija" strta še predno je prišla. Toda France, ki še ni pozabil prazničnega dne, ko je privrkat korakal v manifestaciji za delavske pravice, ni zgubil vere v ideale, do katerih je prišel potom učenja in skušenj. Učenje in skušenje so mu odprle globokejši pogled v razoj človeške družbe in ga utrdile v njegovem prepričanju. Njegova vera je neomajana: prišla bo sprememba, razvila se bo nova družba na podrtinah stare, da bo zasijalo solnce svobode vsem zatiranim in izkoriščanim—dan zmage in praznovanja.

Slika brezposelnosti v Angliji

Kronična brezposelnost v Angliji, ki je prizadela stotisoče delavcev, nudi mnogo tragičnih slik. Dne 3. aprila je ena malih občin londonske okolice sporočila, da bo potrebovala 600 delavcev za popraviljanje cest. Prišlo jih je tisoč pred občinsko hišo, in ker so hoteli biti vsi prvi, da povečajo možnost dobiti delo, je bilo pri prerivanju dvanajst toliko poškodovanih, da so morali v bolnišnico. Komisar za pota je potem v pomirjenje množice predlagal načrt, da se vza-

Cesta življenja

IVAN JONTEZ, W. Toronto, Ont.

Pred menoj leži, pred menoj beži tja v daljavo nedosegljivo, se v mraku gubi. Po prašni hitim ti cesti trpin; semtja srečavam ljudi: Kam greste? Odgovorom malo dobim. Teh potnikov vsak pa je siromak. Kot jaz vsak trpi, po cesti hiti, kot jaz, sam. Njih trudne noge kot moje bosé jim krvavijo... Ostró je kaménje Življenja cesté. Naprej, naprej, krog sebe ne glej! si velim. Pred mano hite trpini v daljé in mnogi v ozadju ležé. Med potjo drve, trpine pode bogate kočije. Ne vidijo nas, ne marajo nas, izmučenih pešcev. O le podite nas, le, ko čas še vaš je, pijavke v kočijah! Prezirajte nas, odirajte nas, smo z mrakom odeti, Pride pa čas plačila za vas! Takrat bote želi, kar ste sijali stoletja med nas!

me imena vseh delavcev, listke se potem zmeša v košari, in nato se jih dviga, kakor npr. srečke. Prvih šest sto, katerih imena so bila klicana z listkov, so dobili delo. Delavci so v ta načrt pristali, a položaja brezposelnih to ni spremenilo.

"SREČNA" ŠPANIJA IN NJEN DIKTATOR

Primo de Rivera: "Sire, ugotovljeno je, da je Španija dežela srečnega ljudstva, in kakor vidite, ne ugovarja tej trditvi."

Izreden slučaj

Milijonar obsojen in poslan v ječo.

Harry Sinclair, oljni kralj, je bil zapleten v znane oljne skandale pod Hardingovo administracijo, in dasi milijonar, je bil pozvan pred senat, da izpove v koliko je soudeležen pri korupciji, oziroma tatvini federalnih oljnih polj. Ampak Sinclair si je mislil, da se lahko postavi senatu po robu in mu ne odgovarja na vprašanja. Kar se tiče obravnave in preiskave pred sodnimi tribunali, je Harry srečno zvozil skozi, kajti niti porotniki nimajo navade obsoditi človeka, če je milijonar. Toda senatorji so bili u žaljeni, kajti po ustavi imajo pravico zaslišati vsakega, ako senat sklone uvesti v eni ali drugi stvari preiskavo. Zahtevali so, da se Harryju dokaže, da se s senatom ni šaliti, in res je bil vsled omenjenega prestopka obsojen na tri mesece zapora in nekaj denarne globe. Obsodbo je potrdilo vrhovno sodišče.

DOPIS.

NA DELO ZA NAŠ LIST!

Milwaukee, Wis. — Članstvo društva Sloza št. 1 J. P. Z. S. je na prošnji seji sklenilo naročiti vsakemu članu, ki se ni naročil Proletarcu, prvomajsko številko. To pomeni, da bo razpečanih med članstvom nad štiri- sto izvodov te posebne izdaje. Od prvega dne ustanovitve je stalo to veliko društvo v prednjih vrstah naprednega delavstva in podpiralo vsako dobro stvar in tudi pri tej priliki je članstvo pokazalo, da je zvesto idealom ustanoviteljev te organizacije. Seveda, žalostno je, da ni vsaj večina članstva naročena na naš časopis Proletarca, toda z dobro voljo in vtrajnostjo se bo tudi to v doglednem času doseglo. Pred mnogimi leti je imel ta list okrog 300 stalnih naročnikov v naši naselbini, dasi je bila takrat mnogo manjša, toda prišla je svetovna vojna in uničila skoro vse, kar je poprej s težkim delom in požrtvovalnostjo dosegla pečica sodrugov. Bili so viharni časi, katere je prevelo delavstvo v povojnih letih. Brezbriznost, napačne ideje, prevsem pa sebičnost, vse to se je med nami raslo v veliki meri. Polagoma prihajamo v stari tir, polagoma spet spoznavamo delavstvo, da se mora zanašati le na svojo lastno moč. Na seji kluba št. 37 JSZ. je bilo poročano o velepomembnem koraku, ki ga je storilo za naš list članstvo društva "Sloza" JPZS. in pri tej priliki je bilo sklenjeno, da se priobči v Proletarcu poseben apel delavstvu

naše naselbine v namenu, da se pridobi za stalno naročnike lista. Bratje delavci! Mogočen je naš nasprotnik, mogočen in silen. Poslužuje se vseh kreditov, da prepreči razširjanje izobrazbe in razredne zavestnosti med delovnim ljudstvom. Da pa je moč kapitalizma in drugih sovražnikov delavstva tako silna, smo krivi sami, ker se ne brigamo zadosti za svoje interese in v mnogih oširih podpiramo vse ono, kar nam škoduje. Eden najhujših sovražnikov delavstva je kapitalistično in drugo delavstvu nasprotno časopisje. K temu pa ne spadajo samo dotični časopisi, ki pišejo odkrito delavstvu sovražno, temveč tudi taki, ki izhajajo pod raznimi drugimi maskami, najsibo pod krinko katoličanstva ali pa pod krinko neustrankarstva. Katoliški listi so o kritiki sovražnikov delavstva, ker odkrito zagovarjajo obstoječi sistem in kapitalizem, dasi skušajo to prikriti s pomočjo raznih fraz o izkoriščanju delavstva in brezobzirnosti kapitalizma. Take fraze ne pomagajo delavstvu, tem več mu samo škodujejo, ker ga zavajajo na napačno pota. Ravne tako je z onimi časopisi kateri izhajajo pod krinko neustrankarstva. Tu di ti rabijo fraze in kažejo delavstvu prijazno lice, dasi je izdajateljem alu urednikom vseeno, če delavstvo nazaduje ali ne, samo da so zaščiteni njihovi privatni interesi.

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

naše naselbine v namenu, da se pridobi za stalno naročnike lista. Bratje delavci! Mogočen je naš nasprotnik, mogočen in silen. Poslužuje se vseh kreditov, da prepreči razširjanje izobrazbe in razredne zavestnosti med delovnim ljudstvom. Da pa je moč kapitalizma in drugih sovražnikov delavstva tako silna, smo krivi sami, ker se ne brigamo zadosti za svoje interese in v mnogih oširih podpiramo vse ono, kar nam škoduje. Eden najhujših sovražnikov delavstva je kapitalistično in drugo delavstvu nasprotno časopisje. K temu pa ne spadajo samo dotični časopisi, ki pišejo odkrito delavstvu sovražno, temveč tudi taki, ki izhajajo pod raznimi drugimi maskami, najsibo pod krinko katoličanstva ali pa pod krinko neustrankarstva. Tu di ti rabijo fraze in kažejo delavstvu prijazno lice, dasi je izdajateljem alu urednikom vseeno, če delavstvo nazaduje ali ne, samo da so zaščiteni njihovi privatni interesi.

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

naše naselbine v namenu, da se pridobi za stalno naročnike lista. Bratje delavci! Mogočen je naš nasprotnik, mogočen in silen. Poslužuje se vseh kreditov, da prepreči razširjanje izobrazbe in razredne zavestnosti med delovnim ljudstvom. Da pa je moč kapitalizma in drugih sovražnikov delavstva tako silna, smo krivi sami, ker se ne brigamo zadosti za svoje interese in v mnogih oširih podpiramo vse ono, kar nam škoduje. Eden najhujših sovražnikov delavstva je kapitalistično in drugo delavstvu nasprotno časopisje. K temu pa ne spadajo samo dotični časopisi, ki pišejo odkrito delavstvu sovražno, temveč tudi taki, ki izhajajo pod raznimi drugimi maskami, najsibo pod krinko katoličanstva ali pa pod krinko neustrankarstva. Tu di ti rabijo fraze in kažejo delavstvu prijazno lice, dasi je izdajateljem alu urednikom vseeno, če delavstvo nazaduje ali ne, samo da so zaščiteni njihovi privatni interesi.

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

naše naselbine v namenu, da se pridobi za stalno naročnike lista. Bratje delavci! Mogočen je naš nasprotnik, mogočen in silen. Poslužuje se vseh kreditov, da prepreči razširjanje izobrazbe in razredne zavestnosti med delovnim ljudstvom. Da pa je moč kapitalizma in drugih sovražnikov delavstva tako silna, smo krivi sami, ker se ne brigamo zadosti za svoje interese in v mnogih oširih podpiramo vse ono, kar nam škoduje. Eden najhujših sovražnikov delavstva je kapitalistično in drugo delavstvu nasprotno časopisje. K temu pa ne spadajo samo dotični časopisi, ki pišejo odkrito delavstvu sovražno, temveč tudi taki, ki izhajajo pod raznimi drugimi maskami, najsibo pod krinko katoličanstva ali pa pod krinko neustrankarstva. Tu di ti rabijo fraze in kažejo delavstvu prijazno lice, dasi je izdajateljem alu urednikom vseeno, če delavstvo nazaduje ali ne, samo da so zaščiteni njihovi privatni interesi.

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

naše naselbine v namenu, da se pridobi za stalno naročnike lista. Bratje delavci! Mogočen je naš nasprotnik, mogočen in silen. Poslužuje se vseh kreditov, da prepreči razširjanje izobrazbe in razredne zavestnosti med delovnim ljudstvom. Da pa je moč kapitalizma in drugih sovražnikov delavstva tako silna, smo krivi sami, ker se ne brigamo zadosti za svoje interese in v mnogih oširih podpiramo vse ono, kar nam škoduje. Eden najhujših sovražnikov delavstva je kapitalistično in drugo delavstvu nasprotno časopisje. K temu pa ne spadajo samo dotični časopisi, ki pišejo odkrito delavstvu sovražno, temveč tudi taki, ki izhajajo pod raznimi drugimi maskami, najsibo pod krinko katoličanstva ali pa pod krinko neustrankarstva. Tu di ti rabijo fraze in kažejo delavstvu prijazno lice, dasi je izdajateljem alu urednikom vseeno, če delavstvo nazaduje ali ne, samo da so zaščiteni njihovi privatni interesi.

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

Pravi delavski časopis piše odkrito piše resnico in se bori z vsimi sredstvi proti nezavednosti in vsem zlim posledicam iste. Pravi delavski časopis je samo tisti, kateri je pod nadzorstvom delavskih, to je resnično delavskih organizacij, ki uči delavstvo o razrednem boju in ga uri v boju proti kapitalizmu. Tukaj ni prostora za polovičarstvo in "neustrankarstvo". Ko boste čitali te vrste, vzemite si vse to k srcu in skrbite v bodoče, d

MARTIN BARETINCIC
POGREBNI ZAVOD
324 Broad Street
Tel. 1475. JOHNSTOWN, Pa.

"The MILWAUKEE LEADER"
Največji Ameriški socialistični dnevnik.
Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.
Naslov: 535 Juneau Ave. MILWAUKEE, WIS.

CUT RATE Meat Market
FRANK SELAN, lastnik.
449 NATIONAL AVE., MILWAUKEE, WIS.

JOHN GODNJAVEC
GROCERIJA
1011 East 64th Street CLEVELAND, O.
Phone: Florida 7437-J

RIGHT REALTY CO.
F. C. Ermenc, John Ocvirk, Frank Zajec.
502 NATIONAL AVE., MILWAUKEE, WIS.
Phone Hanover 308.

Somišljeniki socialističnega gibanja pristopite v **KLUB ŠT. 180 J.S.Z.**

ANTON DEMSHAR
KLEPAR.
Izvršujem vsa v kleparako stroko spadajoča dela; strehe, žlebove, cevi za ogrevalnike in dimnike ter raznovrstno posodo.
822-85th Ave., West Allis, Wis. Phone W. A. 1544-W.

"Svoboda, bratstvo, enakost"
je klic zavednega delavstva. Rojaki, delavci in delavke, pristopite v **KLUB ŠT. 222, J. S. Z.**

GIRARD, OHIO.
Zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu ob 10. dop. v Slov. domu.
Sodrug, vdelažujte se redno klubovih sej in pripeljite seboj svoje tovaršile delavce. Agitirajte za svoje časopisje "Proletarca" in "New Leader".

Sodrugom in ostalemu občinstvu priporočam v poset mojo trgovino.
Popolna zaloga potrebščin za hišo; delavne obleke, moške srajce, nogavice itd.
Velika zaloga "Malta", raznih posod in drugo. Pridite in ogledajte si sami.
Cene zmerno, potrežba točna.
Durn Variety Store
15605 Waterloo Rd. COLLINWOOD, O.
Phone Ken. 3171.

Slovenska lekarna
PETRUSEK'S PHARMACY
270 First Ave., at Park St. MILWAUKEE, WIS.

JOSEPH LIKAR
SLIKAR
Napisil, kulise, slike za gledališke odre so naša posebnost
6718 St. Clair Avenue CLEVELAND, O.

KARJALA & PELANDER
675-677 McAlister Ave., WAUKEGAN, ILL.
Phone 1813.

KASPAR AMERICAN STATE BANK
1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILL.
DENAR V JUGOSLAVIJO POŠILJAMO PO NAJNIŽJIH CENAH

Kaspar American State Bank
1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILL.
DENAR V JUGOSLAVIJO POŠILJAMO PO NAJNIŽJIH CENAH

Sandstrom & Hellman
TRGOVINA
moških in deških oblek, in čevljev.
704 McALISTER AVE., WAUKEGAN, ILL.

DR. J. MACKAY
ZOBOZDRAVNIK.
708 McALISTER AVE., WAUKEGAN, ILL.

Železnina, barve, olje, firnaž in šipe. BEE-VAC pralni stroji, električni čistilniki in izvrstne Elwood vrtno kose.
Mehke pijače, sladoled, slaščice in tobak.
Šolske potrebščine itd.
Karjala & Pelander
675-677 McAlister Ave., WAUKEGAN, ILL.
Phone 1813.

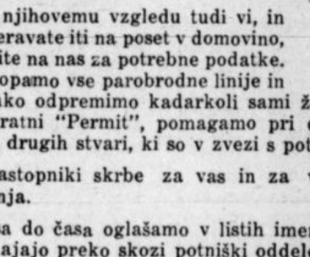
Potovanje v Jugoslavijo

skozi potniški oddelek naše banke je zelo priljubljeno. Skoro vsak dan dobivamo vprašanja za podatke o potovanju iz vseh krajev Amerike od ljudi, ki mislijo iti preko.

Sledite njihovemu vzgledu tudi vi, in če nameravate iti na poset v domovino, se obrnite na nas za potrebne podatke. Mi zastopamo vse parobrodne linije in vas lahko odpremo kadarkoli sami želite. Izpolnimo vam prošnje za povratni "Permit", pomagamo pri dobavi potnega lista, vizumov in vseh drugih stvari, ki so v zvezi s potovanjem.

Naši zastopniki skrbijo za vas in za vašo prtljago ves čas vašega potovanja.

Od časa do časa oglašamo v listih imena vseh potnikov, ki prihajajo ali odhajajo preko skozi potniški oddelek naše banke.

Kaspar American State Bank
1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILL.
DENAR V JUGOSLAVIJO POŠILJAMO PO NAJNIŽJIH CENAH

IT PAYS TO ADVERTISE!
NAROČAJTE TISKOVINE PRI NAS
Tiskamo v raznih jezikih, vedno v zadovoljstvo interesantov.
ATLANTIC PRINTING & PUBLISHING CO.
2656 SOUTH CRAWFORD AVE., CHICAGO, ILL.
PROLETAREC
se tiska v naši tiskarni.

JOŽE ZAVERTNIK:

SPOMINI IN MISLI OB NAŠEM MEDNARODNEM PRAZNIKU

Delavci, tovariši! Vse pridobitve zadnjih in prejšnjih pet in dvajset let so plod politično, strokovno, gospodarsko in kulturno organiziranega delavstva.

Nič od vsega tega, kar imajo delavci danes, niso podjetniki dali delavcem prostovoljno. Za vsak cent povišanja mezde, za vsako minuto skrajšanega delavnega časa, za vsak košček socialne zakonodaje, za vsako koncepcijo, ki so jo delavci deležni, so jo morali delavci z močjo svojih organizacij še le priboriti. Nič ni prišlo samo od sebe, nič niso prinesle molitve, nič niso izdala romanja po božjih potih, ničesar niso dali podjetniki dragevolje.

Pred pet in dvajset leti je bil delavec še preziran, pred petdeset leti pa ne le preziran, ampak še zaničevan in teptan in smatran za manj vredno bitje, ki se je rodilo, da ustvarja sadove dela za posedujoči razred in njegove zagovornike in podpornike.

To resnico imejmo vedno pred očmi, kadar primerjamo današnje življenske delavske razmere z onimi pred pet in dvajset leti ali celo pred petdeset leti, da razumemo in zapopademo resnico, da se bodo morali delavci tudi v bodočnosti organizirati in bojevati, da ohranijo izvojevane pridobitve in izvojujejo nove. Vse, kar delavci imajo danes izboljšane, je delo organiziranih delavcev. Na tisoče in tisoče je bilo v tem boju za izboljšanje življenskih razmer za delavce doprinešenih žrtev. Preganjanja delavskega razreda so prihajala v valovih. Delavce, ki so stali v prvih vrstah delavskega političnega, strokovnega, gospodarskega in kulturnega gibanja so preganjali v vseh deželah, povsod, kjer so se delavci organizirali, da se upro svojim gospodarjem in izkoriščevalcem ali kjer so nastopali kot učitelji svojih tovarišev, da jih dvignejo na višjo stopnico, gospodarsko, kulturno, moralno in etično, da postanejo pravi borci za osvoboditev delavskega razreda izpod jarma mezdne sužnosti. V tem boju so pomagali gospodarjem ali posedujočemu razredu ves čas Efijski svojega delavskega razreda in pomagajo še zdaj, bodisi kot lizuni, ovaduhi in špijoni ali kot golo orodje, ki je obrekovalo ali še obrekuje najbolj delavne delavske borce in jih obmetavalo ali še obmetava z blatom, da se pocepijo delavske vrste in tako ovirajo v korist gospodarjem ali posedujočemu razredu rast politične, gospodarske in kulturne moči delavstva in zakasnijo in če mogoče ustavijo zmagoviti pohod delavstva k svojemu končnemu cilju.

Z grozo se spominjajo stari delavci onih časov, ko so delali po dvanajst in več ur dnevno. Na delo so odhajali pozimi, spomladi in jeseni, ko so otroci še spali, in ko so se zvečer ali pozno v noč vrnili domov, so jih našli speče. Otroci so videli svojega očeta le ob nedeljah in praznikih. Mezda je bila nizka. V starem kraju so plačevali težake in tovariške delavce po osemdeset krajercjev in manj na dan, v Ameriki pa po \$1.25 k večjem po \$1.50. Le organizirani delavci, izučeni kakšnega rokodelstva, so zaslužili malo več in imeli za spoznanje krajši delavni čas.

V bojih, ki so se vršili za izboljšanje delavskega položaja, so delavci včasih zmagali, včasih podlegli. In gorje takrat voditeljem

prmaganih delavcev. Sibki so v tem boju podlegli. Več kot štirideset let je minilo, odkar je pričel boj za osemurni delavnik. Veliko delavcev je plačalo s svojim življenjem, da se je dosegel osemurni delavnik. Te žrtve leže pokopane na pokopališčih v Ameriki in v Evropi. V Chicagu so bili štirje nedolžni obočeni, drugje so bili borci za osemurni delavnik pometani in ječe, kjer je bilo njih šibko zdravje uničeno, da so legli v prerani grob. Te žrtve niso plašile organiziranih delavcev. Ako so padli njih tovariši v tem boju, so drugi zavzeli njih mesta. Če so bili delavci poraženi, so zbrali znova svoje moči in se postavili v boj za svojo pravdo—osemurni delavnik. Zbrali so svoje moči in ob ugodnem trenutku prešli v ofenzivo. In končno je še ameriški jeklarski trust, ta neizprosen neprijatelj delavstva dal koncesije pod pritiskom javnega mnenja in priznal osemurni delavnik. Nikjer niso podjetniki iz sočutja do delavcev povišali mezde, skrajšali delavnika in priznali delavcem druge olajšave pri delu v podjetju. Povsod se je moralo delavstvo bojevati in prisiliti podjetnike, da so spoznali, da je njih stalščice nevzdržno in se ne da več zagovarjati in braniti.

V teku tega dolgoletnega boja za delavsko pravdo se je dogodilo, da je posamezni podjetnik navidezno priznal delavske zahteve po skrajšanem delavniku, povišanju mezde, varnostnih napravah v podjetju, izboljšanju delavnih razmer in pravičnejšega delavnega reda v podjetju. Tako je izgledalo saj na videz. Kadar so se preiskali vzroki za tako početje posameznega podjetnika, so se tudi vedno našli. In če so se ti vzroki ogledali v luči stvarne kritike, se je dognalo, da podjetnika ni dovedlo golo človekoljubje do tega, da se ni upiral delavskim zahtevam po skrajšanju delavnika, povišanju mezde ali izboljšanju delavnega reda v podjetju.

Delavci so se morali organizirati v preteklosti politično, strokovno, gospodarsko in kulturno, ako so hoteli gospodarjem iztrgati koncesije. In organizirati se bodo morali v bodočnosti, ako bodo hoteli obdržati pridobljene koncesije in izvojevati novih. Časi, ko so prihajali na svet odrešeniki odreševati reveže in siromake so minuli. Delavci se morajo zavedati dejstva, da mora biti osvoboditev delavstva le delo delavstva samega.

Sedaj je zahteva delavstva šesturni delavnik in pet dni dela v tednu. Splošno se sliši glas po socialnih zakonih: zavarovanju proti brezposelnosti, zavarovanju proti starosti, širšemu poduku za mladino, več varstva za delavke in mladoletne v podjetju in še drugih socialnih postavah.

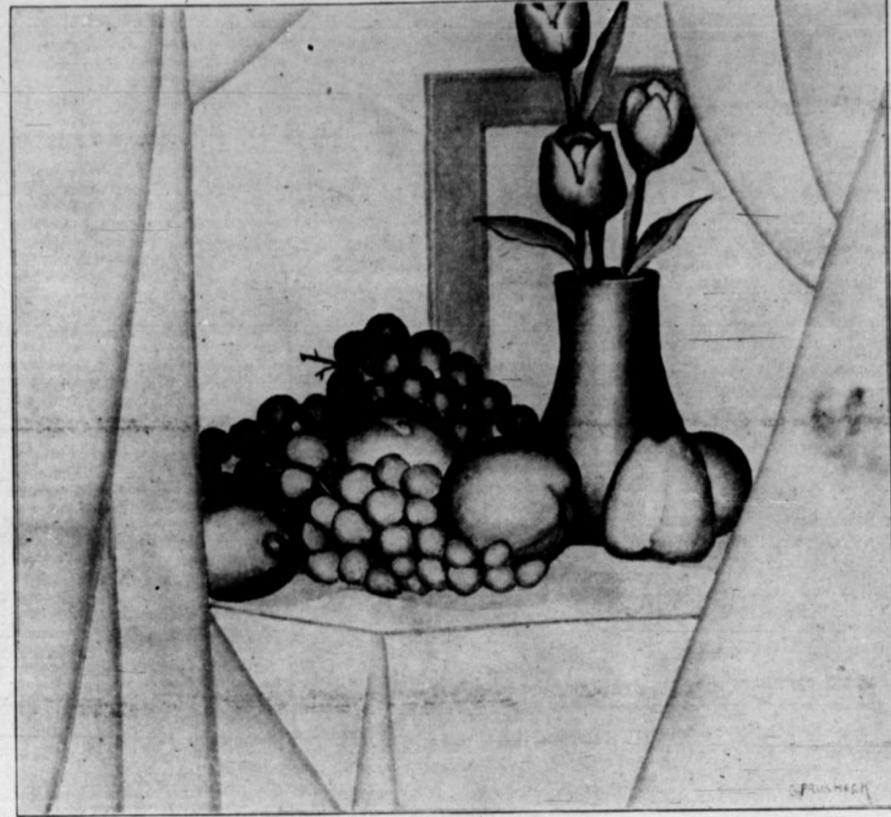
Napočil je zopet prvi majnik, mednarodni praznik delavstva, ko delavstvo po vsem svetu protestira proti krivicam in ponovi zopet svoje zahteve. Zato pa delavci naprej! V vrste, v delavsko organizacijo, politično, strokovno, gospodarsko in kulturno, da korakamo po začrtani poti naprej, da ne priborimo le šesturnega delavnika, pet dni dela v tednu, raznih socialnih zakonov, ampak da dosežemo svoj končni cilj, osvoboditev delavstva izpod mezdne sužnosti!

Živela delavska organizacija in solidarnost!

Peruškovske slike razstavljene v milwauškem muzeju

Ves mesec maj bodo v milwauškem muzeju upodobljajoče umetnosti razstavljene Peruškovske najlepše slike—večina velikega obsega; za razstavo njegovih slik sta določeni dve krasni razstavnici v drugem nadstropju muzeja. To je prvič, da bo imel Perušek sam razstavo v priznani ameriški muzeju umet-

čili zadnje tedne dnevnik v Chicagu in Milwaukeeju. Razstavo v Milwaukeeju je auziral ravnatelj milwauškega muzeja umetnin Mr. Pellikan, ki je znana avtoriteta v krogih umetnikov. On Peruškova dela visoko ceni in je dejal, da zaslužijo biti razstavljene v vseh priznanih galerijah. Prva razstava Peruškovih waukeju toplo priporočamo, da ne zamude te prilike, in da obiščejo razstavo v večjih skupinah. Uprava milwauškega muzeja umetnin ima običaj, da beleži, koliko obiskovalcev ima razstava tega ali onega umetnika, da na podlagi tega vidi, koliko zanimanja vzbujajo. Čimveč obiskovalcev bo imela razstava Peruškovih slik, toliko

Fotografija H. G. Peruškove oljate slike, ki bo poleg drugih njegovih slik meseca maja razstavljena v Milwaukee muzeju umetnin.

nin. Sodeloval pa je s svojimi umotvori na raznih razstavah skupno z drugimi slikarji v galerijah slik, art klubih, muzejih in na mnogih posebnih razstavah. Veliko njegovih slik so priložili po fotografiranih posnetkih dnevnik in magazini. Več teh, ki so bile poslani na milwauško razstavo, so pribolj bo priporočena podobnim zavodom v drugih krajih. Slovencem v drugih v Mil-

bolj bo priporočena podobnim zavodom v drugih krajih. Slovencem ter drugih Jugoslovancev je v Milwaukeeju mnogo, in če obiščejo razstavo v količnik zadovoljivem številu, bo tudi s strani številnih posetnikov beležila uspeh. Bila je naznana že v vseh milwauških angleških listih, in tudi slovenski

list je prinesel o pripravah zanj daljše poročilo. V tem letu je imel Perušek nekaj slik v Springfieldu na razstavi illinoiskih slikarjev v državni galeriji, par v čikaškem Art institutu in po nekaj v raznih art klubih. Med Slovenci so bile njegove slike razstavljene dvakrat v Chicagu, enkrat v Clevelandu ter kot že omenjeno v Milwaukeeju, in pa na Elyju ter Chisholmu v Minnesoti. Na vseh teh jih je bilo pokupljenih prilično število, enako na drugih razstavah, in gotovo je, da tudi iz majke razstave v Milwaukeeju ne dobi vseh nazaj. Za Peruška in njegove slike se zanima tudi stari kraj. Ljubljanska revija "Dom in svet" piše, da prilož o njemu daljši članek in nekaj njegovih slik, da ga predstavi domovini.

Harvey Gregory Perušek je doma iz Sodražice pri Ribnici. V Ameriko je prišel l. 1906. Že v domovini je kopal veliko veselje do slikarstva, tukaj pa se mu je poslednja leta posvetil popolnoma. Po prihodu v to deželo si je služil kruh v tovarnah, v gozdu, v rovin in železniških delavnicah v Clevelandu, West Virginiji, Indiani in Illinoisu, v prostem času pa je slikal. Razvil se je v enega prvih ameriških mojstrov s čopičem in je postal znan v vseh slikarskih krogih. Sedaj živi v Evanstonu, Ill.

To poletje gre na obisk v domovino, kjer bo slikal več mesecev, predno se povrne.

Perušek je eden onih ljudi, ki ne verujejo v komercializirano umetnost. Mrzi vse one, ki delajo pod masko umetnosti radi gmotnih interesov. V tem oziru je celo ekstremen, vsled česar je v slabših gmotnih razmerah kot pa bi bil kak drug manj načelen umetnik na njegovem mestu.

Perušek ne skriva svoje narodnosti. V tem oziru se razlikuje od vseh tistih naših rojakov, ki so se v enem ali drugem poklicu povzpeli ter postali znani med domačini in drugodotjeri ter pozabili na narod, iz katerega izhajajo. Perušek se zanima za javno življenje našega ljudstva in je vreden, da smo nanj ponosni. Bilo bi prav in narodu v korist, če bi se zanimal zanj v še večjih meri.—x. x.

FRANK LUSTIK
298 Fourth Ave.
MILWAUKEE, WIS.
Phone Han. 134.

ANTON YERAY
Delekatna trgovina.
507 NATIONAL AVENUE,
MILWAUKEE, WIS.
Phone Han. 305.

JOHN REZEL
se priporoča rojakom za naročanje oblek.
5122 NATIONAL AVE.
WEST ALLIS, WIS.

FRANK SKOK
SLOVENSKI FOTOGRAF.
Krasne moderne slike vseh vrst.
485-52nd Ave., West Allis, Wis.
Phone W. A. 366-W.

MARY KUSHLAN
Slaščičarna
v Slov. nar. domu.
Se priporoča.
6415 St. Clair Avenue,
CLEVELAND, O.

Dr. J. S. Stefanez
ZDRAVNIK IN KIRURG.
268 1/2 1st Ave.,
MILWAUKEE, WIS.
Tel.:
V uradu Han. 258.
Na domu Orchard 259.

Uradne ur:
Od 1. do 3. pop. in od 7. do 8. zvečer.
Ob nedeljah od 10. do 12. dop.

ALL WOOL
ČISTA VOLNENA OBLEKA
Izdelujemo obleke po meri, da vam pristojajo kakor rokovica na roko \$25.00 za moške in mladeniče
SPECIALNO TA TEDEN
OBLEKE ZA DEČKE
Z dvojnimi hlačami samo \$8.75 All Wool z tattersall vest dvojne hlače \$12.95
John Mocnik 6517 St. Clair Ave. CLEVELAND, OHIO
The Tailor With the Style

Slaba prebava je največji sovražnik ljudstva

So ljudje, ki so leta trpeli na slabi prebavi, poskusili so razna zdravila, vse brez uspeha. Končno jim je sosed priporočil naj poskusijo

TRINERJEVO GRENKO VINO
Poskusite ga in prepričali se boste kako hitro vam bo olajšalo bolečine, odstranilo kisline in pline v drobovju. Opazili boste, kako hitro se bo spremenilo vaše stanje. Ta pristna kombinacija je izdelana iz čistega kalifornijskega vina, iz caskare in drugih zdravilnih snovi. Uživali ga boste z veseljem in vaš želodec bo zopet v pravem stanju. Ta grenčica bo prijetno okrepila tudi vaš apetit. Preskrbite si to zdravilo še danes pri vašem lekarnarju. Milijone jih je, ki ga uživajo. Steklenico vam pošljemo na poskušnjo ZASTONJ.
Pišite na Joseph Triner Co., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill., po BREZPLAČNI vzorec.
Ime _____
Naslov _____

Patrick Henry
Z NAČILNOST Patrick Henryja v revoluciji za neodvisnost Združenih držav l. 1776 od Velike Britanije je bila, da je nosil na prsih napis "dajte mi svobodo ali smrt". Koliko pa je danes državljanov, ki bi znali varovati to, s tolikimi žrtvami priborjeno svobodo?
Pradedje te dežele so žrtvovali svoja imetja, tvegali svoja življenja, da so si priborili svobodo in neodvisnost. Danes je pretežna večina ljudi, ki so pozabili vse te velike zgodovinske dogodke; podpirajo liste, kateri bi najraje videli, da se ustanovi absolutizem v tej deželi, ljudi, ki se bore za svobodo govora in tiska, pa odvedli na kake sosenjske otoke.
Kdor noče kaj takega doživeti, naj podpira trgovce, ki oglašajo v takih listih, kateri ne zavajajo ljudstva in stoji za principe za katere se je boril Patrick Henry in drugi veliki možje, graditelji te republike.
PODPISANI
imamo trgovino z mešanim blagom. Pohištvo prodajamo na lahke obroke. Naša posebnost so pralni stroji. Velika zaloga različnih barvil in BOSH RADIO.
Družina Zornik
Tel.: Irwin 2102-R 2.
HERMINIE, PA.

POŠLJITE DENAR POTOM BRZOJAVA!
MILLARD STATE BANK
3643-3645 W. 26th St. at Millard Avenue, Chicago, Ill.
pošilja denar v Jugoslavijo brzojavno brez posebnih stroškov za brzojav, bodisi v dolarskih ali v dinarskih nakazilih. Poslana vsota bo izplačana na poštne uradu v 3. do 5. dne, in to brez odbitka.
Mi smo potrošili mnogo časa in denarja, da smo uvedli ta izredni način pošiljanja denarja popolnoma v vašo korist. Poslujete se ga, in nikoli več ne boste na drugi način pošiljali svojega denarja v stari kraj.
Naše brzojavne cene so običajno nižje od poštne cen bodisi katerekoli druge banke. Za pošiljanje večjih vsot, vprašajte za naše posebne cene.
URADNE URE:
V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer; v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne; v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

STANLEY SKRIVAN
UNIJSKA BRIVNICA.
Striženje las moškim, ženskam in otrokom je naša posebnost.
Čistoba v vseh ozirih.
Se priporoča Slovencem.
2608 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

CHISHOLM STATE BANK
Jugoslavlani! Kadar želite zavarovati vaše posloplje, pošlati denar v staro domovino ali ga vložiti na hranilno vlogo, Vam v vseh slučajih naša banka nudi najboljšje ugodnosti.
Chisholm State Bank, Chisholm, Minnesota.

Kulturni in politični pregled slovenske naselbine v San Franciscu.

Anthony Kastelic.

Slovenska naselbina v San Franciscu, California, je največja in ena najstarejših ob pacifični obali. Priseljevanje Slovencev v to mesto se je pričelo pred nekako 50 leti, mogoče še prej. Težko je točno dognati, ker ni potrebnih podatkov in ker ni bilo organizacij. Tudi so se Slovenci tedaj izdajali največ za Nemce, potem za Avstrijce, a časa za Krainarje itd. Prva slovenska naselbina v San Franciscu se je nahajala južno od Market ulice na 3. in 4. cesti do leta 1906, ko je tudi ta del mesta uničil potres in potem požar. Iz tega kraja so se začeli Slovenci seliti na Južno gričevje (Southern Heights) in se

nje Slovensko podporno društvo (Calif.) ustanovilo moški pevski zbor s 30 člani. Zborov vodja je bil Nemeec. Kot mi pripovedujejo, je zbor javno nastopil samo dvakrat. Vsih slabih delavskih razmer in nezadostnega zanimanja je bil dve leti po ustanovitvi razpuščen.

Kulturno gibanje se je zopet pojavilo leta 1922, ko je bil organiziran sedanji Izobraževalni in Dramatični Klub Slovenija, Inc. Ustanovljen je bil na svobodomiselnih podlagah, toda ne v propagandističnem smislu, in njegov namen je, širiti prosvetno delo v naselbini. Razen tega je imel

stanovitvi se je izražalo posebno v dramatikah, v pevskem zboru, čitalnici in poznejše čase v telovadnem odseku. Dramski odsek je uspešno pripravil prevzeti to težko nalogo—ki je težka v tem, da je potrebno "vsem ustreči", kot se je zahtevalo v prošlosti.

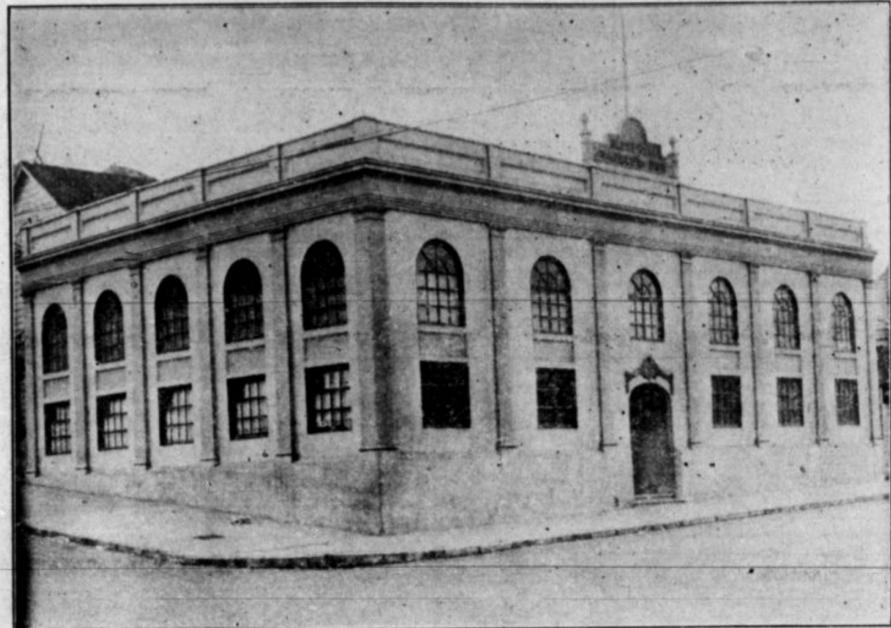
Klubova čitalnica, ki ima svoje prostore v gornjih sobah Slovenskega naprednega doma, je po mojem mnenju najkoristnejša izmed vseh klubovih oddelkov. V svojih omarah ima precejšnje število knjig v slovenskem in angleškem jeziku, zabavne in poučne vsebine. Naročena je na skoro vse ameriške slovenske liste, na nekatere starokrajške in na nekaj angleških listov ter revij. Knjige posojuje članom in nečlanom brezplačno. Čitalnica je odprta ob določenih urah vsak dan razen sobote. Vzlic tem ugodnostim ni dobro obiskovana in ni zaznamovani posebnega zanimanja zanjo, nasprotno pa ima precej posla s posojevanjem knjig, in v tem oziru je uspešna.

Lansko leto je bil organiziran klubov telovadni odsek—moški in ženski oddelki. Aktivnosti tega odseka se izražajo posebno v popularnih sportskih igrah. Oba njegova oddelka pokazujeta precejšnjo živahnost in napredujeta. Obeta se jima dobra bodočnost. Namen tega odseka je, obdržati mladino v naših krogih, namesto da bi iskala razvedrila v igrah pri drugorodcih.

L. 1927 je Klub pozval vsa tukajšnja društva na konferenco v svrhu ustanovitve Slovenskega doma. Na tem sestanku je bila organizirana korporacija "Slovenski Napredni Dom". Njeno članstvo tvorijo vsa tukajšnja društva in veliko števil posameznikov. Korporacija je kupila od Peoples Gas & Electric kompanije sedanje poslopje Slov. naprednega doma in ga predelala tako, da vsaj v glavnem odgovarja potrebam naselbine. V načrtu korporacije je, da temu posloju prizida dodatne prostore, oziroma da ga poveča tako, da bo imelo obsežen avditorij in vse druge sobe ter prostore, ki so potrebni za aktivnosti posameznih organizacij.

V političnem oziru pri nas stvari niso sijajne. Socialističnega gibanja med Slovenci v San Franciscu sploh ni, da bi prišlo v poštev. Je nekaj somišljenikov ter naročnikov Proletarca, a ne toliko, da bi bili kos nalogi. Naročnikov ima Proletarec tukaj premalo, kar sicer ni listova krivda, pač pa naša. Mnogo je takih, ki mislijo, da čitanje Proletarca, Prosvete in drugih naprednih listov je smrteln greh. To pove vse.

Tudi glede aktivnosti drugih političnih strank med Slovenci nimamo zaznamovati nič posebnega. Da smo v takem stanju, so pač krive naše običajne hibe in pa to, da drug drugemu ne zaupamo. Mogoče bi še bilo, če bi imeli dobre politične voditelje, toda zaenkrat jih ni in sploh ne takih

SLOVENSKI NAPREDNI DOM
2101 Mariposa St., San Francisco, Calif.

koncentrirali polagoma na takozvanem "Slovenskem hribu", ki še danes tvori središče naselbine. Večinoma lastujejo svoje domove, tu so slovenske trgovine, apartment hiše itd. V središču naselbine se pa ponosno dviga poslopje z napisom Slovenski napredni dom.

Prvi pojav kulturnega udejstvovanja je prišel pred štirindvajsetimi leti, ko so muzikalični rojaki organizirali slovensko godbo pod imenom "Austrian Band". V danih okoliščinah je godba zelo dobro uspevala. V devetih letih svojega obstanka je igrala na skoro vseh prireditvah jugoslovan-

nalogo voditi akcijo za zgraditev Slovenskega doma. Naloge te takrat še majhne, neizkušene organizacije so bile težke. Ob in po ustanovitvi so ji tukajšnji prvaki konservativnih nazorov obetali smrt, če ne prej, v par mesecih gotovo. Vzlic vsem težočam in modrovanju "filozofskih nevernih Tomažev" je organizacija zmagovito korakala po poti svojega programa. Danes se lahko s ponosom ozre na uspehe svojega prosvetnega in družabnega delovanja.

Klub je imel veliko gmotno in posebno moralno oporo od vsega začet-

Uradni prostori Izobraževalnega-dramatičnega kluba Slovenija, knjižnica in čitalnica v Slov. nap. domu.

skih organizacij in je sodelovala tudi v štirih Labor Day paradah. Smrt godbenega učitelja Joe Verderbarja l. 1914 je tudi zanjo pomenilo smrten udarec. Njegov naslednik Anton Plut je sicer skušal obdržati godbenike skupaj, toda brez uspeha. Slabe delavske razmere in pa nesporazum sta končno dala godbenemu društvu usodepoln udarec.

L. 1907 je "Avstrijsko Kranjsko Podporno Društvo Sv. Jožefa" (sedaj

ka v društvu "Tabor Slovanov" št. 304 SNPJ. Društvena dvorana, četrta skromna, je bila klubu na razpolago za zborovanja, sestanke in vaje brezplačno še dolgo po ustanovitvi kluba. Polagoma je klubovo delovanje vzbudilo pozornost tudi pri drugih tukajšnjih organizacijah. Posebno na sejah Slovenskega podpornega društva od Calif. se je mnogo razpravljalo o klubovih aktivnostih. Prosvetno delovanje kluba po u-

ne takih. Predvsem, naselbina potrebuje voditelje, ki razumejo razmere in njen političen položaj, kakor tudi psihologijo ljudstva, ki vedo, da se s premišljenim delom doseže veliko več kot pa s frazami in beganjem ljudi; takih voditeljev, ki se zavedajo, da je socialistična stranka stranaka delavstva in da je v njej upanje za napredek delavstva, za odpravo današnjih krivic ter stvoritev boljše uredbe.

Phone Han. 2301.
THE GROVE HOTEL
in
RESTAVRACIJA
Frank Sedmak, lastnik
278 Grove St., Milwaukee, Wisconsin

DR. C. G. KLEE
ZOOBODRAVNIK.
268 1/2 FIRST AVENUE,
MILWAUKEE, WIS.
Phone Hanover 258.

VATRO J. GRILL
Slovenski odvetnik in javni notar, v Slov. nar. domu.
6411 St. Clair Avenue,
CLEVELAND, O.

M. F. McDANIEL
POGREBNI ZAVOD
Zaloga pohištva, peči, stenskega papirja, preprog in radio aparatov.
Ambularni voz na razpolago.
Tel. No. 244.
BRIDGEPORT, OHIO

DELAVCI, V DELAVSKO POLITIČNO ORGANIZACIJO!

KLUB ŠT. 37, J. S. Z.

Zboruje vsaki drugi četrtek v mesecu v South Side Turn dvorani.

FRANK PERKO, tajnik
505 National Ave.
MILWAUKEE, WIS.

Frank Ermenc
POGREBNI ZAVOD
401 Grove St.,
MILWAUKEE, WIS.
Phone Hanover 867-2996

FRANK TREBEC
Dry Cleaning Co.
Barvamo, čistimo, likamo in popravljamo moške in ženske obleke
16117 Waterloo Rd.
COLLINWOOD, O.
Phone Kenmore 1275

Za preiskavo oči, se vedno zanesljivo obrnite na

John Matelko, O. D.
6417 St. Clair Avenue
CLEVELAND, O.

KLUB ŠT. 45, J. S. Z.

Waukegan, Ill.

V soboto 4. maja ob 8. zvečer

"KAMNOLOM"

tragedija v štirih dejanjih—spisal Tone Seliškar

Igra dramski odsek S. N. D.

Režiser RUDOLF SKALA

Vstopnina 50c. za odraslene; za otroke od 7. do 16. leta 15c.

Začetek predstave točno ob 8. zvečer. Po predstavi domača zabava v spodnjih prostorih.

OSEBE V IGRI:

Milan, miner v kamnolomu	Vinko Pink
Liza, njegova žena	Mary Pierce
Adam, njegov oče	Andro Možek
Alfred, obratovodja	Martin Judnič
Paznik	Frank Velkovich
Peter	Frank Malovaič
Marička	Jenny Miller
Ančka	Frances Velkovich
Andrej	Frank Kirn
Tomaž	John Gantar
Klemen	Anton Turič
Franc	Frank Brence
Tone	Anton Turič
Ciril	John Petrič

Po igri prosta zabava in ples v spodnjih prostorih. Dobra postrežba v kuhinji in točilnici.

ODBOR

Slovenski odvetniški in notarski urad.
331 GROVE ST. Soba 302
ALVIN GLOYEK, JR.
Stumpf Bldg. MIWAUKEE, WIS. Phone Han. 293.

NAJVEČJA SLOVANSKA TISKARNA V AMERIKI
JE
NARODNA TISKARNA
2142-2150 BLUE ISLAND AVENUE
CHICAGO, ILL.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društva in trgovce.

John Bukovnik
FOTOGRAFIČNI ATELJE
v Slov. nar. domu
6405 St. Clair Avenue
CLEVELAND, O.

"ZADRUŽNA BANKA V LUBLJANI"
JUGOSLAVIJA, EVROPA
V LASTNI HIŠI, MIKLOŠIČEVA CESTA 13. BLIZU GLAVNEGA KOLODVORA, SE PRIPOROČA VSEM ROJAKOM V AMERIKI ZA VSE GOSPODARSKE POSLE, ZLASTI:
1.) sprejemna denar na čuvanje kot vloge na hranilne knjižice ali tekoči račun, proti najboljšemu obrestovanju.
2.) posreduje najcenejšo dostavo denarnih pošilk iz Amerike v domovino in obratno.
3.) posreduje v vseh gospodarskih in finančnih zadevah hitro in po ceni.
Denar, ki se namerava poslati v staro domovino, naj se nakaže za račun Zadrúžne banke na The Amalgamated Bank of New York, 11-15 Union Square, New York, N. Y., istočasno naj se Zadrúžno banko o tem obvesti in naroči izplačilo.
Za kulatnost poslovanja je že mr.ogj-priznatih pisem na razpolago. Obrčajte se v vseh potrebah za stari kraj na Zadrúžno banko v Ljubljani, Miklošičeva cesta 13, Jugoslavija, Evropa.

Naši odnošaji s starim krajem v gospodarstvu.

Jože Menton.

Veliko govorimo o samovladu, ljudskih pravicah, o izkoriščanju itd., a zelo malo razpravljamo o gospodarstvu. Gospodarstvo—to je nekaj takega, ki zahteva precej kalkuliranja, in kdor hoče gospodariti—to je, gospodarsko delati in nositi pri tem tudi odgovornost, mora znati dobro misliti.

Nesposobnost je velika kolja napredka delavskih množic. Marsikaj bi bilo drugače, če bi se delavstvo učilo kolektivno gospodariti, namesto, da služi posameznim izkoriščevalcem, in da pri tem skoro vsak posameznik veče ali manj računa, da bi enkrat tudi on zelo bogat—če mu bo sreča mila—kar pomeni, da bi tudi on izkoriščal delavce, če se na izkoristila prilika. Ako bi imeli v našem delavskem gibanju v Ameriki vsaj malo skupino sposobnih ekonomov, ki bi znali graditi združeno gospodarstvo v velikem obsegu, pa bi usposobili celo armado delavcev za gospodarstvo. Na shodih in v listih govorimo in pišemo, da bi prevzeli upravo mest, okrajev in države. Dobro, ampak saj nimamo med seboj nič toliko socialistično mislečih gospodarstvenikov večakov, da bi mogli upravljati eno samo veliko industrijo—kaj šele državo, če jo hočemo reorganizirati po principih kolektivnega gospodarstva in socialistične. Znamo sicer dobro kritizirati, in to še na takih mestih, kjer je popolnoma nepotrebno in nič ne zaleže, da pa bi poskušali dati svojim besedam tudi praktično vrednost—na to ne mislimo.

Vsi socialistični misleci, med njimi je bil največji v tem oziru Karl Marx—učje, da je delavstvu potrebna za osamosvojitve politična in ekonomska organizacija. Slednja se deli v več vrst. Imamo npr. unije—strokovne organizacije, katerih namen je izboljšati delavcev položaj v kapitalistični industriji s kolektivnimi pogajanjimi in pogodbami z delodajalci. Unije so dobre in potrebne, toda ameriško delavstvo niti za te tako enostavne ekonomske organizacije ni še pokazalo kake učinkovite sposobnosti. Veliko večji pomen na polju delavskega gospodarstva bi imele močne kooperative, teh pa je v tej deželi še malo. Vzrok sem že omenil.

Pokojnega E. V. Deba so na enem shodu v Newarku, N. J., leta 1908 vprašali, kako bi se delavstvo obneslo v slučaju, da zmaga soc. stranka s predsedniškim kandidatom. Nič ni pomišljal, odgovoril je odkrito, da ne dobro, kajti v svojih vrstah nima še dovolj velike armade sposobnih ljudi, ki bi jih bilo treba na odgovorna mesta. Socialistična stranka v Ameriki je šele v svojem početku in zato je sedaj le še stranka protesta—za administracijo pa mora biti tudi stranka sposobnosti za delo. S kapitalističnimi močmi, ki so kapitalističnega duha, ne bi mogli orati, torej se moramo vezbati sami, kajti nesocialisti ne bodo izvedli socialističnega programa.

Kako bi bilo, če bi delavstvo v Jugoslaviji po kakem čudnem naključju dobilo državo v svoje roke? Proglasilo bi diktaturo! No, recimo, da bi jo proglasilo—a kaj potem? Kajti če je šlo v Rusiji, je treba pomisliti, da je bilo v Rusiji vendarle tudi proporcno mnogo več socialističnih mislecev kakor jih je v Jugoslaviji, in da je imela Rusija že pod carizmom mogočno združeno gibanje. Jugoslavija ima diktaturo tudi brez delavstva—in ljudstvo jo je sprejelo kot nekaj kar je moralo priti. Za napredek dežele, ene kot druge, je torej potreben napreden gospodarski razvoj. V enih vodi moderno gospodarstvo kapitalizem, v nekaterih ima tudi združništvo veliko besedo.

Gospodarska politika slovenskih združarjev v domovini je dobro osnovana. Šibki so le v finančnih sredstvih. Jugoslavija še ni kapitalistično developirana dežela, kakor je Nemčija, Češka, Belgija, Anglija itd. Jugoslavija se gospodarsko v modernem pomenu besede šele razvija, in v takih okoliščinah ima združništvo vse pogoje za velik razvoj. Geografska lega Jugoslavije ji omogoča, da lahko postane eno največjih industrialnih in trgovskih središč jugovzhodne Evrope, kajti Jugoslavija je poleg tega da ima ugodno lego tudi bogata na rudninah, lesu, premogu, vodnih silah, raznih sirovinah in rodovitnih poljih. Če se bi začelo ustanavljati produktivne zadruge v večji meri, ki bi bile zadostno financirane, bi to pomagalo ne le združnikom ampak splošnim ljudskim interesom.

Tu živeli Slovenci in drugi Jugoslovani se zelo malo, ali bolje rečeno, nič ne brigamo, kdo izrablja prirodna in druga bogastva Jugoslavije, oziroma, kdo jih bo izrabljal, kadar jih dobi v posest. Namesto, da bi se posvetili takemu študiranju, da bi dognali, če kaj lahko pomagamo njim in sebi, se rajše pričakamo kdo je Hrvat in kdo Srb, ali pa sprejemamo protestne resolucije, za katere se potrebuje nekoga, da jih napiše, in par ljudi, da jih podpisajo. To je tako enostavno—toda do boljšega kruha taka pričkanja in resolucije ne vodijo. V kolikor se naš svet v tej deželi briga za investicije, kupuje po večini delnice dvomilijevne vrednosti, ali pa vplaga prihranke že kako, da mu nosijo čimmanj in da imajo bankirji ter kapitalisti v obče od njih čimveč koristi. Res je, da delavec ne razpolaga s tisočaki in stotaki—res pa je tudi, da ima velik odstotek delavcev vendarle nekaj prihrankov, in da so mnogi celo dobro situirani. Če hočemo pisati gospodarsko s stališča kakor jaz tukaj, je treba priznati tudi take resnice. Milijone dolarjev imajo delavci investirane na razne načine. Delavski milijoni so sicer kakor kaplja v primeri s Fordovimi, Rockefellerjevimi, Mellonovimi in drugimi, ali milijoni so—in namesto da bi služili za kovanje nadaljnjih profitov kapitalističnim podjetjem in ustanovam, bi se jih lahko enako varno, če ne mnogo varnejše, investiralo v delavska podjetja. Kar se tiče slovenskih delavcev, bi lahko pomagali sebi in svojem v domovini, če bi jim pomagali graditi združeno produkcijo. Naši ljudje bi dobili delo doma, in dobiček podjetij bi šel delavcem lastnikom. Ako bi dali gospodarskemu razvoju v naši rojstni deželi potreben zdrav razmah, bi se, mrsikdo, ki se je tukaj izveščal v eni ali drugi stroki, povrnil ter si pomagal doma do enako dobrega in še do boljšega kruha—a poleg tega bi pomagal tudi drugim.

Pomisleki prihajajo—ljudje se boje vojne, in naučeni so misliti, da je ameriški dolar in ameriška investicija najvarnejša. V vojno se lahko zaplete katerakoli dežela. To smo videli. In gospodarsko lahko pade vsaka. Sij se ameriški delavec lahko spominja industrialnih in finančnih kriz. Kako so padli bondi v cenah, torej v vred-

nosti, v krizi 1907-8, kako je moral delavec plačevati liberty bonde med vojno v polni vsoti, potem pa jih je moral prodajati z izgubo, in poskočili so šele ko so bili že skoro vsi v posesti bankirjev. Tudi tukaj ni stabilnosti, kakor kdo misli. Mesta rastejo, ena propadajo. Stavbišča skoro vsepovsod so padla v cenah, in ljudje bodo samo na kupljenih stavbiščih izgubili milijone.

Drugi narodi—Nemci, Čehi, Finci, Rusi, Poljaki itd., se vsi brigajo za gospodarski razvoj v deželah, iz katerih so se priselili. Le mi hočemo biti izjema, in to nam ne dela časti, razen tega nam ne prinaša prav nobene koristi. Vprašanje je, kako dobiti stike. Komur je združeno gibanje tam znano, mu ni težko. Med nami je že nekaj rojakov, ki so člani ene ali druge zadruge z večimi deleži. Ali če se po-kaže zanimanje, bomo lahko pisali informativne članke, da bodo ljudje poučeni tudi v podrobnostih. Dotlej pa lahko pomagamo z malimi vlogam v finančnem zavodu slovenskega združniškega gibanja, v Združniški banki. Obresti so večje kakor tukaj v bankah, razen tega bo šel denar za drugam za povečanje njihovega prometa in produkcije.

Ameriški rojak delavec, to pišem, ker želim, da o tem nasvetu razmišlja. Amerika ni več to kar je bila pred 15 ali 20 leti. Velebusiness je poskrbel, da proletarec ostane proletarec. Tistih priložnosti, ki so jih imeli ameriški multimilijonarji starejše generacije, ni več. Kdor hoče tukaj kaj začeti in uspevati, potrebuje kapital—a od vseh strani ga duši konkupcija močnih, in tako tak drzen poskus navadno skrahira še predno se je utegnil doobara razgledati. Tam pa je polje produkcije le malo

zozano, in kdor bo prvi oral naprej, bo šel najboljše zadove. Zadruga ima priloško, in mi jim lahko pomagamo—ne da bi jim kaj podarili, pač pa tako, da bomo tudi sebi pomagali. In končno—v združeno-gospodarskih produktivnih in distributivnih združgah se bomo usposobili za samovlado.

Bridgeport Bakery

R. Martz, lastnik
Fino pecivo, kolači in paji.
Bell Phone 306-J
BRIDGEPORT, OHIO

VICTOR PETEK

SLOVENSKA BRIVNICA.
475 National Avenue.,
MILWAUKEE, WIS.
Phone Han. 250.

FRANK PETROVČIČ

SLOVENSKA MLEKARNA.
Se priporoča Slovincem in
Hrvatom za obilen obisk.
682 East 162nd St.,
COLLINWOOD, O.

Blaž Papež

SLOVENSKA
RESTAVRACIJA
Okusna jedila, točna in
vkljudna postrežba.
6034 St. Clair Avenue
CLEVELAND, O.

Svež in okusen kruh dobite vedno

V PEKARIJI
Gregurich & Sertich
Baking Co.
1925 S. Racine Ave.,
CHICAGO, ILL.
Phone Canal 5409

Kadar ste v tem delu mesta zglasite se pri

JOHN KOŠIČKU
Mehke pijače, unijske smodke
in biljardna miza.
1805 S. Racine Ave.,
CHICAGO, ILL.
Phone Canal 1439

LOUIS BEVTS

5266 National and
53rd Ave.
WEST ALLIS, WIS.
Se priporoča vsem
obiskovalcem svoje
gostilne mehkih pijač.

JOHN ROZANC
Slovenska modna trgovina z
opravo za vso družino.
15761 WATERLOO RD.
COLLINWOOD, O.

JOHN PETTEK
PRVOVRSTNI ČEVLIAR.
Izvršujem vsa dela spadajoča v
čevljarstvo stroko. Čevlji za
pokvarjene noge se moja
posebnost.
2459 S. Avers Ave.,
CHICAGO, ILL.
Phone Crawford 2891

ANTON BUTCHER
MEAT MARKET
Sveže meso, osnaženo in živo
perutnino v vsaki sezoni.
Dobra postrežba je naše geslo.
288 Mineral Street
MILWAUKEE, WIS.

SPEHEK FENCE CO.

Idejum vsakovrštne nove, po-
pravljam in barvam stare ograj-
e. Mreže za okna, kletki itd.
1120 E. 67th St.,
CLEVELAND, O.
Tel.: Penna 1297-W.

Ne radi oglasa, ampak za PRINCIP

Mrs. Mary Shuler
3817 NATIONAL AVE.,
WEST MILWAUKEE,
WIS.
Phone Orch. 1865.

MATT PETROVICH

Priporoča rojakom svojo gro-
cerijo in mesnico.
595 EAST 140th STREET
COLLINWOOD, O.
Phone Glenville 6100.

JOHN DOBNIK

PRVA SLOVENSKA
CVETLIČARNA.
Sveže cvetlice za vse slu-
čaje vedno na razpolago
537 NATIONAL AVE.
MILWAUKEE, WIS.
Tel.: Hanover 4590.

KADAR nameravate potovati v staro domovino;

KADAR
želite poslati
denar v staro
kraj;
KADAR
bi radi dobili koga iz stare-
ga kraja, in
KADAR
rabite notarske listine, kot
so; zaprisežene izjave, polno-
moči, kupne pogodbe itd., se
vedno obrnite na zanesljivo
in iskreno trdvo
John R. Mihelich Co.
Slov. nar. dom.
6419 St. Clair Avenue
CLEVELAND, O.

Poskusite
THE SCOTT LUMBER COMPANY
Za železnino, vodovodne in ogrevalne naprave.
BRIDGEPORT, OHIO.

LAKE COUNTY CLEANERS AND DYERS
V SVQJEM OBRATU..
Moške obleke in
povrtnike čisti-
mo za \$1.50
Zenske obleke
in povrtnike
čistimo za \$1.50
10th St., and McAlister Ave., Waukegan, Illinois
Phone 7600.

Moderna Unijska
PEKARNA
V SLOVENSKEM NARODNEM DOMU.
JOHN BRADAČ, lastnik
6413 St. Clair Avenue, Cleveland, Ohio.

Andrew Vidrich
PAINTER AND PAPERHANGER.
Delo prvovrstno. Cene zmerne.
Se priporoča rojakom.
706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
Phone 3448-J.

CARNIOLA TENT NO. 1288
THE MACCABEES.
Največja bratska podporna organizacija v Ameriki.
Zavarovalne police od \$500 do \$25,000.
Otroke zavaruje od \$250 do \$500.
Seje in urad v Slov. nar. domu.
JOHN TAVČAR, tajnik in zastopnik.
903 E. 73rd St., Cleveland, O.
Phone Florida 7192-J.

Svedish Bakery
E. KNUTSON, lastnik.
Sprejemamo naročila za godovne in svatbene kolače.
Se priporočamo društvom in drugim organizacijam.
678 McAlister Ave., Waukegan, Ill.
Phone 5620.

SLOVENSKI VODOVODNI MONTER
PLUMBING AND HEATING.
PARNA KURJAVA.
Nobeno delo preveliko, nobeno premajhno.
Prenavljajna dela naša posebnost.
Na željo na mesečne obroke. Vsako delo in vsak naš
izdelek postavljen v vaše poslopje jamčeno.
JOHN J. ZAWERSCHNIK, Inc.
4025 National Ave., vogal 41st Ave. Milwaukee, Wis.
Phone Orch. 5481.

Maisel & Urban
SLOVENSKA TRGOVINA.
Železnina, barve, stenski papir, peči, pralni,
likalni in pometalni stroji. Radio, Lenoleum,
stavbinske potrebščine, ter vsi predmeti za domačo
potrebo.
Najboljši Malt in Hmelj pošiljamo v vse kraje
Zdr. držav.
10627-31-35 HARPER AVENUE
Tel.: Lincoln 0914-W.
Podružnica: 8921 FENKEL AVENUE
Tel.: Hogart 1345.
DETROIT — MICHIGAN
VOZIMO TUDI NA DOM.

ROJAKI, POZOR!
NA PRODAJ JE
dvonadstropna hiša po 4 sobe,
s podstrešjem in kletjo v Lawn-
dalaki okolici. Garaža za tri
avte. Proda se pod ceno. Lota
meri 50X125 čevljev. Pojasni-
la daje
Joseph Steblay,
2636 S. Ridgeway Ave.,
CHICAGO, ILL.
Phone Lawndale 9562
Na prodaj imam tudi več dru-
gih hiš po zmernih cenah.

People's Dept. Store
Moderna trgovina
z oblekami in čevlji za gospo,
gospodične in otroke.
Vse blago kupljeno pri nas je
jamčeno. Cene nizke.
129 W. Lake St.,
CHISHOLM, MINN.
Phone 378.

ARROWHEAD
Cash Meat Market
LOVSHIN AND KOČEVAR,
lastnika.
Večika zaloga najboljšega sveže-
ga in prekajenega mesa vedno
na razpolago.
Cene nizke, postrežba točna.
125 W. Lake St.,
CHISHOLM, MINN.
Phone 724.

PRVI MAJ - PRAZNIK MISLEČEČEGA DELAVSTVA

OD LETA, ko je proletarijat prvič praznoval svoj dan—Prvi maj, do danes, se je v delavskem in drugem svetu marsikaj izpremenilo. Kapitalizem je bil takrat še v početkih tehničnega razvoja, fevdalizem je bil še mogočen faktor in delavec popolnoma brezpraven. Živel je v razmerah, ki se v težkočah in mizeriji niso od suznjevih prav nič razlikovale. Zanj ni bilo pravice. Bil je ponižan in preziran v družbi. Nižje stopnje od njegove ni bilo.

Vladal je gospod veleposestnik, novi tovarnar, mojster in trgovec—imovitejši sloji meščanstva in plemenitiši. Delavec je imel nalogo poslušati ukaze in jih izpolnjevati. Ugovora ni bilo—nikakega tribunala za pritožbe. Delavnik je trajal od noči do noči. Deset, dvanaest, šestnajst ur. Plača—komaj da je bila plača! Organizacija—čemu delavcem organizacija?! je vpraševal gospodar ter jo prepovedal. Higijena v delavnici—na to gospodar ni mislil in ni nameraval misliti. Delaj, dokler moreš, potem pogini. Delavčev otrok ni šel v šolo—moral je v delavnico. In otrok je imel delavec mnogo. Majhnih, ki so prosili kruha, in večjih, ki so pomagali očetu in materi, da se prehranijo. Ko so dorasli, so se podali v brak in začela se je stara povest zopet od kraja. Od leta do leta, vedno enako.

Med tem pa—kakor vedno v vsaki družbi v vsakem položaju—se je začel nov pokret—pokret za kruh in človeške pravice. V vsaki deželi ima delavsko gibanje svojo posebno povest, ki pa je v enem oziru v vseh enaka: Povsod je bilo v začetni dobi in v enih deželah še dolgo potem zatirano, preganjano in zaničevano. V nekaterih je še danes.

Zgodovina delavskega gibanja je ena sama nepretrgana veriga borbe proti krvolokom, pijavkam, tiranom in reakciji. Ob enem je to tudi veriga medsebojnih bojev, ki pa je ponekod pretrgana . . . Kajti kar je delavstvo doseglo—je doseglo kot razred v znamenju medsebojne solidarnosti.

Velikokrat se je uprlo z vso močjo in z vsem ognjem navdušenja, doseglo nekaj koncesij, mogoče celo večjo zmago, ki pa je pozneje vsled neizbežnih vzrokov izgubila na vrednosti in nastala je zopet tema. Čestokrat so po takih porazih nastali za delavstvo mučni dnevi. Vodilni agitatorji so bili vrženi v ječo, mnogo so jih obsodili na smrt, veliko so jih pobili v demonstracijah na ulicah, na shodih in celo v stanovanjih—kajti oblast, ki je bila gospodarjeva in samo njegova, ni trpela "veleizdajnikov". Veleizdaja—beseda, ki jo je oblast vedno rabila, in ki je vedno pomenila zapor, mučenje ali smrt za one, katerim so dali tak pečat. Samo tisti v današnji dobi, ki imajo dovolj znanja in duševne moči gledati v včerajšnji in jutrišnji dan, morejo pojmiti, koliko je pretrpel delavec pionir, predno si je priboril priznanje vladajočih.

Bil je delavec borec in mislec, ki je vodil svoj razred iz močvirja brezmejne ignorance k solncu. Bil je delavec borec in mislec, ki je organiziral prva proletarska društva, ki je prvi začel uporabljati tisk za ljudske pravice, ki se je prvi postavil po robu kronanim in nekronanim vladarjem. Ni miroval in ni se nehal učiti. Razumel je, da ne doseže ničesar s pobožno udanostjo in je odklonil cerkvene blagoslove in obljube v posmrtno plačilo. On je zahteval plačilo tukaj za tukaj storjeno delo. Zato so ga proglasili za puntarja, za brezverca, za veleizdajnika—in ko so ga tako zabeležili, mu je bilo jasno: odpuščen bo iz službe, preganjan bo, orožnik mu bo vedno za petami, ječa mu bo dostikrat dom in morda celo umrje na morišču, če bo tako odločila oblast. Stotisoči in milijoni, ki so bili v morju nevednosti, so mrmraje prenašali breme, in stokaje trpeli bič, ki jim je padal po hrbtih, in mnogi—istotako stotisoči, so v svojem neznanju celo dolžili za to tiranstvo one, kateri so tem teptanim masam dopovedovali, da se osvobode edino s svojo močjo, ne drugače, močni pa bodo le, če se uče, če se organizirajo in ako se rešijo lažnih prerokov, ki so jih učili, da je upiranje proti gospodarju greh, kajti le On, ki je nad nami, ima pravico soditi! In bo sodil krivične in pravične. Toda na svetu se to ni nikjer opazilo, kajti krivični so bogateli, gradili cerkve in se veselili vseh dobrin življenja, pravičnim pa so bile pošiljane kazni: bolezn, lakota, vojne . . . In pa težko delo, samo trpljenje, pod katerim so klonili od generacije do generacije.

V stari Avstriji, ki je gospodovala nad Slovenci, tvori mejnik med temo, ki je oklepala ljudstvo, ter

Delavske množice, ki letos devetintrideseti praznujejo prvi maj, so oznanjevalke nove dobe. One pretvarjajo družbo v novo tvorbo — v družbo, ki bo temeljila na socialni pravičnosti. Odpravila bo sistem izkoriščanja in z njim vojne ter neštete druge socialne krivice. Prvi maj je simbol te družbe bodočnosti — je praznik mislečega delavca-človeka, je glasnik nove civilizacije!

"Mislec"

Rodin

lučjo, ki je tedaj zasvetila po zapadni Evropi, marčna revolucija l. 1848. Dvignil se je ves meščanski in delavski Dunaj, srce države, in je zahteval: "Proč z monarhistično samovlado, sem z vladno ljudstva! Hočemo volilno pravico in ustavo!" Buržoazija je kmalu zatajila svoje zaveznike v revoluciji—proletarijat—in je iskala le svoje koristi. Delavec pa je ostal na bojni fronti za svoje ideale in ljudske pravice. Revolucija je odstranila temeljni kamen, ki ji je zapiral pot, in je šla potem razvojno dalje. V jeseni leta 1848 je cesar Ferdinand pod pritiskom te revolucije delavcev in kmetov podpisal postavo, ki se je tikala odprave tlake in desetine. To je vse, kar je kmet tedaj zahteval, in potem je tudi on pustil svoje zaveznike delavce, da so se sami borili dalje.

V času revolucij tistih dni še ni bilo pošte, železnic in telefona v taki meri kakor danes, zato ljudstvo ni moglo biti o dogodkih tako poučeno kakor sedaj. Na Slovenskem je bilo le malo uporniškega duha, in kar ga je bilo, so ga imeli kmetje in pa nekaj delavcev v Ljubljani ter drugih večjih krajih. V A. Kristanovi knjigi o delavskem in socialističnem gibanju na Slovenskem čitamo med drugim: "Tudi Slovenci, zlasti Ljubljancje, so bili zelo veseli, ko so zvedeli za marčno revolucijo (leta 1848). Železnica je bila dozidana šele do Celja. Dne 16. marca je prišla vest o dunajski revoluciji v Ljubljano in zvečer je bila v gledališču slavnostna predstava, poslušalci so stoji peli cesarsko pesem . . ." Ljubljanski delavci pa

so tisti dan napadli eno prodajalno, sneli podobo kneza Metternicha, razbili jo in jo vrgli v Ljubljano. Nato so "razgrajali do 3. zjutraj, dokler jih ni razpodilo vojaštvo . . ." kot je zabeleženo v zapiskih tistih dni. Slovenski narod je bil v splošnem miru in pokoren. V omenjeni knjigi čitamo dalje: "Odločujoči činitelji v naših (slovenskih) krajih so seveda za vsako drobtinico, ki jo je dosegla dunajska revolucija, pošiljali 'zahvalne adrese Kranjcev' cesarju s tekstom n. pr. 'Darilo tiskovne svobode navdaja srca vseh cesarski rodbini vernih podanikov s čutili hvalečnosti, ki se ne dajo izbrisati . . .'"

Ni bilo mislecev-borcev, nego le hlapi, in v kolikor so se upirali, so to storili po svoje, ker pač niso znali bolje. Nad 30 let pozneje so delavci v nekaterih krajih po Slovenskem praznovali celo Prvi maj s cerkvenimi slovesnostmi . . .

Kar pa je bilo delavcev borcev in mislecev, so delali dalje in so dosegli, da je tudi v pobožno, cesarju udano Kranjsko posijala luč. Nobene ječe, nikake kazni, ne šikaniranja jih niso uklonila.

Prvi maj l. 1890, ki ga je mednarodno delavstvo prvič praznovalo, je videl za seboj že vrsto let težkih bojev in—uspehov. Delavec se je dvigal in gospodarje je postajalo strah. Ni bilo drugače, morali so popuščati—tukaj nekaj, tam nekaj. Volilno pravico v enih deželah so delavstvu še dolgo odreekali, a končno so mu tudi to morali priznati—hočeš nočeš.

V prošlih 39 letih je vojevalo delavstvo velike boje proti svojemu sovražniku in med seboj. Razdvajalo se je, nato združevalo, in v kritičnih časih svetovne vojne se je zopet združilo. Toda še celo razdruženo v več taborev je močno! Delavec-mislec dela, in on bo dosegel, da se razdružene vrste zopet strnejo skupaj.

Proletarijat, ki pred pol stoletjem ni imel še nikakih pravic, je danes faktor, s katerim računajo vsi sloji vseh dežel. Njegov glas odmeva v parlamentih in čuje se ga v ministrstvih. Kontrolira občine, tisoče listov, knjižnic in vsakovrstnih drugih ustanov. V enih deželah je blizu čas, ko postane delavstvo odločujoč faktor in VLADA. In v eni, v U. S. S. R., že vlada. Tudi v Zedinjenih državah pride neizogibno čas, ko bo delavec podal roko sodrugu delavcu v Nemčiji, Angliji, na Japonskem in drugod, in bo delal z njim za program, katerega cilj je zgraditev družbe, ki bo obsegala vse dežele ter narode v interesu vseh, ki hočejo socialno pravičnost.

Delavsko gibanje ima naloge in cilje. Naloga je ogromna: preobraziti svet v družbo, v kateri ne bo več vzrokov za militarizem, za krvave orgije, za milijone gladnih poleg velikanskih zalog živih, za stotisoče in milijone bolnikov, za katere ni bolnišnic, ne medicinov, ne zdravnikov, ne potrebne hrane, in vendar je vsega tega na svetu v izobilju. Osvobodilo bo milijone otrok, ki so poslani v rani mladosti v tovarne in rudnike, osvobodilo bo ženo in mater, ki je prisiljena pod pezo borbe za kruh iti v delavnico celo v času, ko potrebuje počitka, v času, ki bi ga morala posvetiti negi otrok in gospodinjstvu. Odpravilo bo vzroke, radi katerih se pretvarja stotisoče ljudi po svetu v zločince vseh vrst. Odpravilo bo sistem, ki omogoča, da si posamezniki kupičijo premoženja, ki segajo do milijarde in več, milijoni, ki so ustvarili ta bogastva, pa so priklenjeni k delu dokler se ne izčrpajo—potem so odslovljeni, vrženi proč kakor izrabljen stroj, in na njihova mesta so pozvane mlajše moči—otroci živih izrabljenih strojev. Odpravilo bo sistem, ki dovoljuje, da armada brezposelnih narašča, da je izročena mizeriji, obupu in da gine v praznoti življenja—dasi ima svet vse možnosti preskrbeti jim delo in jim napraviti življenje mikavno.

Ako zahtevajo interesi veličanstva profita, da se delavce strelja, tedaj pozovejo oboroženo moč, da pošilja kroglje v njihova telesa, da jih meče v ječe, izganja iz stanovanj, da jih pretepa do nezavesti.

Zaveden svetovni proletarijat ima program, načela in cilje, ki jih bo dosegel. Zaveda se svoje naloge—težka je, toda bo jo izvršil, ker zahteva tako njegov interes in civilizacija misleca-človeka.

Mednarodno delavsko gibanje je humanitarno gibanje, je gibanje, ki sloni na znanstvenih težah, je kulturni pokret, je pokret delovnega človeštva za človeštvo! In simbol tega veličastnega pokreta je prerojenje prirode, pomlad, Prvi maj! Slava mu!

IVAN MOLEK:

Beg bednih

Pet, pet, pet, pet!
Da bi le prišla ura pet,
da skoro pride ura pet!

Tako želi trpin čim pride zjutraj k stroju in se sam pretvori v stroj, namazan z znojem . . . Jutro je še in že si želi večera . . . Želi, da mine dan, predno se začne . . . Kajti težko, oh, težko je biti stroj v stroju . . .

Oh, da bi le prišla sobota,
plačila dan, rešilna sobota,
da bi le prišla sobota!

Tako želi trpin, ko se vrne — stroj v stroj — nespočit v začetku tedna . . . Pondeljek je še in že si želi sobote . . . Želi, da hitro mine teden, predno se začne, kajti težko, oh, težko čaka on — čaka žena in čaka deca—na borno plačilce . . .

Oh, da bi le prišlo poletje!
Zima je zame veliko prokletje,
da bi skoro prišlo poletje!

Da hitro mine dan, mine teden in mine zima, si želi trpin leto za letom, leto za letom . . . In ko tako samo želi, želi, želi trpin in življenje si podi — zazija topo, ko pripodi se na groba rob že predno je živeti začel . . .

BREZPOSELNI PROLETARCI

(Nacinal Vasyi Kaslian)

Ni dela, ni kruha, nego le trudnost in skrb. Velika brezposelnost skoro v vseh industrialnih deželah po svetu. Delavec je navezan edino na zaslužek, ki v večina slučajev ne zadostuje niti za najpotrebnejše—torej na prihranke ni misliti. Kaj čuti delavec, kadar je tedne in mesece brez zaslužka, zelo dobro portretira ta slika.

Industrialno smetišče Amerike.

Anton Garden.

Ko smo pred več leti prihajali v Ameriko iskat "sreče", eni mlajši drugi starejši, vsi polni upanja in različnih načrtov, se je čisto pripetilo, da si imel delo že preskrbljeno. Čez par dni, ko si se nekoliko "odpočil" (navadno v salunu), si šel v "jamo" ali v tovarno in delal osem, deset ali dvanajst ur. Zasluzil si okrog par "tolarjev", mogoče nekoliko več mogoče nekoliko manj, jih zvečer izračunal in v krono in se počutil bogatega. Ako te je stvarnik pri rojstvu obdaril s precejšno dozo egotizma, ali si pa tega pridobil v svojih mladih letih po zaslugi svojih vzgojiteljev, si o svojem "velikem" zaslužku poročal tudi svojem v domovino. Vse je bilo veselo. Spominjam se o veselju in ponosu domačih in o zavisti sosedov, ko so starejši prejeli od sina poročilo iz Amerike, da služi po petdeset kron dnevno tam nekje v Kansasu. To so bili "dobri" časi: Pisal je: "... V par letih bom že milijonar..." (Danes mu gre bolj trda, kot razumem.)

V "dobrih" časih nekdanjih dni se je večkrat dogodilo, da so "basi" iskali delavce tudi po domovih. Prišel je navadno ob večerih in ti prigovarjal, da prideš drugi dan delat. Ta navada je bila več v modi v premogarskih naselbinah kot v industrialnih mestih. Po mestih so iskali delavce zopet na drug način: potom delavcev v tovarnah ali so te pa s ceste vlekli v livarno ali v jeklarsko tovarno. "C'mon, John, c'mon to work; I've good work for you, good pay, too," te je vabil "bas", ko si šel počasi, ozirajoč se, ob vratih tovarne. To se je dogajalo le, ako je bil "gut tajm" v deželi. Tedaj te pri delu ni nihče priganjal, ker "belt" ali "conveyer" sistem produkcije je bil še v trebuhu bodočnosti; delovodja je bil tudi prijazen s teboj. V "slabih" časih so vse te čednosti kapitalizma odpadle; ali delavec je takrat vsaj gojil upanje, da bo drugo leto, ako ne prej, zopet on boss v tovarni. Ta vicious circle se je ponavljal od časa do časa skoro osemdeset let v Ameriki, do "zadnje krize" leta 1920-21.

V prejšnjih letih se je le malokateri delavec v Ameriki vprašal, kaj bo na stara leta, kje bom dobil delo in kako se preživel. To ne radi tega, ker bi bila v deželi kaka socialna institucija, ki bi skrbela za stare izmozgane in nepreskrbljene delavce brez katerih dežela seveda ni bila. Te sploh ni bilo in jo še danes ni, razen nekaj okrajin ubožnic "tam na hribu". To vprašanje ni obstajalo prvič radi tega, ker so bila tovarniška vrata toliko odprta starim kot mladim delavcem in drugič radi dejstva, ker se je

pred vojno mnogo starejših delavcev zopet povrnilo v njih rojstne kraje. O starostnem zavarovanju ni pred deset, petnajst ali več leti sploh nihče govoril, razen tistih "sitnih" socialistov, ki niso "nikdar zadovoljni".

Ali tekem zadnjih par let današnje Amerike postaja vprašanje, kaj bo na stara leta, kje bom delo dobil, kako se preživel, vedno bolj in bolj pereče za skoro vsakega delavca. In kolikor je delavec starejši, toliko bolj mu rojijo ta vprašanja po glavi. In v ožgled te nove in najnovejše taktike ameriškega kapitalizma, ki je kristalizirana v odpuščenju ali v nezaposljevanju starejših delavcev po večjih tovarnah in se z naglico širi na vso industrijo, je vprašanje brezposelnosti in kaj bo na stara leta v resnici eno najbolj perečih socialnih problemov, tikajoč se skoro vsakega delavca. Delavec, ki je star preko štirideset let danes že bolj težko dobi novo delo; delavec, ki ima 45 let in več, ne more dobiti dela v mnogih večjih obratih sploh. Taktika vseh večjih korporacij, posebno dotičnih, ki imajo upeljan ene ali druge vrste "insurance", je, da ne sprejmejo v delo nobenega delavca, ki je star 45 ali več let. V mnogih tovarnah, npr. pri Fordu, šikanirajo starejši delavce tudi na ta način, da jim dajo na izbiro: ali si ob delo ali boš delal pa za manjšo plačo. (In svetohlinski Fordi in Rockefellerji kljub

temu moderno barbarskemu postopanju in izkoriščanju svojih delavcev pridigajo o potrebi "nove etike" v industriji!)

Človek težko dobi primeren izraz za to skrajno brezsrčno, brezčutno situacijo s katero je ameriški kapitalizem pričel obispati ameriško delavstvo. Je pa neizogibna posledica v razvoju ameriškega kapitalizma, katerega Hoover naziva za "rugged" individualizem. In ako je ta pojav nerazumljiv ogromni večini delavstva je vzrok ta, ker prvič je ta problem nastal takorekoč čez noč in drugič živi povprečni delavec v popolni ignoranci o dalekosežnih potezah, katere ameriški kapitalizem vedoma in z razumom razvija tekem zadnjih deset ali dvanajst let. Te poteze nekateri ekonomisti nazivajo za "novo industrialno revolucijo". In v resnici ni nič drugega. V okvirju ameriškega kapitalizma so tekem te dobe namreč nastale večje in dalekosežnejše spremembe kot jih pa zaznamuje vsa prejšnja doba kapitalizma. Kapitalizem je vse povsod, od prvega pričetka, dinamičen; ali v primeri s tem kar se godi v Ameriki je evropski kapitalizem statičen—osivel starček napram mlademu, mogočnemu orjaku, ki eksperimentira na tem in onem in se pretvarja v popolnejši organizem.

En izrodek te nove revolucije je "tehtna brezposelnost" povojne dobe in porivanje starejših delavcev na industrial-

no smetišče ameriškega kapitalizma. Medtem ko se produkcija večja od leta do leta skoro v vsaki industriji, je število proizvajalnih delavcev v njih vedno nižje in nižje. V družbi, ki producira za profit in ne za potrebo, je stroj in izboljšava strojne produkcije lahko breme za delavstvo, namesto da bi nam olajševal življenje. In Amerika se danes definitivno nahaja v tem toku. Dolga procesija brezposelnih delavcev gotovo ne vpliva ugodno na tiste, ki so zaposleni. Pod takimi razmerami se plače znižujejo in delavne razmere ne izboljšujejo. Ako ne boš delal ti po obstoječih pogojih, bo delal tisti, ki prosi dela. Je to batina, ki se jo ameriški kapitalizem poslužuje v polni meri. Ne radi tega, ker so ameriški kapitalisti lakomnejši profita in bolj trdosrčni do delavcev od njih kompatrijotov drugih dežel, temveč jih v to sili sistem konkurence in pa obstoječi nazori z ozirom na boga "efficiency". In ker delavstvo ni organizirano v strokovnih organizacijah, razen v manjših industrijah, potom katerih bi izvajalo svoj protitež na obstoječe razmere, je povsem neizogibno, da je neorganizirano delavstvo "goat" po katerem pada batina.

Kar je posebno značilno z ozirom na potisnjevanje starejših delavcev na industrialno smetišče je to, da je najti največji vzrok ti situaciji v raznih insurance skimih, ki so jih zadnja leta pričela uvajati vsa večja podjetja in korporacije. Glavni namen tega privatnega zavarovanja delavcev je, prvič, privezati delavce tesneje na podjetje ali korporacijo s stališča psihologije ali "lojalnosti"; drugič, odvrniti delavstvo od strokovne organizacije, ker v skimu vsakega insurance sistema te vrste je tudi stipulirano pod kakimi pogoji je posamezni delavec deležen gotovih omejenih ugodnosti. Razumeti je potrebno, da za to "industrialno" zavarovanje plača navadno le delavec in ne kompanija; ako pa tudi podjetje prispeva gotov delež za to "insurance", njen (kompanijski) delež nikdar ne presega več kot polovico stroškov. Ker je skoro vsak čitatelj teh vrstic zavarovan v eni ali drugi podporni organizaciji, mu je znano, da je zavarovanje za posmrtno cenejšje za mlajšo kot pa za starejšo osebo. In

industrialna grupna insurance tudi sloni na tem principu. Vse insurance kompanije, ki prodajajo te vrste zavarovalnino, predvsem in največ New York Life Insurance kompanija, imajo eno ceno, ki lahko varira, za skupino delavcev do 45 let starosti in višjo ceno za skupino delavcev v starosti nad 45 let. In to je tista skrivnost, ki pojasnjuje, zakaj delavec, ki ima nad 45 let danes že težko dobi novo delo in pri nekaterih, oziroma mnogih, korporacijah ga sploh dobiti ne more. Druga razloga sploh ne more biti, ker človek srednje starosti, ali pa tudi ako je starejši, navadno ne zaostaja v produkciji za svojim mlajšim sodelavcem. Naj še enkrat povdarim: upeljavanje group insurance po privatnih kompanijah je tisti faktor, ki je v prvi vrsti odgovoren, da se starejše delavce meče pod kap ali na industrialno smetišče ameriškega kapitalizma, kajti mlajši delavci so za kompanijo manjša in cenejša insurance rizika kot pa starejši delavci.

Triagično pri tem je to, ker večina delavcev smatra to privatno zavarovanje za nekako božično darilo od strani njih delodajalcev. V resnici pa to znači, prvič, da sami plačajo, vsaj delno in drugič je to za nje zlo in bič, ki pada po njih hrbtih neglede, ako je delavec mlad ali star. Ako je mlad, občuti ta bič indirektno; ako je pa starejši stoji pod njegovi vimi udarci direktno. Kakor ni stroj in izboljšavanje strojne produkcije prinasel delavstvu tistega blagoslova kot bi ga lahko, ako bi bil stroj socializiran, tako tudi privatno kapitalistično zavarovanje ne služi delavstvu temveč v prvi vrsti interesom posedujočega razreda.

Da je prišlo do upeljevanja privatnega zavarovanja delavcev v Ameriki, je to tudi en neizogiben pojav, pojav ki ga je precej zakrivilo ameriško strokovno organizirano delavstvo. V svojem okvirju ameriški kapitalizem ni individualističen, pač pa skrajno privatno kolektivističen in tudi ne brez možgan. Ako katera skupina na svetu poseduje in razpolaga z možgani, to pozicijo gotovo zavzema v prvi vrsti ameriški kapitalizem. In v kolikor je altruističen, kar se mu tudi ne more zanikati, je to predvsem v svojo lastno korist. Ameriški

Anton Jankovich

Zastopnik Slovenskih naprednih listov PROLETARCA, PROSVETE IN ENAKOPRAVNOSTI.

V zalogi imam tudi različne zanimive knjige napredne vsebine. Pridite ali pa pišite na naslov:

14015 Darwin Ave., Collinwood, O.

BELLE, PLUT in EPPICH

bodo peli na koncertu

V CHICAGU

V NEDELJO 28. APRILA V DVORANI SNPJ.

2657 So. Lawndale Avenue

PROGRAM:

- 1.) Vasoalec, E. Adamič, poje L. Belle.
- 2.) Bleda luna, narodna, poje L. Belle.
- 3.) Zviti Jaka, cestni pometaj, kabaretna točka s petjem, izvajata A. Eppich in F. Plut.
- 4.) Spomin, I. Zorman, poje L. Belle.
- 5.) For You Alone, Gihl, poje L. Belle.
- 6.) Pred slovesom, I. Zorman, poje L. Belle.
- 7.) Pod okence pridem, narodna, pojeta L. Belle in F. Plut.
- 8.) Moj spominek, narodna, pojeta L. Belle in F. Plut.
- 9.) Gustel, kje so tvoji kodri, kabaretna točka s petjem, izvajata A. Eppich in F. Plut.
- 10.) Planinc, E. Adamič, poje L. Belle.
- 11.) Skrivnostna harmonija, arija iz opere "Toska", poje L. Belle.
- 12.) Po gorah grmi in se blika, narodna, poje F. Plut.
- 13.) Pesem, I. Ivanush, poje F. Plut.
- 14.) Domovini, B. Ipavec, pojeta L. Belle in F. Plut.

Spremlja g. Kubina

Koncert aranžira klub št. 1 J. S. Z.

Vstopnina \$1 za osebo

PRICETEK KONCERTA TOČNO OB 3. POPOLDNE.

JUGOSLOVANSKO STAVBINSKO IN POSOJILNO DRUŠTVO

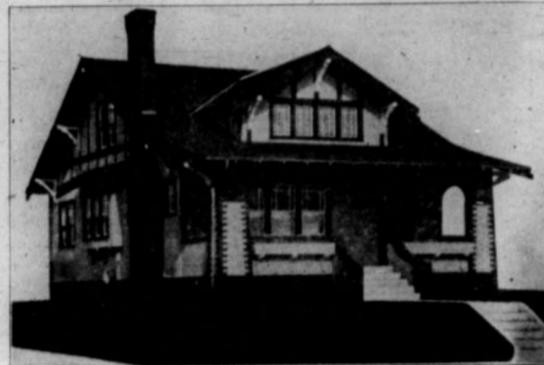
Ustanovljeno 27. dec. 1918

Inkorporirano 15. jan. 1919

Chicago, Illinois

Aktiva 31. marca 1919 \$11,162.01

Aktiva 31. marca 1929 \$350,809.91

Jugoslovansko Stavbinsko in Posojilno Društvo je izplačalo svojim članom tekem svojega obstoja na 2573 delnic \$257,300.00.

Ali ste bili Vi med onimi, ki so prejeli to vsoto?

Si želite gospodarskega napredka in zagotoviti si svojo bodočnost? Gotovo! Tedaj postanite član Jugoslovanskega Satvbinskega in Posojilnega Društva. Stavbinska in posojilna društva so najboljša garancija za vaše prihranke.

Društvo zboruje vsak petek večer v dvorani S. N. P. J., 2657 So. Lawndale Ave.

FINANČNO POROČILO

od 1. januarja do 31. marca 1929

PREJEMKI:

Ročna blagajna 31. decembra 1928	\$ 402.58
Plačano na delnice po 12 1/2 c., 25c. in 50c.	16,726.86
Plačano na delnice po \$100	12,800.00
Člani plačali obresti od posojil	4,988.48
Člani plačali pristopnine	175.25
Člani plačali za prepise	10.00
Člani plačali kazni	9.58
Za knjizice	3.60
Posojil so člani vrnili	22,350.00
Člani vrnili zavarovalnino proti ognju	36.00
Posojilo od banke	8,000.00
Ustanovni sklad	177.14

Skupaj prejeto \$65,679.49

IZDATKI IN IZPLAČILA:

Posojila članom	\$28,100.00
Izplačila za potekle in odtegnjene delnice	21,864.30
Dobiček in obresti poteklih in odtegnjenih delnic	4,592.00
Zavarovalnina plačana za člane	43.20
Delnice razreda "C" po \$75	2,400.00
Delnice razreda "E" po \$100	4,900.00
Obresti banki od posojila	350.00
Splošni stroški	124.89
Plača tajnika, direktorija in drugih odbornikov	643.00
Poštnina in tiskovine	43.35
Ročna blagajna	2,441.55
Ustanovni sklad	177.14

Skupni izdatki in izplačila \$65,679.49

ZAKLJUČEK RAČUNOV

AKTIVA:

Posojila članom na zemljišča	\$329,900.00
Posojila članom na vloge (delnice)	10,250.00
Neplačane obresti od posojil	567.64
Člani dolgujejo kazni	80.81
Neplačane vloge na delnice	2,150.52
Sodnijske iztirjave	4,871.00
Davek plačan za člane	126.69
Plačana zavarovalnina	271.60
Društvena oprema	150.00
Ročna blagajna	2,441.55

Skupaj \$350,809.91

PASIVA:

Vplačila na delnice po 12 1/2 c., 25c. in 50c.	\$173,502.48
Predplačane vloge na delnice	2,035.89
Neplačane vloge delnic	2,150.52
Plačane vloge na delnice po \$75	64,500.00
Plačane vloge na delnice po \$100	58,300.00
Društvo doiguje banki	14,000.00
Izplačane in nazaj sprejete vloge	142.25
Obresti na delnice razreda "E"	639.90
Ustanovni sklad	3,000.00
Razdeljen dobiček (Profit divided)	32,511.60
Nerazdeljen dobiček (undivided profit)	27.27

Skupaj \$350,809.91

Pravomočnih delnic 7106

ODBOR JUGOSLOVANSKEGA STAVBINSKEGA IN POSOJILNEGA DRUŠTVA:

Frank Smith, predsednik, 2705 So. Avers Ave.
John Zvezich, podpredsednik, 2633 So. Harding Ave.

Joseph Steblay, tajnik, 2636 So. Ridgeway Ave.
Martin Nemanich, blagajnik, 1938 So. 60th Ct., Cicero, Ill.

Adolph Misja, pomožni tajnik, 1955 W. 21st Pl.
Anton Kotzian, pomožni tajnik, 2455 So. Lawndale Ave.

DIREKTORIJSKI:

John Vuksinich, 5031 W. 23rd Pl., Cicero, Ill.
Frank Pechnik, 2502 So. Ridgeway Ave.
John Potokar, 1749 W. Maypole Ave.
John Lukanich, 3348 W. Potomac Ave.
John Kochevar, 2215 W. 23rd St.
Victor Zupančič, 2421 So. Lawndale Ave.

FR. PLUT, LOUIS BELLE, ANTON EPPICH.

kapitalizem tudi pojmuje socialne tendence razvoja sedanje človeške družbe v precej večji meri kot pa ameriško strokovno organizirano delavstvo, oziroma voditelji. Amerika preteklosti ni poznala stratifikacije socialnih razredov: delavec v preteklosti je vedno lahko upal, da ne bo vedno delavec, t. j., da ne bo vedno delal za druge, temveč se bo nekega dne povzpela v razred samostojnega obrtnika, trgovca, farmarja ali kapitalista. Nova ameriška buržoazija izhajala iz delavskega razreda in vrata, ki so vodila v njen krog so bila na široko odprta vsakemu podjetnejšemu ali bolj prebrisanemu delavcu, ki si je "znan" pomagat. Situacija je danes seveda precej spremenjena. Na drugi strani je bila scena socialnih razredov v Evropi od početka kapitalizma povsem drugačna. Delavec v Evropi je bil vedno delavec: v kateremu razredu si se rodil v tistem si tudi umrl. V kolikor je posamezni delavec napredoval, se je to vršilo striktno v okvirju svojega razreda. In radi tega vidimo med delavstvom v Evropi močno in dobro organizirano delavsko gibanje, tako politično kot strokovno in zadružno. Delavski možgani so ostali v delavskih vrstah in ne kot se je to dogajalo in se še godi v Ameriki, kjer kapitalizem zelo rad pobira možgane tudi iz delavskih vrst.

Gotove tendence, situacije in problemi so prisotni v vsej kapitalistični strukturi, neoziraje se na deželo. Ker so socialni problemi delavskega razreda ob enem tudi problemi kapitalistične vlade ali države, jih zadnja seveda rešuje po svoje in na svoj način. Kar so se ameriški kapitalisti naučili iz preteklosti in situacij drugih, predvsem od evropskih držav, je to, da ako ne dajo delavstvu nekaj koncesij prostovoljno, si jih bo pa samo izvojevalo. In dati mu nekaj "prostovoljno" se po kvaliteti navadno precej razlikuje od tistega, ki je dano pod pritiskom. Eno teh "prostovoljnih daril" je tudi privatno zavarovanje delavcev v group insurance po raznih in-

dustrijah. Prej sem že omenil, da je namen tega "zavarovanja" preprečiti unioniziranje delavcev; tukaj naj omenim, da je drugi namen tega koraka preprečiti socialno zavarovanje delavcev potom države. Ko je Bismark gradil Nemčijo, je bila ena izmed njegovih prvih potez tista, ki je imela namen preprečiti strokovno organiziranje nemškega delavstva in ga odvrgniti od socialistične misli in gibanja. Proglasil je zakone, s katerimi je skušal zatreti postanke delavskega gibanja, in obenem tudi take "postave", s katerimi je dal delavstvu gotove protekcije. Ta Bismarkova "socialna" zakonodaja, prvi večji korak v zgodovini kapitalističnega paternalizma, je seveda imela popolnoma druge učinke kot je bil njen prvotni namen. Razen v Nemčiji so imeli ameriški kapitalisti priliko študirati in opazovati rast socialne zakonodaje v vseh ostalih industrialno razvijajočih se držav Evrope in Avstralije. In da mora ta val prej ali slej zadeti tudi Ameriko, ne radi "mode" pač pa radi potrebe, je znano tudi našim delodajalcem. Rezultat tega predvida je sedanji tok privatne zavarovalnine potom group insurance.

Temu toku, kar je zelo tragično, gre prečudno na roko tudi oficijelna filozofija Ameriške delavske federacije, ki je veliko bolj anakronistična in škodljiva amerškemu delav-

stvu kot pa Hooverjev "rugged individualizm". A. F. of L. je bila od vsega pričetka velika nasprotnica ideji splošne socialne zakonodaje za delavstvo, največ radi svojih predsodkov do "socialistične utopije", katere del je tudi zahteva po državnem zavarovanju delavcev proti vsem nezgodam, boleznim, smrti, brezposelnosti in starosti. Tekom let je bila to svoje stališče primorana nekoliko omiliti, največ na zahtevo članstva od spodaj, npr. v zadevi zakonodaje proti industrialnim nezgodam in otroškemu ter ženskemu delu. Lahko se reče, da je A. F. of L. v principu še vedno nasprotna socialni zakonodaji in nekateri njeni voditelji Mathew Wollove šole ji odprto nasprotujejo.

"Kje dobim delo, kako se bom preživel in kaj bo na stara leta," to je največje vprašanje pred katerim se nahaja skoro vsak ameriški delavec. Tisti, ki imajo danes delo nimajo nobene garancije, da ga bodo imeli tudi jutri. Pride nov stroj ali upeljanje novega sistema produkcije in na cesto zleti število delavcev. Nove industrije se tudi ne razvijajo dovolj hitro in v zadostnem obsegu, da bi uposile te na cesto postavljene delavce. Tako se armada brezposelnih veča z vsakim dnem in to v "dobrih" časih. Kaj bo, kadar pride do industrialnega kraha, kar je povsem možno in mogoče tudi

ne daleč, se človek stresa že pri sami misli. Da je skrajšanje delavnega časa na pet dni v tednu in šest ur na dan imperativna potreba, ako se hoče radikalno od pomoči ti novi situaciji brezposelnosti, je dovolj očitno. Ker pa ameriško delavstvo ni organizirano v svoji politični stranki in zelo slabo tudi v unijah, je skrajšanje delavnika, brez zmanjšanja plač, zaenkrat "utopija". Namreč ne socialistične utopije pač pa to pomeni skrahanje oficijelnega A. F. of L.-izma.

Da se odpomore brezposelnim delavcem in da se starih delavcev ne pusti umirati na smetišču kadar jih kapitalizem izrabi in zavrže, je potreba upeljati socialno zavarovanje po vseh državah Amerike. Kako priti do zavarovalnine proti brezposelnosti, starosti in slinno, je največje vprašanje vsega ameriškega delavstva. Tekom zadnjih par let se je v nekaterih državah, posebno na vzhodu, organiziralo jačajoče se gibanje, sestojče iz raznih delavskih organizacij, ki precej efektivno propagira sprejem te vrste socialnih zakonov, posebno za starostno zavarovalnico. Da v danih razmerah ni mogoče pričakovati hitrih uspehov, mora biti razumljivo vsem, ker prvič je ameriško delavsko gibanje predvsem "plače zavedno" in pod vplivom konservativnih voditeljev in navadnih političnov, na drugi strani pa je odpor proti socialni zakonodaji od strani kapitalistov zelo močan, dobro organiziran in razpolaga z možgani in denarjem do neizčrpljivosti.

Kar se tiče naših podpornih organizacij v zvezi s tem vprašanjem, želim spregovoriti tudi par besed. Na organizacije prihajajo vsemogoče zahteve po od pomoči od strani članstva, ker to so edine agencije kamor se lahko obrnejo. Očitno je, da je ni podporne organizacije, ki bi zmogla indefinitivno podpirati svoje člane, prvič v slučaju bolezni in drugič ko se postara in ga podjetnik vrže na cesto. In situacija glede starih članov je skoraj v vseh organizacijah tako resna,

da bo treba v bližnji bodočnosti poiskati gotove vire za takojšnjo vsaj delno od pomoč. Očitno je tudi, da večjega bremena ne more vzdržati nobena organizacija. Potreba teh organizacij je, da se tudi one vržejo na polje agitacije za sprejem socialne legislacije, predvsem starostne pokojnine. Dolžnost države je, da ona prevzame to breme na svoje rame in ne da ga nosijo posamezne organizacije, kajti to je problem, ki mu one sploh ne morejo od pomoči. Za to propozicijo je potrebno zainteresirati vse naše podporne organizacije in organizirati potreben skup-

ni mehanizem, ki bi efektivno funkcioniral ter sodeloval z vsemi, ki se zanimajo zanj in so aktivni v tem gibanju. Pisanje po listih je potrebno, ali to ne zadostuje. Potrebno je tudi zavzeti konkretne korake ter podpirati in delati v gibanju, katerega namen je izvojevati potrebno zakonodajo v od pomoč starih in brezposelnim delavcem.

JOHN PLESETZ
SLOVENSKA TRGOVINA.
809 Indiana St.,
SHEBOYGAN, WIS.
Phone 3348.

John Schneider
Popravljalnica čevljev.
Cene niske.
1122 S. 8th St.,
SHEBOYGAN, WIS.
Phone 3536-J.

W. HAACK
Trgovina s čevlji.
1226 Georgia Ave.,
SHEBOYGAN, WIS.

Slovenska Delavska Zadružna Zveza CLEVELAND, O.

Edino podjetje te vrste, ki je v rokah delavstva naše metropole. Ustanovljeno za ekonomsko povzdigo delavskega ljudstva. Vsak delavec bi moral biti član tega delavskega podjetja v korist sebi in drugim. Ali ste že član? Ako ne, zakaj ne? Želite informacij? Na uslugo smo Vam v vseh naših trgovinah.

CENTRALA:
667 East 152nd Street
Tel.: Eddy 6261

PODRUŽNICA:
16721 Waterloo Rd. 6102 St. Clair Ave.
Tel.: Eddy 722 Tel.: Penna 6269

STONE SELIŠKAR:

Barake

Ulice so prekopane in kanali zevajo z raztegnjenimi čeljusti in pod drevesi so dolge barake in tema je in veter rahlja deske in strešna lepenka plapolata kakor črn prapor na brodu okuženih morščakov.

Barake, ladje samih izgnancev! In sedaj bedé ko je noč, mokri in blatni in vihar rohni in kanal je v kosteh in v mesu ter sedé in lomijo kruh in so vragi in črni od mokre prsti.

Sedaj na noč pojo in so bili ves dan ogromne ličinke, pa je čudovita pesem: Kakor zvok votlih kosti, na katere piska tobentac sveta!

SLOVENSKA ZADRUŽNA PRODAJALNA

Tel.: 466

Waukegan-North Chicago, Illinois.

Ako želite sveža in okusna živila po zmernih cenah, je Zadružna prodajalna mesto kjer jih dobite.

V zalogi imamo vedno najboljše sveže in prekajeno meso, klobase in grocerijo prve vrste.

Naša postrežba je vedno točna, bodisi v prodajalni, ali pa dovažanju na dom.

Najvažnejše pri našem podjetju je to, da je "Zadružna prodajalna" delavsko podjetje, katerega delničar in odjemalec bi moral biti vsak zaveden delavec.

Se najtopleje priporoča

Uprava ZADRUŽNE PRODAJALNE

SLOVENSKO HRANILNO IN POSOJILNO DRUŠTVO FRANKLIN-CONEMAUGH, PA.

Inkorporirano po zakonih države Pennsylvania z glavnico \$1,000,000.00

Izdaja delnice dvakrat na leto, in sicer, v januarju in juliju. Delnice so po \$200.00 na katere se plačuje po \$1.00 mesečno. V teku 10. let vplačate v organizacijo \$127.00 za katere ob koncu dobe prejmete \$200.00.

Rojaki, Vaš dolar katerega plačate v naše finančno podjetje ima stalno vrednost STO CENTOV, kadar želite da se Vam izplača delnice, pridete v urad in takoj dobite nazaj kar ste vplačali.

Posojujemo denar na prve uknjižbe (first mortgage) ali na vrednost delnic proti 6% obrestim.

Rojaki, kadar rabite posojilo, pridite k nam za pojasnila, ker jih dobite v svojem jeziku.

Uradne ure so: od 9. zjutraj do 3. popoldan. V soboto od 9. do 12. dopoldan.

Seje direktorija vsaki četrti četrtek v mesecu ob 8. zvečer v svojih prostorih na

361 First Street, Conemaugh, Pa.

JUGOSLOVANSKA PODPORNNA ZVEZA

"SLOGA"

Največja slovenska podporna organizacija v državi Wisconsin.

Je nadsolventna in ima nad \$175,000.00 premoženja. Član J. P. Z. Sloga lahko postane vsaka moška ali ženska oseba v starosti od 16. do 50. leta, zmožna slovenskega jezika.

Pri J. P. Z. Sloga se lahko zavarujete za \$250, \$500 in \$1000 posmrtnine ter \$1. ali \$2. bolniške podpore.

Posojuje denar svojim članom na posvetstva po nizkih obrestih.

J. P. Z. Sloga je bratska podporna organizacija brez verskih primesi. Je točna v svojem poslovanju ter v izplačilih. Kdor želi postati njen član, naj se zgleda pri krajevni društvu J. P. Z. S.

Novo društvo se lahko ustanovi z 8. kandidati. Za potrebna pojasnila se obrnite na

GLAVNI URAD J. P. Z. S.

379 FIRST AVENUE, MILWAUKEE, WIS.

Slovenski dom

Slovenian Hall

57th and Butler Street, Pittsburgh, Pa.

NAZNANILO IN PRIPOROČILO

Vsem slovanskim narodnostim v Pittsburghu in okoliških naselbinah:

Odbor Slovenskega doma vljudno naznanja povečanje poslopja s prizidavo nove hiše, katere bo vsebovala stanovanje za hišnika, moderno čitalnico, 2 spalni sobi za tuje in eno kopalnico.

Oder bo povečan in izboljšán v toliko, da bo odgovarjal priredbam vseh iger. Napravili bomo nove kulise, da bodo lahko odgovarjale za vsako igro. Napravljene bodo tudi dve sobi, ki se rabijo pri maskiranju diletantскеg osobja.

Vsa prenovitev bo gotova do 30. junija t. l. S tem bo Slovenski dom postal eden najmo' dernejših slovanskih domov v Pennsylvaniji.

Odbor Slovenskega doma se raditega priporoča vsem Slovanom iz Pittsburgha in okolice, da prirejajo svoje igre in veselice v našem domu. Rojakom ki prihajajo na obisk v Pittsburgh in si žele prenočišča, priporočamo, da najprej vprašajo v Slov. domu. Cene bodo zmerne in postrežba prvovrstna.

Delegaciji devete redne konvencije SNPJ. želimo najboljšega uspeha in ji priporočamo, da izbere za sedež bodoče konvencije Pittsburgh, Pa. **ODBOR SLOVENSKEGA DOMA.**

L. BENIGER:

Prvomajska meditacija

V deželi propagande

V prirodo je Vesna dahnila življenje. Zunaj rastejo rože in diši pomlad. Zelene, rjave in razorane črne njive se zgrinjajo v dolini, vrhovi jelš in brez in topolov tonejo v monotoni megli in za njimi ravnina do daljnjega obzora.

Stojimo na Krasnaji, zbirališču Moskve, imenovanem Rdeči trg.

Vstopimo v poulično železnico. V oči nam silijo različni kričavi napisi, naznajoč politične shode in seje.

Peljemo se mimo junakov revolucije, ki spe pod zgodovinskimi masivnim zidovjem Kremlija. Čete mladih vojakov korakajo za rdečim praporom s hornistom na čelu. Povorka je raznolična: mladci telovadci in mladenke jasnih obrazov, noseč napise na visokih drogih. Brezdvoma je ena številnih demonstracij.

Grupa ljudi se zbira okrog čepeče strukture, izdelane v kombinacijskem egiptovskem in kubističnem slogu. Podobna je mističnemu orientalskemu svetišču.

V njej leži truplo smehljajočega Lenina.

Ljudske množice čakajo s prirojeno rusko potrpežljivostjo ure, predno se vrata odpro.

Iz stranske ulice se sliši radio znanilnika, ki naznanja v svet najnovejše vesti in daje nasvete.

Nahajamo se v deželi propagande.

Nikjer ne najdemo vlado, ki bi posvečala toliko pažnje razširjanju svojih idej, izvzemši italijanske.

Rdeči trg v Moskvi—srce komunističnega sveta.

Poleg, na Javnem trgu, vidimo emblem s cvetic, emblem—

Opazimo, da komunizem smatra vsa trgovaška oglašanja zgubo časa, vsled česar je vse oglašanje v prilog komunistični ideji. Nekomunistične organizacije so prepovedane in vsi klubi in društva so posvečeni vladnim oddelkom. Vse je namenjeno vladnemu stroju.

Po kratkem bivanju v prestolici Rusije smo spoznali, da lahko primerjamo ruskega komunističnega ameriškega metodistu: oba z isto vneto zagovarjata in častita svojo—vero.

Komunizem je ruskim množicam danes vera—dogma.

Oktober vsakega leta je Rdeči trg pozorišče velikih masnih demonstracij, kar da pravega izraza komunistični ideji in spomin na revolucijo. Poglavitnejša je bila desetletnica oktoberske revolucije.

Prvi maj v Moskvi!

Impozantno slavje v značaju mas. Povorka, korakanja množic, shodi, demonstracije, simbolične slike. Ruske množice so igralci in gledalci.

Tam, na Rdečem trgu, vidimo množico, ki se veselo reži in zasmehuje kapitalistične efigije. Stopimo bliže. Vidimo, da so to britski in drugi državniki, ki so povzročili prelom med Rusijo in Britanijo.

Vse skuša dati duška pridobitvam revolucije. Zato je danes Ruska vlada moč, ker je, se zdi, ene misli. Je brezpogojno resna in skoro versko zaljubljena v svoje kolosalno delo.

Prisostvovali smo demonstracijam, oktoberskim in prvomajskim, in spoznali, da je rusko ljudstvo trdno prepričano: ves zunanji svet je oborožen proti njim. To jih utrjuje in jača.

Spoznali smo ob našem kratkem bivanju v Moskvi, da se

"Kaj pa Vas vleče v Leskovo brdo? Odkrito mi povejte, brez ovinkov, kaj imate tam, pa bom videl, če se da kaj napraviti; ali se morda suši tam kako moško srce, ki bi mu rada prilivala? Tudi, če je tako, mi lahko zaupate!"

Tilka je nekoliko zardela in nemo uprla svoje velike modre oči v svetnika z očividno iskrenim zaupanjem, ker je vladnega svetnika poznala še kot otrok in odločila se je, da mu svojo skrivnost razkrije. Prišla mu je razlagati, kaj jo teži in kaj je vleče v Leskovo brdo:

"Seznanila sem se z mladim Potokarjem že pred dvema letoma; obljubil mi je zakon, in oba želiva, da bi prišla v Leskovo brdo. Gospod svetnik, to je vse, in če dosežem to, bom srečna in Vam bom vedno hvaležna, jako hvaležna!"

"Kdo pa je ta Potokar?"

"Sin posestnika pod klanecem, ki je bil zapleten v tisto pravdo z župnikom zaradi potoka; vem, da Vam je znano?"

Tilka je dobro vedela, da vladni svetnik Potokarja pozna, ker mu je skrivaj dajal nasvete, ko je hotel novi župnik-reklamirati vodno moč potoka in ustanoviti zadrugo za pletarstvo. Župnik je v pravdi propadel in je moral plačati vse sodne stroške.

Vladni svetnik Češarek je vstal in korakal po sobi, ne da bi kaj rekel; segel je v svoje sive lase in končno zopet sedel na stol. Ozrl se je na Tilko in prišel bobnati s prsti po mizi. Hipoma pa je vstal in stopil pred njo, rekoč:

"Tilka! Poznam Vas še kot otroka, vedno ste bila bistro dekle in danes ste še bolj; tudi Vaša dekliska lepota nekaj velja in to bova vpregla, da Vas popelje v Leskovo brdo. Sam Vam ne morem pomagati, ker sedim sam v okrajnem šolskem svetu; vsi drugi so pa klerikalci in če bi Vas jaz priporočil, sva že pogorela. Tilka, tam odločite prošt Drnula, jako pobožen gospod, ki pa vsekar rad vidi lepa dekleta."

Vladni svetnik je vedel, da Tilka ne nosi s seboj rožnega venca, ker je poznal njeno vzgojo. Zato je pa nadaljeval:

"Tilka! Kupite si lep rožni venec, vtaknite ga v žep in stopite do gospoda prošta Drnule. Poprosite ga za to službo in ko tako stojite pred njim, sežite v žep po robec, obenem pa primite rožni venec in ga spustite na tla, kakor da bi Vam po naključju padel iz žepa ter ga hitro in sramežljivo poberite in skrite. Videla boste takoj, kako bo to tega gospoda genilo in ta trenutek izrabite za svojo prošnjo."

Tilka se je nasmehnila, zahvalila za nasvet in se poslovila s svetnikom Češarkom.

Drugi dan hiti Tilka pred frančiškansko cerkev, bilo je to ravno na dan Porcijunkule, in tam je kupila lep molek s koščenimi jagodami ter jo ubrala naravnost k proštu Drnuli. Ko pride do vrat, nalahko potrka in že se začuje globoki glas: "Naprej!"

Tilka stopi v sobo, napravi gesto ponižne gospodične in stopi k proštu ter ga poprosi za službo v Leskovem brdu. Gospoda prošta je brhko dekle nekoliko omamilo, vendar se je pa takoj zbral in osorno rekel:

"Mi je prav žal, v Leskovem brdu je služba stalne učiteljice; Vi pa spadate zaenkrat še na provizorično mesto!"

Tilka zaigra s svojimi modrimi očmi in na jok ji silijo. V tem, ko seže v žep po robec, ji pade molek na tla. Tilka se prestrašeno in hitro skloni, da ga vtakne zopet v žep.

"Kaj, Vi se sramujete rožnega venca!?" vzklikne prošta Drnula.

"Ne, prevzvišeni, po naključju mi je padel na tla."

Prošt se približa Tilki in jo začne tolažiti:

"Otrok moj, vse bom storil, kar se da, da dobiš službo v Leskovem brdu. Še bližje stopi k njej in jo prične gladiti od ramen dol in ves se prične tresti, dočim je Tilka komaj prenašala laskanje mesnat roke,

ki jo je božala po rokah in hrbtu. Končno ji je še enkrat objubil, da bo storil zanjo vse, da dobi zaproseno službo. Tilka se globoko prikloni, zahvali in poslovi.

Drugi dan je bila seja okrajnega šolskega sveta in prošta Drnula je svoje ljudi že pred sejo obdelal. Stvar je bila sicer kočljiva, ker je prišlo razen prošnje Tilke še enaindvajset drugih prošelj, katerih vlagateljice so bile upravičene do te službe, ker so že več let čakale na stalna mesta. V tem trenutku pa je prošta Drnula že tudi mislil, da bo najbolje znal zadevo razvozlati vladni svetnik Češarek. Tega vprašamo na seji, kaj je stori, da vendar prošilka Tilka dobi službo v Leskovem brdu, čeprav je določena prošilkam za stalno namestitev. In res, ko pride na vrsto zasedba službe v Leskovem brdu, povzame besedo gospod prošta in toplo priporoča prošnjo Tilke; slika jo kot jako pobožno dekle in tudi njene zmožnosti je koval v deveta nebesa. Na svojo obrne k vladnemu svetniku Češarku in ga povpraša za svet.

Vladni svetnik, ki ni bil v zadregi, predlaga, naj se stalnost službe učiteljice v Leskovem brdu za eno leto prekljice in to mesto naj zasede provizorična moč. Predlog vladnega svetnika je bil soglasno sprejet, kakor tudi oni prošta, da se tam nastavi Tilka Zmirnič.

Tilka je tako prišla v Leskovo brdo za učiteljico.

Ko pride domov, shrani v prazno škatljo za parfum prvi molek, ki ji je pomagal do službe in moža, ki ga je po enem letu, ko je postala stalna učiteljica, poročilaj.

Sodrugom v Clevelandu.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsak prvi petek ob 7:30 zvečer in vsako tretjo nedeljo ob 2:30 popoldne v klubskih prostorih v Slov. narod. domu. Sodruzi, prihajajte redno na seje in pridobivajte novih članov, da bo mogoče napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

Moskva, mesto agitacije in propagande.—Slika pokazuje manifestacijo vseskih komunističnih telovadnih enot na Rdečem trgu v Moskvi, na katerem se Prvega maja vsako leto zbere stotisoče ljudi, ki poslušajo govore, manifestirajo in praznujejo ta veliki dan, ki je v U. S. S. R. zapovedan praznik.

kladivo in srp. Cvetlice dobro portretirajo pomen, kateremu so namenjene.

Stopimo za hip naprej. Oči nam obstanejo na oglasu tretjega dejanja revolucionarne drame "Rdeči hudič." Takoj nam je umljivo, da tudi ta film vsebuje svojstvo propagandne ideje. Predočuje boj med belogardisti in rdečo armado. Film nas uveri, da v Rusiji danes ne obstajajo razlike med spoloma.

Tam, čez cesto, vidimo trume delavcev in delavk, prihajajoče iz krasne palače, brezdvoma nekdanjega razkošnega kluba carističnih aristokratov. Palača je danes komunistični glavni stan.

Iz stolpa slovečega Kremlija vibrirajo starodavni zvonovi antemo—"Internacionalo." Ne samo meščanom Moskve, svetega mesta vseh Rusov, temveč tudi vsem oddaljenim vaščanom na deželi. Radio je blagoslovil tudi ruskega mužika. V vaških središčih imajo zvočnike. Tam zvedo novice in dobe nasvete.

V Moskvi se nahajamo par dni. Spoznali smo—površno—režim sovjetske vlade, ki polaga najpreznejšo pažnjo na mišljenje mas. Loteva se nas misel: Če bi bilo rusko ljudstvo tako dobro vladano kot je propagandizirano, bi sovjetski vladni ustroj stal kot vzor.

NACE MIHEVC:

Kako je Tilka dobila službo in moža

Tilka je napravila maturo na učiteljski in sicer z odliko. In kaj bi je ne napravila, bila je bistro in zalo dekle; pri vsakem izpitu je nastopala samozavestno in imponirala je s svojim temperamentom vsakomur. Kadar je pa zadela ob kak kamen nevednosti, tedaj je krog njenih ustnic zaigral čaroben nasmeh, ki je vsakega moškega skrivil.

Ko je napravila maturo, je bilo treba še službe. Mama jo je težko vzdrževala. No, pa hrana in stanovanje, to bi že še skromno šlo, ali toaletto in drugo, kar pritiče njenemu stanju, za to je pa šlo malo težavno.

Tilka rabi službo, ali težko je šlo zanjo, ker je prošilko povsod preveč. Pa tudi to bi še ne bila taka ovira pri odlični

prosilki, ali Tilka je bila malo svojeglavna, utepla si je v glavo, da mora priti v službo v Leskovo brdo. V Leskovem brdu pa je bila razpisana služba stalne učiteljice; za stalno namestitev pa Tilka še ni imela usposobljenostnega izpita. Učiteljice s takim izpitom pa je več kompetiralo na to mesto, med njimi enaindvajset starih, ki so že dalje časa čakale na stalno namestitev. Kako naj tedaj pride Tilka na to mesto kot začetnica?

Tilka pa v svojih načrtih ni tako naglo obupala. Prišla je brskati po svoji glavi in kmalu jo je našla: Njen pokojni papa, ko je bil še živ, je vsak teden tri večere tarokiral z vladnim svetnikom Češarkom in vladni svetnik Češarek je bil član okrajnega šolskega sveta.

ruska vlada baš sedaj oklepa bolj socializma kot komunizma. Komunizem je skrahiral—po desetih letih. Zid je bil trši kot glava.

***

Rdeči trg, Krasnaja, v Moskvi. Prvi maj leta 1929.

Zarja na vzhodu naznanja novi dan. Prebivalci Moskve se veselo pripravljajo na proslavo Delavskega praznika vseh dežel. Vse je v čaru radosti. Zastave plapolajo, čete korakajo, množice prepevajo, godba igra "Internacionalo." Rusija kot enota in edina vsa slavi Prvi maj. Zvočniki pošiljajo slavnostne govore. Slišijo jih daljni in bližnji. Okrepčan je vrnejo v svoje borne kočje. Zadostili so svojim principom. Na horizontu se sveti...

***

Vesna je dahnila v prirodo življenje. Vigred nas pozdravlja vsa v cvetju, se smehlja, nas vabi. Monotona megla beži pred žarki solca, temine postajajo svetlejšje. Vrhovi jelš in brez in topolov ne tonejo več v plazeči megli in ravnina do daljnjega obzora se razgrinja pred nami....

To je Tilka dobro vedela; ali eno pa Tilki ni šlo v račun. Vladni svetnik je bil liberalec, večino okrajnega šolskega sveta pa so imeli klerikalci, v katerem je bil v takih stvareh merodajen prošta Drnula. Toda Tilka se je kljub tem zaprekanam napotila k vladnemu svetniku Češarku, da ga poprosi, če mu bo mogoče, da bo v njeni zadevi rekel dobro besedo.

Ko je Tilka stopila v sobo vladnega svetnika, jo je ta jako prijazno sprejel:

"No, Tilka, kaj pa Vas vodi k meni?"

"Gospod svetnik, čaka me težka pot, na kateri so pa tudi prepadi in sem Vas prišla prositi, da bi mi jih pomagali premostiti?"

"Tilka, kar sedite, pa se bova pogovorila tako, da bo prav. Predvsem me pa zanima, kako se kaj počutita z mamo, odkar sta sami; ali je mama zdrava?"

"Da, hvala!"

"Sedaj mi pa še povejte, kaj Vas je vodilo k meni?"

"Prišla sem s prošnjo, da bi mi pomagali, da dobim kako mesto pomožne učiteljice, in sicer, če bi bilo mogoče, v Leskovem brdu; tam je razpisana služba."

"Hm, v Leskovem brdu smo res razpisali službo, ali tam je mesto za prošilke, ki čakajo na stalno namestitev; pač pa bom poskrbel, da dobite kje drugje službo."

"Ah! Prišla bi pa le rada v Leskovo brdo," je pripomnila Tilka, medtem ko jo vladni svetnik radovedno pogleda preko očal.

"Zakaj ravno v Leskovo brdo, Tilka?" jo vpraša vladni svetnik radovedno.

"Gospod svetnik, ali bi se ne dalo kaj ukreniti, da pridem tja; do smrti Vam bom hvaležna."

Vladni svetnik je začudeno pogleda in pravi:

Pozor igralci harmonik

Nad 1,000 harmonik

mojega izdelka sem razposlal odjemalcem v Združenih državah in Kanadi. Vsi se mi zahvaljujejo za lepo in trpežno izdelavo mojih harmonik. Ni mi mogoče priobčiti vseh zahvalnih pisem, ker to bi napolnilo polovico tega lista, slede naj samo dve.

Mr. Anton Mervar, Cleveland, O.

Cenjeni rojak:

Z velikim veseljem Vam naznanjam, da sem prejel od Vas poslano harmoniko, nove vrste, srebrne barve. Nad eno uro sem čakal vlaka na postaji in ko jo pribriše, grem blizu, da si ogledam izložene zaboje med katerimi opazim enega z napisom "Harmonika", Joseph Spelich, La Salle, Ill.

Teško sem čakal, da si jo ogledam, in ko hitro jo je ekspresni uslužbenec pripeljal v postajno sobo, sem takoj odprl zaboj, in že so peha harmonike. Izdelava je v resnici izvrstna, lepe na pogled, kod mlado dekle, in znotraj—glasovi kot škpranjekovi.

Lepa Vam hvala za tako izvrstno delo, harmonike pa se bodo same hvalile, kar bo le priznanje za Vas. Želim Vam obilo odjemalcev Vašega izdelka, in jaz bom pri vsaki priliki priporočal Vaše harmonike.

Z lepim pozdravom, Vaš rojak,
Joseph Spelich,
R. F. D. No. 1, La Salle, Ill.

La Salle, Ill.

Schumacher, Ont., Can.
24-12-1928.

Spoštovani:

Prejel sem harmoniko v najlepšem redu, za katero se Vam lepo zahvalim.

Dolgo že igram na harmoniko, ali kaj takega še nisem imel v rokah, da bi bilo vse tako lepo izdelano kot je ta komad. Res sem jih dolgo čakal, bil sem tudi malo nezadovoljen, ker jih nisem tako dolgo prejel, ali ako bi bil znal, da bo tako izvrstno izdelana, bi bil čakal še dva meseca, ali pa več. Glasovi se mi nad vse dopadejo. Ako bi slučajno jaz to prodal, se Vam že vnaprej priporočam za drugo. Naj zadostuje, drugič kaj več.

Končno se Vam še enkrat lepo zahvalim in se Vam priporočam še za naprej.

S pozdravom,

Ferdinand Jeršin
Box 723
Schumacher, Ont., Canada.

Kdor hoče imeti res dobro harmoniko, naj se brez skrbi obrne na staro in zanesljivo tvrdko, in bo gotovo zadovoljen kakor so bili drugi.

Se priporočam,

ANTON MERVAR

Accoraion Manufacturer

6921 St. Clair Ave.

Cleveland, Ohio

IVAN MOLEK:

Zamašek

Slika iz postranskega življenja.

NA POZORNICI velikega mesta sredi velike dežele z velikimi političnimi igrami velikih igralcev današnje velike dobe nastopajo v mali sobi nizke hiše in posedajo okoli male mize sledeči mali karakterji:

- TROPOTEC, trobentač,
- GOBA, butlegar,
- BURKLIJEŽ, mož po imenu,
- BURKLIJA, brusilca,
- STENICA, samo ženska,

ki so vsi odborniki nepolitičnega, negospodarskega in nekulturnega kluba, ki ima pravo ime "Zamašek". Slika je posneta zvečer meseca aprila; v sobici brli najdobrejša električna hruška in dvoje oken je predvidno zakritih, kajti voditelji "Zamaška" nočejo, da jih kdo vidi. Dovolj je, da se sami vidijo.

Tropotec (koščen možina, ki je navadno rdeč, nocoj pa je bled, hrkne dvakrat, pomrda z gornjo okocinjeno ustnico in udari s platnico žepnega noža po mizici): Jaz, vaš predsednik, sem vas sklical na nocojšnje posvetovanje o važni zadevi. Vsi veste, da naša gmajna pričakuje rezultatov. In vsi veste—kakor jaz—da naša naloga ni lahka. Zamašiti moramo gobce—in še kaj drugega—vsem onim prokletim—prokletim—prokletim—vidite, ne morem izgovoriti vsled silne jeze, ki me vselej prime čim se spomnim onih—Povej ti, Burklija!

Burklija (dvestopetdesetfuntna mama kuščarskega pogleda in žimastih las; govori ostro, kakor da ji lete same brivice iz ust): Saj vsi dobro vemo! Kaj bi ponavljali! Zamašili jim bomo, pa je! (Si misli: Tvoja jeza je sam bluff! Zakaj pa se ne smeš jeziti na svojo staro, cepec?)

Tropotec (Res je, vsi vemo kaj in kako mašimo. Glavno je, da vemo in zamašimo. (Si misli: Stavim novo meto, da ne več zakaj si v tem klubu, Burklija, sod burklijasti!) Nocoj moramo rešiti—

Goba (mežnarsko se hlinč in med vsemi najbolj gizdav, dasi že jesenski. Si misli: Jaz vem, da sem zato v klubu, ker je Stenica zraven. Izročil Stenici večjo škatljo s sladkim smehljajem): Prinesel sem ti punčko kakor sem objubil, Steničica. Krasna je, kot da je živa . . .

Stenica, drobčkana in nedolžna kratko kikklo sovražljica, ker smatra, da imajo vse ženske žebljasta kolena): Oooo, novo punčko, res! Iz celulojda? Oooo, jaz zelo ljubim punčke, take lepe, srčkane! Ooo!

Burklija: Kak vražji business pa je to? (Misli: Jejcica, jej, jej! Jaz bi te že popunkala, vražiček ti zamašeni!)

Goba: To vas ne sme motiti, bratje in sestre. Nadaljujte z businessom. (Misli: Same zavietari kaj pokate—in to me veseli. Se vas poščeketam, še . . .)

Stenica: Hvala ti, dragi moj Goba. Vi drugi se nikar ne vznemirjajte, prosim. To je najina privatna zadeva. (Misli: Brigam se jaz za vas! Zraven sem zato, ker je Goba v klubu.)

Tropotec: Prosim, bodimo pozorni, če smo zrelji za klub, in upam, da smo; drugače bi ne bili zraven. Složni smo, razumemo se in vemo kaj hočemo. (Misli: Vrag naj vas razume, posebno babnice!) Torej nocoj moramo rešiti—

Burklija: Nocoj bo težko kaj! Lopar, lopar! Goba in Stenica gledata samo drugo drugo . . . Tako ne bomo nič zamašili! Zakaj jaz gledam v predsednika? (Eno minuto še potrpim, potem pa povem na glas vse, kar mislim!)

Burklijč (trličast možičel z obrhonom srebrnine okrog svetle pleše, bakrenega nosa in z večno črno kravatno v znak žalovanja po izgubljeni svobodi in demokraciji v jednoti): Miruj, stara! Pusti, naj se razvijajo. Vsaka stvar se razvije iz semena v klas. Tako tudi naš "Zamašek". (Misli: Vsi skupaj ste šeme, moja stara Burklija je pa največja šema! Jaz sem zato zraven, da pazim, da moja stara ne pada na koga. Nočem imeti kaše . . .)

Burklija: Ti pa nikar ne prodajaj svoje modrosti! (Misli: Ti si še največja cunja med vsemi cunjami, ki so tukaj! Prava pomivalka! Zdej me zafrkavaš, ker so drugi zraven, doma pa molčiš kot koblica . . . Le počakaj, ozemek! Se vidimo doma in tedaj mi plačaš vse, kapital in obresti! Jaz ti že navijem struno! Baš zaradi tebe sem v klubu, nadlogec stari, da te ne bo Goba—druga cunja!—nalival s svojo godlo. Pamet si že zapil, zdej pa bi še hlače, če bi ne bilo mene poleg.)

Goba: Upam, da smo vsi ene misli . . . Zato predlagam, da gremo domov in predsednik naj sam reši, kar je nocoj rešitve potrebno. Vsi smo ene misli, a zdi se mi, da smo nocoj malo raztreseni . . . Ali ni reš, Stenica? (Misli: Zal mi je, ker ji nisem kupil fine punčke za deset dolarjev; nekaj mi pravi, da ni zadovoljna.)

Burklija: Kak vražji business pa je to? Tropotec, govori! Zakaj pa si predsednik? Postavi se! (Misli: To so možje, ki hočejo nekomu nekaj zamašiti! Kristus! Zato pa je tako! Je vidim, da brez mene ne bo nič.)

Tropotec (udari z nožem): To ne gre, to ne gre! Mi smo proti diktatorji, mar nismo? Saj smo se organizirali, da zamašimo diktatorjem gobec in še kaj drugiga, ali se nismo? Naš klub "Zamašek" je bil organiziran, da pokažemo narodu kaj je demokracija, mar ni? In zdaj predlagate, da jaz sam rešujem važna vprašanja! Kaj porečete prokleti? Smejali se nam bodo. Nikarte tega, bratje in sestre! Ti, Goba, pomisli na sovražne gobce . . . ne misli le na "munšajn" in in bebiče . . . (Najrajši bi vas nabasal s slamo in prodal farmarjem za strašila v koruzo!)

Burklijč (pobožno vzdihne): Oh, zakaj ni gospod Trunk naš predsednik! On vsaj ve ločiti belo diktaturo od rdeče! . . . On pozna logiko . . .

Stenica: Logika? . . . Čuj, Goba, ali ni to Logarjeva Manca? Mi smo ji rekli Logarka . . . In Krakeljnov Tine je bil doma iz Loga . . . Tudi mi poznamo te tiče in tičke. (Misli: Ko dobim še eno punčko, bom imela štiri—to bodo četvorčki.)

Burklija: Kristus!—(Misli: Še ena taka, pa eksploziram.)

Goba: Le mirno, le mirno. Saj smo vsi ene misli . . . (Misli: Ti, Burklija, si pravi kuščar! Drugega nisi vredna, kakor da bi ti navezali tili mlinске kamne na vrat in sunil v Bubble Creek, čeprav bi bila moja mati!)

Tropotec (udari z nožem in pestjo po mizici): Hudič, tak prosim vas! Saj ste vendar možje, žene in dekleta, ne pa biki, zajci in uharice! Ako že nisem jezen, bom kmalu. Najprvo rešimo, kar imamo rešiti, potem pa filozofirajte ali kako se že reče . . . Ti nas potem pa nikar ne draži, Goba; ne smeš misliti, da si ti edini butlegar v mestu. Imamo druge, ki imajo boljše robo, da boš vedel!

Stenica (odločno): On je edini! . . .

Burklija (vstane): Kak vražji business pa je to? Ali je nocoj roba na dnevnem redu ali je zamašek, kaj je? Povej, ti Goba govabava, ti vinaki jesih, ti mežnar in konjski dohtar! Veš kaj, jaz dvomim, da si ti naš—in konjski dohtar! Veš kaj, jaz dvomim, da si ti naš—ti si rdeč! (Pade na stol in si misli: Jaz bi morala biti predsednica tega kluba, pa bi bilo že vse zamašeno, vi najprvo!)

Stenica: Čitala sem, da je vsak zdrav človek rdeč, ako ni zamorec, in Indijanec je rdeč tudi takrat, ko je bolan . . .

Goba: Mirujmo, saj smo vsi ene misli . . . Pogovorimo se raje kaj pametnega. Na primer: kako bomo zamašili vse ono. Pol leta sem že član in odbornik "Zamaška" in še danes ne vem, kako in kaj. Torej,

kako homo zamašili? To je najvažnejše vprašanje. (Misli: Tropotec, ti si mi nevoščljiv zaradi robe, zato ti zdej zapiskam eno.)

Tropotec: Česar sem se najbolj bal, to je prišlo. Evo: člani ne vedo zakaj so tukaj in kaj hočejo! Mila nam majčica! Joh, jeh, prejoh! Ali nas ni sram ali nas je—povej ti, Burklija, sestrica! (Misli: Stavim železno krtačo, da Burklija tudi ne ve! Kadoveden sem kaj pove.)

Burklija: Sem že povedala. Kdor noče vedeti, ne ve. Kogar hoče biti sram, naj ga bo. Jaz vem—in ni me sram! (Misli: Ne boš me, Tropotec, ti kajča mašt! Kadar bom jaz na tvojem mestu—ki mi pripada—pa povem. Naj petini iznese jajce, če ga more!)

Tropotec: Dobro si se odrezala, Burklija, toda jaz sem mislil, da je v "Zamašku" demokracija; mislil sem, da imamo vsi pravico vedeti. Goba ne ve, ker pa drugi vemo, je naša dolžnost, da ga podučimo. (Pogleda Burklijo in si misli: Zdej te počukam, ti siromakova peč! Sramota ni, ker on ne ve—sramota je za nas, da še ne ve . . . Pomislimo, brat Goba je z nami vred voditelj zamaškarjev in ne pozna našega programa! Koga naj bo torej sram, njega ali nas?)

Burklija: All right, pa naj bo tebe sram!—Zakaj si predsednik? (Misli: Ha, le blufaj, mene ne premakneš!)

Burklijč: Pustimo, naj se stvar razvije in dozori—in potem bo jasno vsem, tudi Gobi. (Sune Gobo pod rebra in mu pomelkne): Ali imaš?

Goba (odmežikne): Imam!

Stenica (Burklijču na uho): Jaz imam tudi.

Burklijč (takisto njej na uho): Vem.

Burklija (iz oči se ji bliska): Kak vražji business pa imate vi tu?!

Burklijč (se zdrmi): Predlagam, da brat predsednik takoj podučijo brata Goba kaj hočemo z "Zamaškom". (Se oddahne z mislijo: To zamaši moje staro, da se ne razleti prezgodaj.)

Burklija (uduš srč): Prvi pameten predlog v treh mesecih. Glasujem zanj, Stenica? (Misli: Nekaj se kuha, a naj bo. Počakam—stoječ na straži. Mene ne bote!)

Stenica: Goba bo glasoval zame; on zame vse naredi . . . Dober človek . . .

Goba: Glasujem, da sestra Stenica glasuje! (Misli: Komedija! Stenica ima prav; dober človek sem, še predober za vas!)

Burklija: Sveti Jožef! Kaj se godi pri nas?

Tropotec: Da, kaj se godi? (Misli: Aha, na vsak način me misliš, a ne boš me!) Mila nam majčica! Tako je! Smatral sem, da vsaj mi—mi—vemo kaj hočemo in zakaj imamo "Zamašek", zdej pa vidim, da sem se goljufal. Nič ne vemo! Vsi skupaj smo klepetec na tepki, ki ne ve zakaj je tam in zakaj klepeče . . .

Tropotec (ste in z večino sklenili, da bi jaz pojasnil. To je bilo lahko storiti, a težko je meni izvršiti sklep—teško je, naravnost nemogoče je. Zakaj je nemogoče? Zato, ker moram s težkim srcem priznati, da jaz, vaš predsednik, tudi ne vem . . . Ne vem, kako bomo prokletim—zamašili gobce in še kaj drugega, ne ve brat Burklijč, ne ve sestra Stenica in ne ve sestra Burklija . . . Vsi skupaj ne vemo nič, Bog nam grehe odpusti! (Misli: Zdej je past nastavljena—in zdej se ujame z vsemi štirimi.)

Vsi (se odmaknejo, da se živa gora ne zruši na nje.)

Burklija (blisk in grom): Jaz ne vem? Ti blufar, jaz ne vem? Odoži predsedništvo! Pri tej priči odoži predsedništvo, ti snop slame! Jaz da ne bi vedela? Jaz, ki —

Goba: Mama, vzemi predsedništvo! Ti vzemi predsedništvo mama, in povej kaj je treba vedeti, mi smo s teboj in za teboj! (Potem bomo imeli mir z Burklijčem in Stenico.)

Burklijč: Kar vzemi, stara, in povej. Saj tudi jaz ne vem . . .

Burklija: Ti pošast, jaz da ne bi vedela? Jaz, ki sem prva dvignila bandero revolte in zadela puško na ramo? Ali vam nisem takrat povedala, da klin se izbija s klinom, hudič s hudičem, bandit z banditom, Pavliha s Pavliho, Kurent s Kurentom, beli konjček z belim konjčkom, bankir z bankirjem, kotliček z kotličkom, brlog z brlogom, srajca s srajco, harfa s harfo, proletariat s proletariatom! —

Tropotec: Živijo, mama! Vidiš, torej si le povedala, kako mi mašimo in zamašimo. To sem hotel ves večer . . . Zdej veš, Goba—in zdej moči!

Goba: Prosim, jaz še ne vem . . . ne razumem . . .

Burklijč: Prosim, stara, jaz tudi ne razumem . . . Kje pa si to pobrala? Pri frazčičkah!

Stenica: Tako je moja teta Elizabeta molila za duše v vicah. Škoda, ker je že umrla—bi bila lahko še mene naučila.

Tropotec (presenečen): Niste razumeli?

Burklija: Kaj pa čenčate? Saj še nisem nič povedala! Absolutno nič! (Misli: Prokleti Tropotec, ujel me je! Zdej moram gledati, kako se izotam.)

Tropotec: Ti nisi povedala? Kaj pa si malo prej govorila?

Goba: Saj sem rekla, mi dobro mislimo, vsi smo ene misli, samo povedati ne znamo. A dovolj je, da mislimo . . . Ni treba nič povedati—zdej mi je vseeno. Saj si lahko mislimo . . . Tropotec, ti ostani predsednik in ne zahtevaj več pojasnil. Cemu? Saj smo vsi ene misli . . . In ti, Burklija, nič ne povej! Lepo zase obdrži—saj vemo, mislimo si . . . (Misli: Dobro je, da nas socialisti ne slišijo. Popokali bi od smeha.)

Burklijč: Jaz pa se ne nečesa bojim. (Ozre se plašno v vrata.)

Vsi (pogledajo Burklijo).

Burklija (misli): Le boj se, cunja! Nocoj jih dobiš. Ta sramota! Jezik si zgrizem, podam se pa ne!

Burklijč: Bojim se, da nekdaj druga nas zamaši . . .

Stenica: Moja teta Elizabeta je rekla, da vsak kramp najde svoje krampiče. Mi smo ga že našli. Dragi Goba, pojdi, greva domov k počitku. Nesi moje punčke.

Tropotec (sune Gobo): Čuješ! Tvoja Stenica, o kateri pravijo, da je privrta, je povedala še najpametnejšo. Mene je sram, a ne morem si pomagati. (Sepe-taje.) Burklijo je tudi sram, a ne more si pomagati. Burklijč, klada, je edini, ki ne pozna sramote. Srečen je . . .

(Ta scena se nadaljuje čez štiri leta.)

Mile Klopčič:

Sonet

Zahvaljen On, da v marčevem stoletju živimo. Mimo ne odide bol in mi ne mimo teh krvavih polj, v katerih naši udi so v razpetju ječali besno in proseč v prokletju. Bol naj razžre, razžge se v srd ohol in naj ne omeji se v solze zgolj. Naj zažari in kaže razodetju pota. Akordu sem prisluskoval ustvarjajočemu vseh širnih dalj: povsod je ritem dela ritem boli, povsod je ritem boli srd oholi, povsod si srd oholi vsega voli, da stare zločin skuje syet v opal.

Kitajski pregovor

Če počivaš ali bdiš, pomni, tudi nam živiš. Kar storiš in kar pušiš, same zglede nam deliš.

Slovenski rudarji na Holandskem

Ljubljanski dnevnik "Jutro" je v izdaji z dne 24. februarja t. l. priložil zanimivo poročilo, oziroma dopis, o slovenskih rudarjih na Holandskem, ki ga tu v ponatihu podajamo čitateljem "Proletarca". Heerlen, 15. februarja.

V povojnih letih se je pričela premogokopna industrija v Holandiji, posebno v provinci Limburg, zelo razvijati. Domaćih, kvalificiranih delovnih moči v Holandiji ni bilo dovolj na razpolago. Posledica je bila da je bil prihod inozemskih rudarjev v Holandijo vedno večji, tembolj, ker so bili začetni zaslužki izredno vabljivi, vsaj so znašali celo po 14gld (ca 280 Din) za šiht.

Prvi Slovenci so prišli v Holandijo v letih 1924. in 1925. iz francoskih in belgijskih rudnikov ter iz nemških in westfalskih in aachenskih rudnikov. Zaradi slabih takratnih delovnih razmer v imenovanih rudnikih ni bila za slovenske delavce težka odločitev, odpotovati za delom v Holandijo. Zanj dve leti prihajajo v Holandijo tudi slovenski delavci iz domovine (iz Zagorja, Trbovelj in Hrastnika) in Slovenci iz Primorja. Tudi nekaj Hrvatov in Srbov je dobilo delo v holandskih rudnikih.

Središče limburgske premogokopne industrije je Heerlen in so naši ljudje zaposleni predvsem v revirjih: Oranje Nassau, Staatsmijn "Hendrik", "Emma", "Laura" in "Maurits". Vseh naših ljudi je sedaj zaposlenih v holandskih rudnikih okrog 3000 moških, ki imajo deloma tudi svoje družine pri sebi.

Lastniki holandskih rudnikov so francosko-belgijske akcijske družbe in holandska državna uprava.

Delo je v holandskih premogokopih težko. Večina dela se v premogokopih vrši v mokrem in morajo ponekod stati rudarji do kolena v vodi. Obolenj rudarjev sicer še ni v večjem obsegu zaznamovati vendar je gotovo, da bo težavno rudarsko delo imelo za posledico opasne revmatske bolezni. Nevarnost plinskih eksplozij v holandskih rudnikih ne obstoja. Uvedeno je osemurno delo in je delo stalno, delajo se polni šihiti, mnogokrat tudi nadure.

Zasluzek znaša za rudarja kopača sedaj 5½ do 7 gld za šiht. Rudarji so zavarovani za slučaj bolezni, invaliditete in nezgode. Tozadevni predpisi so slični zakonu o zavarovanju v Nemčiji. Rente prejemajo tudi inozemci, ki stalno bivajo v Holandiji. Nujno potrebno je, da se sklene med Jugoslavi-jo in Holandijo reciprocitna pogodba za socialne dajatve. Seveda bo pa morala biti reciprocitna pogodba za naše rudarje ugodnejše sklenjena, kakor je pa bila v zadnjem času med našo državo in Nemčijo, ko so bili interesi naših rudarjev naravnost oškodovani in jim niso bile zavarovane niti pravice, katere so že dosedaj uživali.

Piehrana rudarjev je v Holandiji dobra; živeža je dovolj na prodaj v delavskih konsumih in v trgovinah. Zivljenje je cenejše kot v Franciji, Belgiji ali Nemčiji. Isto velja za obleko in obutev.

Oženjeni rudarji z družinami stanujejo v rudarskih kolonijah, ki so jih zgradile rudniške uprave in občine. Vse rudarske kolonije se ponašajo z novimi, udobnimi in higijensko vrnimi zgradbami. V vsako stanovanje je napeljana elektrika in plin. Vsako stanovanje ima vrtiček, svoj vhod in obstoji iz kuhinje ter najmanj iz dveh do štirih sob. Dana je možnost, da rede družine tudi perutnino. Najemnina je odmerjena po številu sob in znaša 3½ do 5 gld mesečno za sobo. Najstrožje je prepovedano oddajati sobe v rudarskih kolonijah v podnajem.

Samei in oni oženjeni rudarji, ki nimajo pri sebi družine, morajo stanovati v takozvanih "Burschenhausih", ki so last rudniških uprav. V enem "Burschenhausu" stanuje čez sto rudarjev. Vsak rudar ima svo-

jo zadostno opremljeno sobico in je obenem preskrbljen v domu s prehrano in pranjem perila. Hišni red je izredno strog, kar je vse hvale vredno.

V privatnih stanovanjih stanuje v Holandiji zelo malo rudarjev.

Rudarski revirji so tudi v pogledu javne uprave cest in čistoče prvovrstno preskrbljeni. Vse večje ceste so asfaltirane.

Zadnji čas so se na pobudo in po vzgledu westfalskih narodnih strokovnih organizacij pričeli tudi organizirati slovenski rudarji v Holandiji. Dne 27. januarja t. l. je bila ustanovljena Jugoslovenska podporna jednota, ki bo imela svoje podružnice v vseh holandskih rudarskih revirjih, kjer je zaposlenih več Slovencev. Jugoslovenska podporna enota ima svoj sedež v Brunssumu pri Heerlenu. Zanimanje je za novo organizacijo vsesplošno, posebno zato, ker je osnovana strogo na strokovni podlagi.

JOHN KOVAČIČ
REAL ESTATE.
6517 St. Clair Avenue.
CLEVELAND, O.

Joe Evanich
KROJAČ.
379 Reed Street
MILWAUKEE, WIS.
Phone Han. 2026.

brez kakršnihkoli verskih ali političnih ozadij. Organizacija bo čutila in posredovala za naše ljudi predvsem v vprašanih izplačevanja rent, žentivovanskih dovoljenj, potnih listov in bo iz svojih fondov podpirala članstvo ob boleznih in brezposelnosti.

V holandskih rudnikih so med rudarji poleg Jugoslovenov zastopani v večjem številu Čehi, Poljaki in Nemci, ki so organizirani v svojih strokovnih organizacijah.

Otroci naših rudarjev obi-

skujejo holandske šole. Učni uspehi ne morejo biti posebno povoljni, ker povzroča neznanje jezika velike težave. Sploh je za slovenskega rudarja v Holandiji težko, če vsaj za silo ne obvlada nemščine. V splošnem imajo naše ljudi v Holandiji radi, ker so pridni delavci.

*****
VALENTINE VALJAVEC
Krojačnica
za damske in moške obleke.
Barvamo, čistimo, likamo in popravljamo.
1340 E. 55th St., Cleveland, O.
*****

Naročite si dnevnik
"ENAKOPRAVNOST"
in tednik
"Cleveland Journal"
v angleščini
ki ju izdaja
AMERIŠKO-JUGOSLOVANSKA
TISKOVNA DRUŽBA.

V naši tiskarni izdelujemo tiskovine vseh vrst; za društva, trgovce in posameznike.
Se priporočano.

6418 ST. CLAIR AVENUE
CLEVELAND, O.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Največja slovenska zavarovalna, podporna in gospodarska zadruga v Ameriki.

Slovenska narodna podporna jednota je bila ustanovljena leta 1904 in praznuje letos svoj srebrni jubilej; in to po vsej pravici. Nobena druga slovenska ustanova ni naredila toliko v enem četrletju za človečanstvo kot je SNPJ. V tem času je izplačala svojim članom in njih družinam nad devet milijonov dolarjev na različnih podporah, kar pričajo sledeče številke:

Posmrtnine	\$2,464,070.01
Bolniške podpore	5,833,552.80
Poškodbe in operacije	641,601.88
Razne podpore	68,235.54
Posmrtnina za otroke članov	89,564.00
Skupaj	\$9,097,024.23

Jednota pa ni pomagala in podpirala samo z denarjem; po svojih krajevnih družtvih, katerih je nad 600 po raznih krajih Amerike in Canade, je vršila še mnogo drugega bratskega in usmiljenega dela, katero se ne da preceniti z nobenim denarjem. Skrbela je, in še skrbi tudi za pouk in izobrazbo svojih članov z izdajanjem in širjenjem dobrih knjig in časopisov, s shodi, predavanji itd.

Rojaki in rojakinje, ako še niste člani te velike delavske zadruge, prigrasite se takoj! Letos, ob petindvajsetletnici jednote, je razpisana posebna kampanja in nudijo se vam izredne ugodnosti za pristop, kakršnih še ni bilo, in jih ne boste imeli več.

Upoštevajte to in prigrasite vaš pristop pri krajevnom društvu v vašem mestu, ali pa pišite naravnost na:

Glavni urad S. N. P. Jednote
2657-59 So. Lawndale Ave.,
Chicago, Ill.

T. K. Fodor: Nekulturna kronika Zedinjenih držav

V beograjski reviji "NOVA LIT. eta a" (Nolit), kate- re 4. številka je posvečena ameriškim kulturnim proble- mom, je napisal T. K. Fodor (znani zdravnik, ki je napi- sal lani knjigo "Medicina in družba") sledeči članek, ki ga priobčujemo radi zanimivosti.

Včasih žive v nas predočbe z nenavadno vztrajnostjo in žila- vosjo. Okamenela in pokrite s pasmi življenja so postale prav za prav predsodki, zrela za s. arinarico. Predočba "Ame- rike" je takega značaja. Amerika—statua svobode—predsed- nik republike sega v roko najnižjemu državljanu—delavec, ki po ču. u sede v svoj Ford—visoke plače—poleti na deželo v leto- višča—delavec soudeležen pri dobičku tovarne—in temu po- dobne stvari.

Stvarnost pa je vzela debel rdeč svinčnik in z dvema poteza- ma prečrta. To anti. v. e. o. o. k. o. malomeščansko razglednico in napisala: n' existe pas—ne obstoji.

Kakor vse na tem kontinentu je tudi laž titanska. Laž, ki se ne fabricira več na malo, z roko, marveč na rotirajoči vrvi ma- se produkcije. Ta serijski produkt je preplaval svet, se raz- krečl pred nas in pred ameriško delavstvo, in nam vsem suge- rira, da belo ni belo in da v Ameriko vlada svoboda.

S skromnimi sredstvi našega panoptikuma, z nekaj kolorira- nimi slikami hočemo podati do, em o pravem obrazu ameriške kulture.

WE DON'T EMPLOY PEOPLE OVER 40.

Tabla, ki visi nad raznimi podjetji. Prevedeno pomeni: de- lavcev nad 40 let starih ne sprejemamo. Ne sprejemamo, ne ob- družujemo jih, ker so delavci med 20. in 40. letom—in to trdi tudi fiziologija in psihotehnika—najjači in najbrži. A kaj z onimi nad 40. letom? Tu Amerika sploh ne postavlja vprašaja, marveč samo piko. Za Ameriko, za Fifth Avenue to tudi ni problem. Samo pika.

Nas pa bi vendar zanimalo izvedeti, kaj počne tak delavec v teh "opasnih" letih. On—pripomni moramo, da je to samo enkrat—začne barvati svoje lase, mazati svoja senca z raznimi pomadami, in požirati patentirana zdravila, "drugs", sejsmske medicinske proizvode. Kot na dani leži ta uporedba s prosti- tukto. Celo leta goljufajo. Štirideseta, štirideseta. Delavec, odbila ti je čas. Vržejo te med staro železo. A kadar dospe tvoj šef do tega števila let, tedaj piše tisk in govorijo na banke- tih: Naš mili in priljubljeni Jonnie je stopil v ono moško dobo, ko je človek na višku svoje moči in delovne sposobnosti...

LINCH.

Sa isika je zelo koristna in potrebna stvar. Brez nje ne bi vse i, koliko se n. pr. v Jugoslaviji letno izda za prosveto in koliko goved pojedo na Angleškem. Zedinjene države imajo v svoji statistiki rubriko, ki je nima nobena druga država, to je linč (linch).

Doga je se to navadno sledeče:

V Louisvillu hiti na delo mlad frizerski pomočnik, črnc John Napoleon Washington. Spotoma mu prileti mušica v oko in on, hočeš nočeš, pomežikne, poškil. V tem tako usodnem momentu, stopi neka mlada dama na ulico in zagleda pred se- boj črnca, ki ji, shoking, namigava. Histerično zakriči. Maha z rokami. Alarm po ulici. Množica se zbira, gnete na kup. S o rok grabi po črncu. Črnc izgine v tem razburjenem organ- skim morju, da se potem spet pojavi, krvav in s peno na ustih. Avtomobil. Povorka. Črnc vpije, policaji salutirajo. V bliž- njem gozdiču postavljajo grmado. In kakor davno davno, za časa Turkvameda, ližejo plameni človeško telo.

Eden gledalec vpraša drugega: kaj pa je prav za prav storil ta črnc? Odgovor: ugrabil je neko belopoltno devico, jo po- silil in potem na grozen način zaklal ter razsekal na kosce. Na tak in podoben način linčajo povprečno 93 črncev letno. In temu se pravi dvajseto stoletje.

V AMERIKI IMA VSE SVOJO TAKSO.

Tako se prodajajo vsa višja uradniška, sodna, diplomatska mesta po odrejeni tarifi. Taksa za eno mesto sodnika v New Yorku znaša \$15,000. Diplomatska mesta so seveda dražja. Dokazano je, da so v korist Wilsonovega volilnega fonda (da, da, onega angela- rečnika Wilsona) plačali Charles Crane \$50,000 za poslaniško mesto v Rusiji, Penfield \$22,500 za poslani- ško mesto na Dunaju itd. Neverjetno se sliši, a je sodno doka- zano, da je župan Minneapolisa Mr. Ames uvedel tudi takso na lopove in razbojnike, še več, da jih je zval v Minneapolis, da b' a tem povišal svoje dohodke. Vsakdo izmed njih je moral ob prihodu plačati takso \$100 dolarjev in potem redni tedenski prispevek.

Cene so tu torej čvrste. Kadar pa gre za žrtve dela, za spa- čena telesa, odsekanke roke, razmesarjene noge, takrat se lahko tudi pčga' aš. Evo klasičnega primera: sodnik N. J., od naj- višjega sodišča v Trentonu, je izdal sledečo razsodbo: "Odškodnina za škodo s strani tožnika Mule od Centralne Železnice New Jerseyja v znesu \$6000 radi izgube ene noge, se

ZONE SELIŠKAR: Predmestje

Dež rosi in po ulicah teko potočki in kanal je poln umazane vode, ki grga in pljuska skozi strgane rešetke cestnih lijakov in mrak je nem in polzi skozi okna v delavske hiše. Nekaj tisoč ljudi nas je tu. Fabriški dimniki segajo v nočno nebo in vskriki siren lomijo ozračje in otroci čakajo za okni svoje stare. Divje gosi lete na zapad in na križiščih so lučke zastre v meglo. Tedaj so vse ulice polne; zidarji beli možje grede z žaklji preko ram in v škornjih in kar po blatu in sprevid težkih jeklarjev z robote v modrih bluzah, in sajaisti kurjači so v sprevidu in oljnati mašinisti čoz železniški prelaz in delavke iz tobačne tovarne se zlivajo v tok. Žene k ognj'šču in možakarji hodijo po kuhinji sem in tja in so nestrpni in godrnjajo in otroci vreče in se love pod mizo sedaj ko so stari doma. Po večerji oživi Dalmatincev in ona pospravi in krpa obleko. Potem je že pozno in vse spi. Včasih zariga rešilni avto i- oškropi vse hiše naokrog s svojo svetlobo. Zadnjič je rezgnil opolnoč. krik Simplon-Expressa, ki je povozil očeta šestih otrok. Brkati stražnik stoji pod cestno svetiljko in poslušá klice divjih gosi in dež rosi in bo kmalu jutro in sirena nas bo vrgla iz sna.

mora znižati na \$2500, ker se dandanes proizvajajo neoporečni umetni udi, ter potem takim ponesrečenec z izgubo ene noge ni tako zelo prizadet."

Klasičen birokratski, koruptni spomenik dobe.

AMERIŠKI TISK.

Ameriški tisk je ogromen trebuh z malo glavo. Trebuh misli, glava olepšuje. Glava je redakcijski, trebuh inseratni del. Moč anonserjev v prekoceanskem tisku je vsegamogočna. Skoro tako mogočna, kakor moč finančnega kapitala, ki stoji za tiskom. A če vemo kdo anonзира, ni potrebno da se prepiramo, čigav dobiček v tisku je večji. Anonserjev je toliko in iz tako različnih panog, da je težko pisati o tem, da se ne bi č tega ali onega spotaknil. Začenši od filozofije in teatra do masti za čevlje in aspirina. Tako je znani novinar Arthur Brisbane napisal nekoč članek o konzervah. Pisal je nekaj o vitaminih in o koristi sveže hrane. Še istega dne veličko razburjenje v redak- ciji. Po telefonih iz vseh fabrik konzerv isti, uniformirani klic: Tako gospodje ne bo šlo dalje, us. avili bomo anonse. Glavni urednik ruva lase in stoka: 300,000!

Arthur Brisbane sede nato in napiše nekaj o plešavosti, o plešah. Misli, da je ta tema manj nevarna—saj v U. S. A. nihče ne proizvaja plešavosti. A se je prevaril. On je v tem članku tudi pripomnil, da so zgodnjih pleš krivi čisto tudi trdi klobuki, polcilindri. Drugo juro enaka scena v redakciji. Fabrikanti polcilindrov govore v eno sapo po telefonu: Gospo- da, tako ne bo šlo dalje. Mi bomo... In če Arthur Brisbane ne bi bil Arthur Brisbane, bi že davno zletel iz redakcije.

Ameriški tisk je več v vsem. Pa naj že bo, da absolutno za- molči resnico, ali da jo priobči v neopažni obliki ali da pove nekaj 100% predrugačeno.

Majhen primer, kako se v list neopažno vtihotapi resnica, neugodna resnica, a da je noben čitalec ne opazi. "Sofer nem- škega državnega kancelarja obsojen radi hitre vožnje" je na- slov poročila, ki pripoveduje, da je bil dotični sofer kaznovan, ker je prehitro vozil kancelarja, ki se je namenil k svojemu cesarju (to je bilo še pred vojno), da mu poroča o rezultatih volitev. In potem članek pripoveduje dalje o rezultatih nem- ških volitev in o veliki zmagi socialnih demokratov. Ta zmaga ni bila listu ugodna, pa je moral stopiti sofer v ospredje...

Evropejec, tvoja dolžnost je, da postaneš spet Kristof Kol- umb, da znova odkriješ Ameriko in da vidiš v njej svojo uso- do, proti kateri se moraš boriti.

Kaj je Izobraževalna akcija J. S. Z.?

Peter Bernik.

Izobrazba je podlaga napredku. Neizobražen narod ne more napred- vati, ni samosvoj, ampak je podložen drugim v celoti kot narod. Izkoriščen je, zaslužjen. Zgodovina to dokazu- je, bodisi zgodovina starega veka, srednjega in tako tudi najnovejša. Stari Grki, ki so bili v tistem času najizobraženejši narod, so kontrolira- ni ves teden; znani svet. Barbarski narodi iz severa so jih poskušali pod- jarmiti, toda niso uspeli. Pojavila so se Kimijani, učenci starih Grkov, pe- niceji so jih in tudi podjarmili; in Rimljani, ki so bili v starem veku najizobraženejši, so podjarmili brez masega skoro vsa tedaj znano Evro- po, Azijo in Afriko. vsled svoje ve- like moči in bogastva so morali tako propadati, da so zanemarili nadajeva- nje izobraževalnega dela, pomehku- žili so se, prišli so barbarski narodi s severozapada ter jih podjarmili. Na zapadu se je pojavil drug narod, predniki današnjih Francozov, ki so bili tudi učenci kimijanov, in polago- ma, kot najizobraženejši narod, je dobil pod svojo oblast nad povozico Evrope. Podjarmljeni narodi pa so se začeli s pomočjo izobrazbe otresati okovov in postajati samosvoji. V najnovejših časih vidimo isto. N. pr. Kitaj. Kitajski narod je po številu najmočnejši, toda ni svoboden, ampak podjarmljen politično in gospo- darsko od drugih izobraženejših naro- dov. Namesto, da bi se boril za svojo neodvisnost, je v civilnih bojih med posameznimi frakcijami. Kitajci so bi- li nekoč najizobraženejši narod v Azi- ji, toda zanemarili so se, in Japonci so jih prehiteli. Tako je tudi z drugimi narodi. Filipinci n. pr. že dolgo za- htevali svojo neodvisnost, toda vedno dobe odgovor: Ste še premalo izobra- ženi.

Kakor je z narodom, tako je tudi s posameznikom. Cim bolj je izobra- žen, tem preje postane neodvisen od drugih, bolj prost in svoboden. Na- preduje hitreje, živi udobneje. Ne- izobražen ne more nikamor naprej, ampak je bil, je in bo orodje drugih izkoriščen od drugih, in na njegov račun so je že marsikateri okoristil.

Izobrazba je človeku ravnotako po- trebna kot hrana in sveži zrak. Brez hrane in svežega zraka človek ne more živeti, brez izobrazbe pa je mrtev duševno. Ker se tega zaveda- mo, gradimo šole, knjižnice, širimo literaturo, imamo predavanja itd. Že od pamtveka je vsaka ljudstvu potrebna stvar v rokah ali nekaj po- sameznikov ali pa večjih skupin. Fu- di učni sistem hočejo monopolizirati zase, in v kolikor to ni mogoče, ga pa urediti tako, da jim služi čim bolj pri kovanju kapitala. Prirodni za- kladi, vodne sile, itd., bi morale biti po vseh pravicah last vsaega naroda; narod kot celota bi moral imeti kori- sti od tega. Toda dejstvo je, da so naravni zakladi last posameznikov, posamezniki imajo korist, so last male skupine, drugi pa, ako hočejo živeti, morajo garati, da dobe vsaj nekaj od onega, kar jim pripada. Isto je z izo- brazbo. Sedanja izobrazba, katero- dobimo v šolah ima bolj namen držati ljudstvo v nevednosti kot pa ga izo- braziti njemu v korist. Marsikj v tej deželi predpisujejo v šolah pouk o sv. pismu, in se to knjigo smatra za temelj vse izobrazbe ter resnice. Pomislite, sv. pismo, katero je bilo spi- sano po cerkvenem zatrdilu pred več kot tisoč leti, pa je še vedno "temelj vse izobrazbe"! Znan je še služaj zlo- glasnega Daytonskega opičjega sod- nega procesa. Kako izobrazbo dobi- mo sedaj v šolah je najboljšo orisal svetovno znani novelist Upton Sin- clair v knjigah "Gooslings", "Goose- Step" itd. Komu tak sistem najbolj koristi?

V KORIST DELAVCA JE, DA SE BORI PROTI MILITARIZMU

(Narical Michael Biro)

Vse velike dežele na svetu in mnoge manjše so v blazni tekmi oboroževanja za "obrambo". Sklepajo lažnjive, hinavske "mirovne" pakte, medtem se mrzlično pripravljajo na vojno. De- lavci in kmet jo plačata s krvjo in produciranim blagom. Ljudstvo je obremenjeno z davki, ki jih žre militarizem za topove, vojne ladje, strupene pline, dinamit in druge morilne priprave. Proč z vojno!

Vladajočemu razredu. Vladajoči raz- red dobro ve, da kakor hitro dobi ljudstvo ono izobrazbo, katero potre- buje za svoj pravi napredek, bi ta vladajoči razred kmalu izgubil. In ravno delavci, ročni in duševni, smo v temu oziru najbolj prizadeti. Kolikor nam je pač mogoče obika- vati šole, dobimo le toliko izobrazbe, da imajo oni, ki ljudstvo izkoriščajo, še več dobička. V mnogo slučajih je ne dobe niti toliko, ker so otroci prisilje- ni vsled revščine svojih staršev iti v tovarne že v rani mladosti. Dokaz je posebno v južnih državah na bombaž- nih plantažah, v predelnih, itd., ko morajo otroci že pod 14. letom v to- varne in nasade.

Naravni nagon človeka je, da se bori za svoj napredek, za izboljšanje svojega položaja. Delavcem vladajo- či razred ne da dovolj tega, kar ne- obhodno potrebujemo za obstanek, za- to si moramo sami pomagati. Ker posameznik ne opravi ničesar, se or- ganiziramo, in čim večja je skupina, tem večji je njen vpliv. Ena naj- važnejših delavskih skupin te vrste je socialistična stranka. To je orga- nizacija razredno zavednih delavcev, onih delavcev, ki se zavedajo, da so ljudje, in kot taki upravičeni do bolj- še eksistence in boljše izobrazbe.

Kot že omenjeno, izobražen narod, izobražen človek bo v svojem boju za napredek in obstoj uspel, dočim bo neizobražen podlegel. Socialistična stranka se tega zaveda, vsled česar potom svoje literature širi ono izo- brazbo, katero delavstvo potrebuje. Jugoslovanska socialistična zveza, pridružena socialistični stranki, je v popolni zavesti te resnice o delavski izobrazbi ustanovila v svojem pod- ročju poseben oddelek, zvan IZO-

BRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z. in ga, kar ta akcija nudi in do delegata pozvala vsa jugoslovanska napredna društva in klube, da se ji pridružijo. Bila je ustanovljena meseca novem- bra 1921 in od tedaj vrši smotreno svoje delo. Razpošilja pridruženim društvom vsako leto poučne knjige, prireja shode, predavanja s slikami (stereoptikon) in brez slik, in izdaja knjige. Dobavlja včlanjenim dru- štvom in klubom pesmi za pevске zbornice, igre za dramske odre, pošilja navodila in sploh vse, kar je potreb- no k izobrazbi in če je v njenih mo- čeh. Delo, ki ga vrši, je veliko in velepomembno, in bilo bi še boljše, ako bi delavci to ustanovo boljše pod- pirali.

Samoumevno je, da so za tako delo potrebne finance. J. S. Z. je ob usta- novitvi te ustanove — Izobraževalne akcije—določila, da plačajo pridruže- ne organizacije malenkosten prispe- vek mesečno ali letno. Društvo, kad- ar se pridruži, samo odloči, koliko bo prispevalo. Upravičeno je do vse-

Društvom, ki še niso včlanjena v Izobraževalni akciji J. S. Z., resno priporočam, da se ji pridružijo ter prijavijo svoj pristop tajništvu J. S. Z. Pokojni Eugene V. Debs je izrekel sledeče velepomembne besede: V de- lavstvu samem je rešitev; ako se de- lavci hočejo osvoboditi, to lahko na- pravijo le sami; ako pa sami nočejo, tedaj jih ne bo nihče osvobodil, ker nima nihče drugi te moči."

JOSEPH KALAN Železna trgovina. peči, barve in lak. 6622 ST. CLAIR AVENUE CLEVELAND, O. Phone Randolph 4325

PHONES: West Allis 2120 — Orchard 5451 Novak's Market 5401 National Ave. — 1048 Greenfield Ave. 259 Grove St. MIWAUKEE, WISCONSIN. Zalagamo Hotele in restavracije.

Martin Judnich Prvovrstna popravjalnica in čistilnica čevljev. Delo in kakovost blaga jamčena. 708 McAlister Ave., Waukegan, Ill. Phone 5586.

ORGANIZIRAJTE SE KOT ZADRUŽNIKI! V Vašo korist je ako kupujete svoje potrebšči- ne pri CO-OPERATIVE TRADING CO., organiza- ciji, ki je za potrežbo in ne za privatne koristi. V vseh oddelkih naših trgovin boste najboljšje postreženi. Naša zadruga šteje okrog 1,500 članov v Waukeganu in bližnjih mestih. Ali ste Vi med nji- mi? Ako še ne — pristopite sedaj. Čim večje število nas bo, tim večje koristi bomo imeli od podjetja. Co-Operative Trading Co. Mlekarna — Pekarija — Grocerija — Mesnica. 659-669 McALISTER AVENUE Podružnica 1806 WASHINGTON ST. WAUKEGAN — ILLINOIS

BANKA TREH GENERACIJ Bridgeport National Bank Plačuje 4% obresti na hranilne vloge. Inozemski oddelek z najboljšimi zvezami, ki vam nudi najboljšo potrežbo v vseh oziirih, tikajo- čih se pošiljatev denarja ali pa drugih poslov z inozemstvom. Za vsa pojasnila smo vam vedno na razpolago. Naše dvainosemdeset letne sku- pinje so vaša garancija.

Prva in nastarejša slovenska mesnica Sveže in prekajeno meso najboljše kakovosti po zmernih cenah vedno v zalogi. Anton Jurca 13646 Thomson Ave., Detroit, Mich. Phone Long. 2942. VOZIM TUDI NA DOM.

Edina Slovenska Tvornica Vsakovrstnih Harmonik JOHN MIKUŠ 6607 Edna Avenue, Cleveland, Ohio Priporočam svoje najboljše izdelane harmonike, nemške, slovenske in chromatične, kakor tudi Piano harmonike. Popravljam harmonike in jih predelu- jem. Delam posamezne dele, izrezujem in engravi- ram vsakovrstne slike v celuloid, z bisera in kovine, kot tudi črke z vdelanimi kamni. PIŠITE PO CENIK!

Here and There Amongst Us in Chicago

By Donald J. Lotrich.

Often times we glance back into the early days of childhood, dreaming of how we used to run about. No cares to worry us. Just as free as the air. Comparing those never to be forgotten days with the present. And we say to ourselves what a change! For us well do we remember the old Slovene settlement about Twenty second and Wood Streets, when that settlement was in its prime, when the industries were flourishing. The "Car Shops", the "Lumber Yards", etc. When the noon factory whistles would blow and a mass of humanity would dash across Blue Island Avenue into their favored places with a pall called a pint.

Today the noon whistles still blow but not near as many human's stomps across the street. And the sidewalks of the avenue look deserted and unpopulated. What a change in so short a time.—Of course the war came and out of the war many hardships. Many disabled boys, many new millionaires. Also a period of depression. That hit our people hard, no doubt. Yes, new machinery too has been invented displacing men. Ever so many have moved to the west of the city. Some to the north, others to the south. Yet the flow of Slovenes from other cities and places in the most part from the mining districts has refilled the territory. As one leaves another comes.

Fifteen to twenty years is a long period of time, too. Within such a period much can be accomplished. But it is regrettable that the Slovenes in this vast Metropolis have nothing outstanding to which one might point with pride. They have fostered fraternal Societies, a church and church hall. Outside of a few business undertakings, in the main but small ones, we have little to show.

Our people have not been interested in politics, although they are becoming more conscious politically each year. Those that did participate in politics, for the most part away, favored the Democratic and Republican administrations. Each year taxes would rise; jobs fewer and harder to secure. Living necessities do not balance the meagre pay envelope. So we struggle along just barely making both ends meet.—Yet our Slovene race as a whole is a progressive race. However, when you scrutinize their achievements we are outspoken. We have no big "Dom" to which we might point with pride. No large business establishments. No co-operatives. Perhaps we didn't need them as bad as other large

Slovene settlements. Is it because we have too many factions and not jealousy control our progress? Or is it because we always let it to the other fellow to do the work? Whatever it may be the fact remains that much more could be accomplished if the slogan of co-operation was imbedded in the mind and heart of our people.

Isn't it a fact that jealousy has been responsible for so small a degree of success? Time and again, folks would tell us about our fraternal life. About the friction caused by mere jealousy,—and the organization of a new order, where in the years following they had witnessed the same jealousy segregate subordinate groups. This same jealousy retards the growth of any group and ours is no exception.

Chicago has had a Slovene Socialist Club for a long time. During all these years and especially in the past fifteen years cultural work has been progressing at a very slow rate. But a large percentage of what has been done in this field can be attributed to the efforts of the Socialist Club. The club just naturally tackled the work and necessity knowing the responsibilities of such action it marched along as best it could under our conditions. Plays of all descriptions have been produced. Lectures on vital questions are held at frequent intervals. Literature of all kinds is distributed. Devotees of music and song display their wares with the clubs choir.

Young friends, if you are at all active, or wish to become so, there is no better time than now to join the ranks of active socialist workers. There is no need for you to remain outside of our ranks any longer and pass away the fleeting years in the mere satisfaction of doing only what you must. Think of being able to help others. You will find more satisfaction in that. Your ability and your earnestness is wasted unless you give the world the best you possess. We would like to see you learn more about the economical conditions which have so much bearing on your environment.

Is it possible to do more in the next fifteen years than in the last fifteen? We believe so. We believe there are at least three hundred Slovenes in Chicago who should rightfully be attached to the Socialist Club. It is possible with proper judgment and unity to do something upon which you can point with pride and satisfaction in years to come.

the rest of America, intelligible; in other continents, interesting because they are so curious. Moreover much can be done by altering the captions: I saw at Locarno an American film about bootleggers and run-runners being caught by virtuous policemen, but in order to make it sympathetic to a Southern wine-drinking population all the captions had been altered so as to make it appear that cocaine was the substance in dispute. To an Italian-speaking population the American objection to alcohol seems just as strange as the Hindu objection to beef: it is a fact concerning which sociologists could speculate, but for which one would not seek a rational explanation.

The movies have had one effect which may hereafter prove of some considerable importance: they have persuaded the populations of all other civilized countries (quite unjustly, of course) that Americans are silly. The morality of the nursery tale and the simplicity of the fairy story are, in one were to judge by the cinema, demanded in America by grown men and women. In this respect America is peculiar. The British appear to be incapable of producing films, but the Germans and Russians can utilize the cinema to produce things that are really admirable, and are only prevented by political considerations from being popular throughout the continent.

For my part I am a person of simple tastes: I like to see a race between a motor car and an express train; I enjoy the spectacle of the villain gnashing his teeth because his middle west, they seem natural; in

driver; I delight in men tumbling off sky scrapers and saving themselves by telegraph wires; I am thrilled by a snort as a posse galloping through a sandstorm in the alkali desert. And the enjoyment of these unsophisticated delights is enhanced by the feeling that in that matter at least one is in harmony with the great world democracy. I am too old to have enjoyed the experience, which younger Europeans have on first landing in America, that the movies have suddenly come to life. In old days cultured persons arriving in Italy had an analogous sensation; they saw Italian opera and Italian painting exemplified by living men and women. Nowadays, for the great mass of mankind, it is America that gives this sensation, since it is only Americans who are represented in the cinema. America has thus become the classic of art for all simple souls.

The cinema will lose its international character by the introduction of the "talkies"; one cannot imagine the characters in the movies talking French, Italian, German, or Russian. American is the only language compatible with their acts, gestures, and sentiments. The cinema is perhaps the most heart-rending of all the many examples of artistic barbarism. Its possibilities in a thousand directions are immeasurable; it is capable of an epic sweep which is quite impossible to the "legitimate" drama; it can deal with such a theme as Shaw's "Methusalem" far better than Shaw has dealt with it; it can present great movements in history; it ought to be used in all schools for the teaching of history, geography, and zoology. But all these things are impossible so long as the whole of the technique is in the hands of men whose taste has been degraded by the necessity of making an appeal to the most ignorant and stupid parts of the population, and who are themselves so ignorant and stupid that they can do this without cynicism. Many countries have state opera and state theatre, but not state cinema, because the cinema is modern and has not yet been dignified by tradition and great artists long since dead. Nor do I altogether desire the creating of state cinemas in the different countries, since they would inevitably be used to further nationalism. The power of the cinema as propaganda is almost boundless, and the propaganda is almost boundless, and the propaganda of nationalism by the state would certainly be more harmful than the propaganda of mere selfishness by commercial promoters. If nations were in earnest to avert war, those which belonged to the League of Nations would spend money in the promotion of first-rate films to illustrate the ideals which inspired the creation of the League and to promote loyalty to the League as a means of averting war. This of course is out of the question, because the will to peace exists only in those small northern nations which cannot hope to gain anything through war. The Americans, the British, the French, the Italians, the Germans, and the Russians all in their various ways desire war, provided it is the right war. Not one of them has any real will to peace, and not one of them would spend a cent to promote the ideals of pacifism. Perhaps American producers could be induced to engage in pacifist propaganda throughout Europe on condition that no film having this object should be

allowed to be shown in America. The power which the cinema has placed in the hands of Americans for purposes of foreign propaganda has hardly as yet been realized by Americans. When they do realize it, the effect may be curious.

The passion of this age for doing things by mechanism which are not worth doing at all is one which I do not wholly share. When the "talkies" were new, I went to London by invitation to see and hear a professor in America giving a lecture on the Marvell of Science. It was not nearly so good a lecture as hundreds of other professors could have given, and there was not a word in it which to me personally there was any advantage in hearing. I would not have walked across the street to hear the actual professor in person giving the actual lecture. The sole point of the lecture was the mechanism by which it was produced.

I suppose in time we shall have mechanical knives and forks which will shovel the food into our mouth at precisely the best rate from the point of view of digestion and mastication. Conversation at meals will of course become impossible, since the fork will not wait for the end of a sentence; but it will be a marvelous invention. I suppose also that old gentlemen will produce their favorite anecdote out of a gramophone instead of taking the trouble to speak it. In time we shall all become too lazy to think of a new remark which we have not already a record. Instead of writing love letters a man will obtain an equivalent set of records from the shop, and anyone who trusts to his own unaided invention will be thought mean. Individual initiative will be confined to crime; those who are plotting a burglary or a bank robbery will no doubt still have to rely upon their own invention, but all legitimate activities will have become stereotyped. I do not look forward to this state of affairs with any pleasure, but I do not see how it is to be avoided.

Woll's Definition of the Russian Government

America must not recognize Soviet Russia, is the gist of a memorandum submitted by Matthew Woll, Vice-President of the American Federation of Labor and Acting President of the National Civic Federation, to Henry L. Stimson, Secretary of State. The Soviet Government, according to the memorandum "is not a national government as understood in international law but an international sect which has seized and is using Russia for its purposes through a lawless dictatorship." Assuming that because that "sect" has seized Russia, presumably without due process of law, we must not recognize it, what then of Fascist Italy? Further assuming that the Russian government is using its power through a lawless dictatorship, what about Hungary, Spain, China, whose governments are even more "lawless." Does Matthew Woll propose that we withdraw recognition from all these states? And if it be true that the Soviet Government seeks to accomplish "purposes of its own," outside

of its domain and territory, what about the government of the United States, notorious for its energetic prosecution of purposes of its own,—is Brother Woll ready to withdraw his recognition of the Washington fellows? In substance, the charge that Matthew Woll is making against the Soviet government is that of imperialism, a charge that can in all safety be made against all governments, except that Russian imperialism is ideological whereas all other imperialisms are out to sell goods and to acquire property whereas the Russian wish to spread the gospel of socialism and to acquire converts. He charges the Foreign Policy Association and the other institutions, individuals and bodies who demand recognition of Russia are acting on the grounds of expediency rather than on a basic principle. What fundamental principles actuate the Acting President of the National Civic Federation?

Open Forum

What Are Our Plans for the Future?

There was no one more glad and received a more pleasant surprise than myself, when I received on April 6th the first issue of Proletarec in the present form.

Its form and contents are very much more than we could have expected. And I am sure that it will grow more rapidly now because it has a greater amount of appeal to the readers. But the part that pleased me more than anything else was the English supplement on the last page of Proletarec. I sincerely hope that these columns will be the beginning and means to get our young Slovenes interested in the struggles of the workers of the world with the exploiting classes—in the main with the capitalist class.

I further hope that these columns will be an open forum for our young people, wherein they may discuss various subjects which will lead to the enlightenment of everyone who may read them. I would suggest that J. S. F. undertake some of the various activities thru which it would interest our young people to participate in them whereby they would help the organization with the propaganda in a greater and more aggressive manner. But as there surely must be some plan already made to gain the interest of our youngsters in the movement and the paper, I will wait for developments.

It is rather a little early to start any organization work amongst our juniors at the present time, because the spring and summer months would hinder the work, but it is not too early to make plans for the fall and

Crucifixion of the American Miner

Caliban in the Coal Mines (From "Challenge")

By Louis Untermeyer.

God, we don't like to complain—
We know that the mine is no lark—
But—there's the pools from the rain;
But—there's the cold and the dark.

God, if You had but the moon
Stuck in Your cap for a lamp,
Even You'd tire of it soon,
Down in the dark and the damp.

God, You don't know what it is—
You, in Your well-lighted sky,
Watching the meteors whizz;
Warm, with the sun always by.

Nothing but blackness above,
And nothing that moves but the cars—
God, if You wish for our love,
Fling us a handful of stars!

winter months, because it will take a little time to get every thing started. So I ask the responsible parties to let us know just what there is in store for us, and give out advance information so that we will have time to prepare.

In closing I wish to bid the readers a happy and joyous May-day, and I hope that Proletarec will grow from now on until the workers ideal to make this world safe and sane for everybody, shall be realized.
Joseph Radel Jr., Milwaukee, Wis.

Bertrand Russell About American Movies

Famous Philosopher-Scientist Writes Whimsically About His Taste in Movies—American Movies Manage to Make America Appear Silly in the Eyes of the Rest of the World—The Morality of the Nursery Tale and the Simplicity of the Fairy Story Seem to be Demanded in America by Grown Men and Women.

BERTRAND RUSSELL IN THE "FORWARD."

Everybody knows that America is more virtuous than Europe, and that the middle west of America is the most virtuous portion of that country. There is a perfectly simple test of virtue which proves the justice of this common opinion: if A wants to persecute B, while B does not want to persecute A, then clearly A is more virtuous than B; he has a higher moral standard and is more inclined to moral indignation. Consequently where a large public has to be appealed to, its most virtuous portions determine the nature of the appeal, for while the vicious can tolerate virtue, the virtuous cannot tolerate vice. Hence every increase in the size of the audience means an increase in the virtuousness of the appeal.

These observations apply with special force to the cinema. The productions of Hollywood are exhibited in all parts of the world, with the possible exception of Greenland and the Antarctic continent. In the middle west, they seem natural; in

Martin Baretincic

POGREBNI ZAVOD.

Rojakom Slovencem, njih družtvam, in ostalim Jugoslovanom v Johnstownu in okolici smo vedno na razpolago z najboljšo postrežbo.

324 Broad Street Johnstown, Pa.
Phone 1475.

MARN'S DRY CLEANING CO

Čistimo, likamo in popravljamo moške, ženske in otroške obleke.

6511 St. Clair Avenue
CLEVELAND, O.
Phone Penna 2940.

Veseli PRVI MAJ 1929

želi delavcem vsega sveta

Franc Kralj

WEST ALLIS, WISCONSIN

Phone West Allis 246.
JOHN BRATANIC
SQUARE DEAL MARKET AND GROCERY.
Sveže in prekajeno meso vedno v zalogi.
427 51st Avenue West Allis, Wis.

John Langerhole
TRGOVINA Z GROCERIJU IN MESOM.
V zalogi vedno sveže blago po nizkih cenah.
Narocila dostavljam tudi na dom.
Rojakom v Johnstownu se toplo priporočam.
516 Linden Ave. Johnstown, Pa.
Phone 3327-J.

Bratje Sluga
Slovensko kegljišče in biljardnica.
Mehke pijače, smodke in cigareti.
Se priporočamo Slovanskim edjemalcem.
2221 E. Davison Ave., Detroit, Mich.

Joseph Pavlak
edini JUGOSLOVANSKI POGREBNIK V CHICAGI.
Se priporoča Slovencem.
1814 S. Throop St.,
Phone Canal 5903.

MAJSKI POZDRAV

Jugoslovenskega OBZORA

442 NATIONAL AVE. — MILWAUKEE, WIS.
Phone Hanover 1648.

West Side Binaery
JOHN BELOHLAVEK, lastnik.
PRVOVRSTNA KNJIGOVEZNICA.
Delo sprejemamo tudi izven mesta.
Se priporočamo Slovencem.
1445 West 18th Street, Chicago, Illinois.
Phone Canal 2891.

James J. Lyons
KLOBUČAR.
Zaloga moških in deških potrebščin.
1850 Blue Island Ave. Chicago, Ill.

Phone Crawford 2893.
Dr. Andrew Furtan
edini slovenski ZOBOZDRAVNIK.
3341 West 26th St., Chicago, Ill.
URADNE URE:
Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. pop. in od 6. do 9. zvečer.
Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

The Meaning of May-Day

This is our May-day issue. We are part of a Labor world movement, and May First is its holiday. Millions of workers all over the globe are celebrating on this day in the name of ideals, hopes, aims and solidarity of the toilers.

In the United States of America the May-day is not what it should be. Instead of going with the rest of the workers, the American Labor decided to go alone, as it does in many other important instances. May-day is the symbol of life, of Spring,—it gives hopes and inspirations. For the Americans, Labor Day takes its place in the Fall. But the American Labor movement is on the downgrade. Some day it will awaken and rise again, but that will be in the Springtime,—not in the Fall...

Before it does so, it must get injections of May-day spirit, of spring and new life! There are many thinking workers even in this land of legendary prosperity and otherwise, who are on this day and on every other day, at least spiritually, behind the toilers of every other land, planning a society of the future, and fighting to better their living conditions of to-day.

For Protection, Go to Mexico

If you are an American citizen and wish to be thoroughly protected by your government, go to Mexico or some other foreign country; but don't be caught in North Carolina. The American government is taking extreme steps to protect its "Nationals" in Mexico. In North Carolina, however, the powers of government are being used against American workers. There, 5,000 state troops panicked with all the implements of slaughter used in modern warfare, are helping to defeat a strike which textile workers have declared against starvation wages and inhuman living conditions. In Mexico, the interests of big business require that Americans be protected. In North Carolina the same big business interests require American workers to be brow-beaten and cowed. Big business, not the American public, is what receives government protection.

(Reading Labor Advocate.)

The Belated Liberals

Some people still cling to the idea that they can organize an American Liberal party as a buffer against the Socialist party, or even as a means of preventing the formation of a class party of farmers and wage-workers.

This idea is becoming more and more untenable, because the liberals have clung tenaciously to the old parties. Each liberal group is made up of personal followers of some senator, congressman or state office holder working through one of the old parties, without a national organization.

Since the third party movement of La Follette went to pieces after his death, it will be impossible to lure the Socialist party into another combination of that kind.

The old party machines in the American Federation of Labor also suffer from the same malady as the liberals, progressives or independents in the old parties. They don't dare to break away from the old parties, because they are afraid that the Socialists will in the long run capture any third party organized by liberals.

Liberalism in the United States is doomed to remain an affair of personal politics, all the more so because the Liberal parties of Europe are falling behind the Socialist parties. The American liberals have no international backing and no international program.

If Socialism were a purely national affair, the outlook for the recovery of the American Socialist party from the effects of the World War would be dismal. But the international outlook offers so much encouragement that we have every reason to stand our ground and to hold out until the Socialist advance in Europe opens up new ways of progress in the United States.

(Milwaukee Leader.)

Lost: 4,500,000 Farmers

LOST—Four and a half million farmers in the last twenty years, chiefly to my industrial cities. Please return to agricultural areas.

Uncle Sam.

This ad has not appeared in any newspaper, but the fact remains that in the last twenty years, according to the Department of Agriculture, the farm population has dwindled from 32,000,000 to 27,511,000, while the general population of the United States has increased more than 30 per cent.

We can lead a horse into a garage, but the horse does not become an automobile. And the mere placing of a membership card into a guy's pocket does not make him a real Union man.

May Day Greetings

By Wm. H. Henry, Secretary,
Socialist Party.

May Day Greetings to our comrades everywhere!

In this and in all lands our comrades are marching forward, with faces all aglow and with a determination that never fades.

In this nation, as in all others, our movement is taking on new life, new hope and a determination that spells greater progress for our cause. Our program is right and thousands who one year ago were trying to find another way to solve the problems of life, are now turning to the Socialist movement, and with us they are catching step along with the veterans of social progress.

New state organizations are being formed, new locals are being organized, organizers are in the field, literature is being distributed, state conventions are being planned, and thousands of letters are being sent into every section of the nation, calling upon the sympathetic folk to line up with our forces and march towards emancipation.

The Polish Socialist Alliance affiliated with the Party during the year and it is increasing its numbers every day of the week. The Bohemian comrades have started to form a Socialist Federation. The Germans have increased the number of their language branches.

Our Socialist press is on the increase and its foundation is more secure today than it was one year ago. All of our publications are increasing their lists of readers and they have increased in size. Not only have our English publications increased their power, but the publications in other languages have made unusual progress. The Polish, Yugoslav, Italian, German, Finnish, Lithuanian, Bohemian, Jewish—all of them bigger and better this year as compared with last year.

There is no doubt but that the Socialist has the program that will solve the problems of the race. Our Party is in harmony with the parties of Labor in all the nations of the earth, and as the attempts to form so-called liberal and progressive political movements in this and other nations were proven to be inadequate to meet the problems and lay a foundation for complete emancipation, they were either swept aside or died almost immediately after being born.

Again and again our program has proven to be correct when it is put to the test, while others fail. Just when the Capitalists and their henchmen start their tirades and misrepresentation against the Socialists and think the party of Socialism has been pushed back, our banners come floating higher and higher above the smoke screen of their misrepresentations. Milwaukee comes back with its usual victory. Reading makes good against the onslaught of the enemy and clears the way for greater victory. New York gives them a jolt with an unusual big vote and plans to go after the control of New York City. Los Angeles more than doubles its forces. All along the line our Party has shown its ability to cope with the enemy—and we find our movement today in better shape in every way than it has been for a long, long time. There is nothing to be blue about, but much to be cheerful over. Our comrades have their faces to the sunrise. A greater determination is manifest in all sections

of the nation, and while on this May Day we send our greetings to each other, we must also resolve to do more for our cause in the coming year than we did in the past.

What is Our Government, Anyway?

Is our government, of the United States, a capitalistic government or is it not a capitalistic government?—that is the question. To be more exact, that was the question until the other day when Brother Matthew Woll made it clear that "It is only the Soviets, the Communists and the Socialists that call our democratic form of government capitalistic." Thus we now know, and we are satisfied that our government is not capitalistic. But if it is not capitalistic, what is it? The customary and known alternatives to a capitalistic government are a Soviet Government, a Socialist, or a Fascist government. But Brother Woll did not intend to suggest that ours was a Soviet, a Fascist, or a Socialist government. Nor is ours a labor government since Brother Matthew Woll is not in the seat of power and what labor is there outside of Brother Woll? American farmers would object most strenuously if we described ours as a farmer government. Now, a liberal publication has described the Hoover administration as a Government by millionaires, but millionaires, too, are sort of capitalists, and ours is not a capitalistic government. We, then, must conclude that what we really have is a government of millionaires who took control purely out of charity, who behave completely independent of their private interests, social contacts and are neither capitalists, nor socialists, neither of God nor of the devil, just nice fellows. For which we duly and truly thank God, and Brother Woll, his man.

(Advance.)

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

In the eyes of the American people, Harry Sinclair, the oil magnate, ever since the Oil Scandal leaked out, has been regarded as evading justice. With his political pull and the vast financial resources at his disposal, we thought it certain that he would succeed in his attempt to defy justice. And so he has, only for a minor flaw in his testimony for which he was tried and found guilty. Recently the Supreme Court of the United States sustained the verdict. So Harry Sinclair will be obliged to spend three months in prison, for something altogether different for what he was originally accused and tried. That, in our opinion will not change the bitter feeling of the vast masses toward what is known to be a fact, that Sinclair with others, illegitimately procured properties of the U. S. That answer is best seen in the decisions of the various district courts in cancelling the leases to Sinclairs group. If you are interested in the case of these oil barons and the politicians of the administrations that played into the hands of the oil magnates, we have found no better enlightenment anywhere than in Upton Sinclair's book named "Oil". Write for it to this paper.

New evidence of lawlessness is uncovered everyday in the enforcement of prohibition. Another congressman is under charges. It has been said that free passage thru the various customs offices for government officials has been abused to a great extent. Many have smuggled liquor into the U. S. by this means. Deaths and killings are on the upgrade, caused by ruthless enforcement methods. And all the while the law is not being enforced. If it comes to a show down and the people are

May-Day Celebration of the Branch No. 1, J. S. F., in Chicago

Branch No. 1, J. S. F., will celebrate May-day Wednesday May 1st at the S. N. P. J. Hall, 2657 S. Lawrence Ave. The program will commence at 7:30 P. M. A one-act play, "What Price Coal?" will be given under the direction of John Rak. Socialist Singing Choir "Sava" and the string or "tamburica" orchestra will render a few selections. The speeches will be in English, Slovene and Serbian language. Entertainment will follow the programme. Admission 35 cents.

\$50 YEAR AVERAGE BEAUTIFYING COST.

New York.—Women of America use 3,000 miles of lipstick each year, according to statistics compiled recently.

The statistics show that the average woman spends \$50 a year on cosmetics and beauty culture.

Approximately 375,000,000 boxes of face powder are also used, allowing slightly over a pound to each individual.

of the nation, and while on this May Day we send our greetings to each other, we must also resolve to do more for our cause in the coming year than we did in the past.

given a chance to decide either to obey the law or repeal it, we feel positive that the workers have had too much of the hypocrisy of Wet congressmen voting dry, and they will so decide.

We command the work of many of our comrades in assisting Proletariat. This newspaper has always had its struggle for existence but friends like the three bachelor musketeers have kept it afloat. What can I do to help the cause? Have you ever asked yourself?

Sunday, April 14th, about 80 visitors mostly members of the S. N. P. J. travelled to Chicago to root for the Strugglers, the Cleveland representatives for the S. N. P. J. Basketball title. The Stairwats of Kenosha, Wisconsin were the other contenders. Both teams have had fine records for the past season on the courts, so a fine game was expected of them. Cleveland won by a 40 to 24 score.

One of the first aims of the Socialists is to take over the means of production and share the commodities in common with the producers. Today workers are making Fords, Rockefellers, Morgans and the like; in the Socialist regime there will be no place for them.

Canons and rifles are booming in Northern Mexico, presumably because a few fanatics have not been permitted to exercise their religious freedom. As a matter of fact the story runs deeper, it seems to us. We are suspicious of something else, but we fear that this time it will be covered up so that it will not be detected. Do you remember some of the forgeries, not so long ago?

Labor's Political Influence

We have been asked to write an editorial upon Labor's influence in the last year national election. The task is difficult because Labor, as we see it, had no influence whatever in determining the results.

Nevertheless, we are grateful for the opportunity to stress Labor's weakness in politics. Only by examining our shortcomings can we become intelligent enough to correct our faults and strengthen our weak points.

Politically Labor simply does not exist. It is a shameful admission but a true one. In election after election candidates are selected by political leaders who are really the representatives of big business. And then on balloting days workers divide their forces, some going to the polls as republicans, some as democrats, to decide which of capital's candidates shall hold office.

The political non-existence of the American working class will continue as long as workers permit themselves to be deceived by the belief that freedom and equality are possible under a political and industrial system which permits the production and distribution of wealth to be privately controlled for private profit. It is the private profit system which keeps workers divided, exploited and powerless.

What so many wage earners fail to understand on election day is that voting is only a means to an end. By the use of political power the financial powers see to it that laws are provided to enable them to maintain and extend their business of taking profits from the toil of the working class. The same political power could be used to give to workers all that their labor produced. That, and not the election of this man or that one, should be the motive behind every worker's ballot.

When workers realize that their ballots have either a harmful or a beneficial influence upon their daily lives, they will be more receptive to the idea of a political party which will represent the interests of the workers and of the workers only. With such a realization will come a demand for a real Labor Party which will serve the great mass of people with the same fidelity as the two big parties now serve the purposes of the few who own the natural wealth and productive machinery of the nation.

What power did the workers of America exercise in the last year election? Well, they swelled the totals and amused themselves by acting the part of citizens of a political democracy. But their power ended the minute they cast their votes. The political servants of big business were elected by Labor's ballots and for the next four years at least Labor's influence in the affairs of the nation will be nil.

(Reading Labor Advocate.)

Televox Puts Up a Howl

By Adam Coaldrigger.

Feeling sort of blue lately, I went around and had a talk with Televox, the mechanical man. I said: "Hello, Tele! How are you and how's business?"

"You are the very guy I've been wanting to see," he replied, not at all cheerily.

"Sure enough," I said, "and what you been wanting to see me about—how to evade the Jones law?"

"No," he replied with dignity, "you forget that I neither eat nor drink. What I want to see you about is to ask why you labor fellows keep on knocking me all the time. I ain't done nothing to you yet, have I?"

"No," I said, "not that I can remember right now. All I been saying is that you ought not to scab on my friends in so many other trades, 'cause, if you keep it up, there won't be any work for them to do. And then where will I be at? You don't read anything I write."

"I ain't no scab!" he blurted out. "As for you, you have no scientific outlook. If you had, you wouldn't be publishing such bitter things about me and my creators. Here we have been working night and day to relieve all mankind of the necessity of back-breaking labor, something all humanity has been trying to get away from for centuries and ages, and you act like you don't appreciate anything we do."

"That's so," I granted. "But what do you mean by you all being our benefactors. How can we live without working and how can we work if you are going to scab us off our jobs?"

"I ain't scabbing!" he screamed. "I've told you that once already. Now shut up and listen to me."

"All right," I said, "shoot!"

"All right," he said, "I will. All this thing about you men 'working for work's sake' is hooey, and you know it. As I said, you've been trying to invent ways to get out of working ever since you quit being monkeys—if you have—and became men. You hated work so much you actually said your Creator handed it to you as a curse for your sins and, if he didn't, he ought to. Well, that's what you've been doing for ages and ages—trying to dodge work. There's no scheme you haven't tried in your anti-work crusade. To hear you tell it, the less you worked the better you liked it. Then what happens?"

"Well, along come the scientists and create Me. And I hold out the greatest promise yet given that men will hereafter be relieved of the 'curse to labor.' And do you greet me with cheers and open arms? You do not. Instead you say all sorts of nasty and would-be funny things about me and threaten to blacklist the best friend you ever had. That's what you do, you men."

"Here I come, after aeons of evolution and revolution, offering you a magician-slave and, instead of letting me do all the hard work for you, you get scared stiff and threaten to murder me if I don't quit. What ails you all, anyhow? Why don't you let me do all the work, as I wish to do and can do, and you all take a long vacation with pay earned by me? Why don't you use the top of your spines for something else besides a hatrack? I'm no scab. Treated right and used with common sense, I'll be the best friend labor ever had."

"Well, I'll be darned," I said. "I never thought of it or you in just that light before. Maybe you are right. I apologize, and I'll tell you what I'll do—I'll bring up what you say in the very next meeting of my Union."

"All right," he says, "and if they'll let me join and handle me right, Paradise won't have anything on this little green planet. But if you don't put the harness on me and get deed and title to me as is fitting and proper, I'll make earth a hell for you. Goodbye, here comes a customer."

So I left Mr. Televox, trying very hard to think.

RESTING THE BRAIN.

Sleep is the resting time of the brain. The brain cannot be active all the time any more than any other organ. When the brain is active, the result is consciousness; when the brain is at rest, the result is unconsciousness. We really do not understand how this interdependence comes about; in the present state of our knowledge we have to take it as an ultimate fact of life. The brain seem to require to rest about eight hours out of the 24. All organs work and rest alternately, though the times of their rest are all much shorter than the time of the resting of the brain. The heart, for instance, rests only about fourtenths of a second each second.

More English
Articles on Page 15

The Highest God

By Anton Slabe.

Time was when the monasteries and popes ruled the people of the world. Edicts came from within their cloistered walls; the people implicitly obeyed them and never was there a thought that the world would be governed by other than monastic rule. But the day came when the monasteries tottered and fell.

Followed the hierarchal rule of the Church. The cardinal sin of mankind was heresy, and the heretic became the arch criminal. Whoever believed in other than the tenets of the Church was condemned to death, and the victims were many. The rule was absolute, and no one for many decades dreamed that the world would be ruled by other than priestly proclamation. But the end did come, and the Church took its place second to the State.

Came the State and with it monarchical rule. The people of the world became subjects or slaves—in tolerant moment, children—and no one questioned for centuries but that the monarchical rule was the source from which the world would in the future be governed. Slowly, but surely, however, the people emerged from serfdom, and we in our day have seen the rockings and crumbings of thrones and the end of dynastic government is near.

Thus has the history of the world shown the fatality of earthly institutions in their attempt to rule mankind, with no thought at each period of the human race that the prevailing ruling power would cease. But they did.

Now money is King. Business is the highest God. Commerce and capitalism rule. The destinies of nations are discussed from economic angles; we are told that the questions settling the destinies of the human race are purely economic, and can be settled by the bankers and on the floors of the world's exchanges. The captain of industry is the man of the day. He directs the destinies of nations, declares wars, and sends the common people to the battle-fields to bleed and die for his interests. As much as hint to the modern capitalist and industrial executives that capitalism may topple as did the monastery, the Church, and the Throne, and he is as incredulous as were the leaders of the earlier periods in the world's history. "Capitalism must rule," he will tell you. "Money is King and the highest God. Nothing else talks in the final analysis." But so said they of the popes, of the monasteries, of the Church, and of the Throne.

Unlimited power first commands interest, then attention, then scrutiny, then distrust, then questionings—and so it goes—and the fall of the house is not far off.

The Brotherhoods Tackle Unemployment

On the same day the newspapers reported: (1) that the Pennsylvania Railroad made "gains in operation" resulting in a saving in wages in 1928 of \$23,000,000—this by reducing the working force; and (2) that the transportation brotherhoods announced in Boston that they would seek a six hour day to meet the problem of unemployment. Timothy Shea, assistant president of the Firemen, said that 300,000 fewer transportation workers were employed in 1927 than in 1920.

By all means the proper way to meet this serious "technological unemployment" is to shorten the working week. Machinery and improvement in its use can't be stopped; it can be controlled for the common good. What the Brotherhoods will demand is what one should expect. Nevertheless, as doubtless they will agree, it will be hard for them to win and hold the shorter week unless the week can be shortened for the great mass of workers. And that means more organization.

All Right If Useful

Herbert Hoover says there are 820,000 people on the federal pay roll. That's getting up pretty near a million. The million will be reached, no doubt, before many years go by.

About half of these persons on the pay roll are doing useful work in the postoffice department, and many of the others are also usefully occupied; but large numbers are engaged in the military branch of the government in one way or another. It ought to be possible to lop them off gradually—especially in view of the fact that war has been outlawed—but plans have been laid to increase the number. The new cruisers, when built, will necessitate putting thousands more men on the pay roll.

We hope the time will come when all of the great industries will be owned by the public, and millions of people on the public pay roll, national, state and local, will be doing constructive work.

"Oil" is described as an inflammable, fatty liquid. Tea Pot Dome fattened a lot of purses and inflamed the people of the U. S. A. for a while. But when another election day came, said people suffered an acute attack of "Lapuz Memoria," and voted for "the full dinner pail"—full of empty pre-election promises and crude bunk.

PUTTING DOWN REVOLTS A L'ESPAGNOLE
THE KING: "Say, Primo, what about all those revolts?"
DE RIVERA: "Sure, I sit on every one of them."
—Le Petit Provençal (Marseilles).